

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PSANÉ TEXTY PROSTĚSDĚLOVACÍHO FUNKČNÍHO STYLU SOUČASNÉ
ELEKTRONICKÉ KOMUNIKACE V CHATU, DISKUSNÍCH FÓRECH A
PŘÍSPĚVCÍCH SOCIÁLNÍCH SÍTÍ.

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Bohumila Junková, CSc

Autor práce: Bc. Václav Kůs

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: II.

2013

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

v Kašperských Horách, 6. 12. 2012

Václav Kůs

.....

Děkuji zejména vedoucí své práce, doc. PaedDr. Bohumile Junkové Csc. za trpělivost při vedení této práce a svým blízkým za oporu při vypracovávání.

ANOTACE:

Diplomová práce se zabývá funkčním stylem prostředřelovacím v současné elektronické komunikaci v rozhraní chatu, diskuzních fórech a příspěvcích sociálních sítí. Poznatky odborné literatury z oblasti funkční stylistiky jsou konfrontovány s praxí promluv zaznamenaných na internetu. Ty jsou psané, bez přímého kontaktu komunikantů, komunikace je ale spontánní a nepřipravená. Primárně mluvená komunikace je v těchto případech nahrazována komunikací psanou se zachováním mnoha vlastností mluvených komunikátů. Záměrem této práce je rozvíjet dosavadní poznatky o poznatky nové, zachytit současný stav a proměny masově používaných elektronických komunikačních prostředků.

ANNOTATION

This thesis deals with the functional style "prostěsdělovací" in contemporary electronic communication interfaces chat, discussion forums and social networking posts. In this work, knowledge of professional literature in the field of functional stylistics confronted with the practice of online texts. These texts are written, without direct contact communicant, but communication is spontaneous and unprepared. Primarily oral communication is replaced by a written communication to the maintenance of the properties of spoken many things are communicated. The aim of this work is to develop the existing knowledge of new knowledge, describe the current state and changes in the electronic mass communication.

Obsah

1. Teoretický a metodologický úvod	9
1. 1 Úvod	9
1. 2 Metodologie	11
1. 3 Podmínky sběru textového materiálu	12
1. 4 Komunikace	13
1. 5 Internet, rozšiřování internetu	14
1. 6 Slohotvorní činitelé	16
1. 7 Objektivní slohotvorní činitelé	17
1. 7. 1 Základní funkce komunikátu	17
1. 7. 2 Ráz komunikátu	17
1. 7. 3 Situace a prostředí, adresát	18
1. 7. 4 Užitá forma komunikátu a kód jazykové komunikace	19
1. 7. 5 Míra připravenosti komunikace	19
1. 7. 6 Téma komunikátu a jeho uchopení	20
1. 8 Subjektivní slohotvorní činitelé	21
2. Funkce jako konstituující faktor komunikátu	21
2. 1 Funkční styly	21
2. 2 Diferenciace stylových norem	22
2. 3 Vývoj funkčních stylů	24
2. 4 Funkční styl prostěsdělovací	26
3. Zkoumaná komunikační rozhraní	28
3. 1 Synchronnost a asynchronnost	28
3. 1. 1 Synchronní komunikace	29
3. 1. 2 Asynchronní komunikace	30

3. 1. 3 Kombinace synchronnosti a asynchronnosti	30
3. 2 Chat, diskusní fóra, komentáře	33
3. 2. 1 Chat	33
3. 2. 2 Prokotoł IRC	34
3. 2. 3 WWW chat	34
3. 2. 4 Protokoloví komunikační klienti	35
3. 2. 5 Sociální síť	35
3. 2. 6 Jiné dostupné podoby chatu	36
3. 2. 7 Diskusní fóra	37
3. 3 Způsoby komunikace mezi respondenty	37

Praktická část

4. Psané texty prostěsdělovacího stylu v současné elektronické komunikaci	38
4. 1 Mluvenostní prostředky v psaných textech online komunikace	38
4. 1. 1 Polarita	42
4. 2 Neverbální komunikace	42
4. 2. 1 Memy	44
4. 2. 2 Velikost písma	45
4. 3 Absence zvukového kanálu	45
4. 4 Diakritika v elektronické komunikaci	46
4. 5 Zkratky a zkracování	48
4. 6 Prvek jazykové hry	50
4. 7 Propustnost jazykových kódů	51
4. 8 Spisovnost a nespisovnost	54
4. 9 Výzkum výskytu spisovnosti	57

4. 10 Analýza textového materiálu z hlediska lexika	58
4. 10. 1 Kliše	59
4. 10. 2 Deminutiva	60
4. 10. 3 Módní slova	61
4. 10. 4 Kontaktné prostředky	63
4. 10. 5 Vztažná zájmena	63
4. 11 Anglické přejímky	64
4. 12 Slovakismy	66
4. 13 Obecná čeština na internetu	69
4. 14 Dialekty na internetu	70
4. 15 Syntaktická analýza textového materiálu	75
4. 15. 1 Stavba věty	75
4. 15. 2 Interpunkce	78
4. 15. 3 Citovost	78
Závěr	81
Použitá literatura	84
Přílohy	90

1. Teoretický a metodologický úvod

1. 1 Úvod

Expanzivní rozmach výpočetní techniky v posledních letech společně s technickou dostupností internetového připojení uzpůsobil osobní počítač v běžný prostředek každodenní komunikace. Rozšířená a k mezilidské komunikaci stále významněji využívanější síť internet v České republice zprostředkovává ve společném virtuálním prostoru mezi zúčastněnými komunikanty primárně psanou komunikaci. V současnosti se píše tolik jako nikdy předtím v dějinách. Technickým vývojem byly ustanoveny předpoklady k vytváření více příležitostí pro akt psaní, ba vzniku textové nadprodukce právě prostřednictvím sítě internet. Například v ranném středověku akt psaní vyžadoval nesamozřejmé schopnosti, dovednosti a sociální a kulturní zázemí, kdy kompetenci psát měli zřídka jen křesťané v kláštorech nebo vzdělaná šlechta. Gramotnost obyvatelstva díky školní povinné docházce poskytuje obyvatelstvu schopnosti psát a rozumět textům. Neustávající nadprodukce více či méně koherentních textů, především jejich kopírování vytváří jistou informační zahlcenost, která podmiňuje selektivnost výběru informací na síti internet. Princip kopírování je i samotným principem šíření obsahu internetu, protože všechna data jsou sdílena kopírováním na serverech a následně odesílána k jednotlivým klientům a uživatelům.

V případě této diplomové práce se elektronickou komunikací zabývejme z perspektivy funkční stylistiky v rozhraní chatu, diskuzních skupin a příspěvků sociálních sítí. Používání internetu dnes zasahuje do chodu jak státních institucí, tak soukromého sektoru na oficiální i neoficiální úrovni. Dle technologického determinismu dochází vždy s nástupem nového média k proměnám celé organizace společnosti, její mentality a dalším změnám souvisejícím se společností (Reifová, 2004, s. 43). V této diplomové práci se však nebudeme zabývat psychologickými aspekty elektronické komunikace. Podrobně se nebudeme zabývat ani technologickou problematikou zprostředkovávání vytvářených textů (kromě stručných charakteristik jednotlivých komunikačních rozhraní). Lingvistický pohled na problematiku současné elektronické komunikace uskutečníme z perspektivy funkční stylistiky. Předmětem našeho zkoumání učiníme vybrané aspekty formální jazykové výstavby komunikátů funkčního stylu prostředkovacího. Běžnou praxi

vybraného typu komunikace konfrontujeme s dosavadními poznatky odborné literatury. Hledejme v úzu dnes používaných jazykových prostředků charakteristické zvláštnosti v konkrétních jednotlivostech; styčné plochy, nebo naopak rozpory, nesourodosti i jazykových prostředků, se kterými se můžeme denně na internetu setkat.

Protože v případě chatu, diskuzních fór a příspěvků na sociálních sítích se jedná o relativně nově a neustále se rozvíjející typ komunikace, lze předpokládat, že by mohlo docházet k vytváření specifických prostředků, příznačných pouze pro tento typ komunikace. Eva Jandová, která se s týmem ostravských kolegů dlouhodobě zabývala výzkumem WWW chatu napsala, že však nelze mluvit o nové jazykové varietě, nýbrž o "*spojení prvků z nejrůznějších diskurzivních prvků do specifické směsice stylu.*" (srovnejme s Runkehl, Schlobinski, Siever 1998: s. 115). I přes nevznikající nové variety současné dorozumívací prostředky umožňují předpoklady k vytváření nových, specifických textů. Texty těchto typů jsou tak charakteristické například multimediálností. Encyklopedický slovník češtiny odkazuje na hypertext a kombinování verbálních i neverbálních způsobů dorozumívání (Karlík, Nekula 2002: s. 220), kterým se budeme postupně v této práci věnovat.

Internetová komunikace prostřednictvím psaného slova je řazena k základním způsobům předávání informací v internetové komunikaci a bude i předmětem mého zkoumání. Mezi jiné dorozumívací kanály na internetu například patří mluvené slovo prostřednictvím populárních komunikačních klientů typu Skype nebo Teamspeak. Velké množství komunikátu se pak vyskytuje ve formě multimediálních materiálů ve zvukové, obrazové, nebo smíšené podobě.

Námi zkoumané texty jsou psané, bez přímého kontaktu komunikantů, komunikace je ale spontánní a nepřipravená. Primárně mluvená komunikace je v těchto případech nahrazována komunikací psanou se zachováním mnoha vlastností mluvených komunikátů. Světlana Čmejrková píše, že "*lingvisté se snaží postihnout, nakolik lze nové technologické způsoby přenosu slova zachytit klasickým popisem dvou modů jazyka, mluveného a psaného a s nimi spjatými charakterizacemi*" (Čmejrková, 1997). Charakterizace se podle stejného zdroje odehrává na osách pomíjivost / trvalost; spontánnost / připravenost; bezprostřednost / plánovanost; kontextová závislost / nezávislost; časový tlak / možnost časového odkladu; nemožnost / možnost oprav při produkci textu; nemožnost / možnost vracet se zpět při dešifraci textu (Čmejrková, 1997). Záměrem této práce je rozvíjet

dosavadní poznatky o poznatky nové, zachytit současný stav a proměny masově používaných elektronických komunikačních prostředků. Primárním úkolem je však zjistit na základě poznatků odborné literatury, jakými způsoby se rysy prostěsdělovacího stylu objevují v textech elektronických rozhraní chatu, diskuzních fór a příspěvků sociálních sítí.

1. 2 Metodologie

V diplomové práci se budeme zabývat současnými skutečnostmi, přítomnou strukturou českého jazykového prostředí a vztahy uvnitř dané struktury. Při vypracovávání této práce budeme postupovat synchronní metodou. Nahlížeje na jazyk jako zdánlivě statický systém v prostředí současné internetové komunikace a abstrahujeme jazykový systém od jeho možných proměn v čase. Výkladem v úvodní teoretické části vycházejme z již publikované odborné literatury, a to z oblastí obecné i aplikované jazykovědy, dialektologie, psychologie a souboru řady internetových zdrojů. S poznatky odborné literatury si vysvětleme problematiku funkčních stylů, zejména prostěsdělovacího. V teoretických kapitolách se dále zabývejme základní problematiku elektronické komunikace. V praktické části diplomové práce se budeme věnovat vybraným aspektům námi zkoumaného komunikačního rozhraní, lexikálně stylistickým a syntaktickým rozbor se zaměříme na charakteristiku současné elektronické komunikace v chatu, příspěvcích sociálních sítí a v diskuzních fórech z perspektivy funkčního stylu prostěsdělovacího. Konfrontujeme definované jevy z tematicky zaměřených pramenů odborné literatury s aktuálním možným výskytem ve všední praxi současné psané elektronické komunikace. Rozbor budeme provádět za pomoci dosavadních poznatků z odborné literatury analýzou textových výpovědí, realizovaných a elektronicky zaznamenaných v neexperimentálních podmínkách v rozsahu 329 stránek A4, počtu 311600 slov sesbíraných postupně v etapách od 28. března 2012 do 8. července 2012, doplněný o další soubor vzorků z října a listopadu 2011. Sběr proběhl na webových stránkách obsahujících chat, diskuzní fóra a komentáře. Texty byly sebírávány náhodně v různých časových intervalech a následně při vypracovávání práce je budeme podrobovat jazykové analýze, kterou zaměříme na jejich formální výstavbu. Petr Sgall k možným metodám statistického zkoumání současné češtiny v roce 1963 napsal: *"Za výchozí údaje*

pro statistiku je třeba brát relativní četnosti jednotlivých prvků (např. četnost tvarů typu velkéj proti velký), nejlépe procento výskytu dané varianty z celkového výskytu skupiny variant s danou funkcí. Tyto relativní četnosti jsou ovšem velmi rozmanité u různých mluvčích, v různých situacích." (Sgall, 1963). Statisticky vyhodnocovat procentuální výskyt vzhledem ke zmíněné rozmanitosti jednotlivých prvků nelze. Sesbíraný materiál bude sloužit jako ohraničená množina textů, ve které budou vyhledávány a v ní vybírány vybrané výskyty specifických jazykových prostředků, se kterými se lze v současnosti setkat.

Dalším doplňujícím způsobem získávání dat k praktické části diplomové práce byla experimentální cesta, a to prostřednictvím dotazníkového průzkumu. V původní podobě oslovoval respondenty za účelem získání dat k výzkumu dialektů současné češtiny na internetu. Dotazníky byly realizovány pěti rozdílnými dotazníkovými variantami podle charakteristických znaků nářečních skupin: pro jihozápadočeskou, středo a východočeskou, středomoravskou, východomoravskou a slezskou nářeční skupinu. Sběr dat byl ukončen 3. 7. 2012 a celkem byla získána data od 87 respondentů napříč regiony České republiky. Vybrané otázky z dotazníků se dotýkají témat, která nás budou zajímat i v této práci, a to zjištění jak v běžné psané praxi vnímají respondenti používání jazyka, jeho jednotlivostí a jaké chovají postoje k různým jazykovým jevům, se kterými se mohou setkávat. Použitý zdroj dotazníkových dat si v příslušných kapitolách vždy jednotlivě zmíníme.

1. 3 Podmínky sběru textového materiálu

Pro popis funkčního stylu prostěsdělovacího vycházejme v této práci z analýzy psaných výpovědí, tedy (podle Encyklopedického slovníku češtiny) "*vět už realizovaných v nějaké jedinečné a konkrétní komunikační situaci.*" (Karlík, Nekula, 2002: s. 534). Výpovědi byly pro účel této práce byly s již zmíněným časovým ohraničením sbírány postupně v chatu, komentářích a na diskuzních fórech na těchto vybraných webech: *facebook.com*, *novinky.cz*, *reflex.cz*, *idnes.cz*, *soulwell.cz*, *blacksunserver.cz*, *neviditelnypes.cz* a *neviditelnypes.lidovky.cz*. Účelem sběru bylo získání textového materiálu k doložení vybraných a v práci probíraných jazykových jevů, zejména praktické části. Na základě odborné literatury byly v obsáhlém textovém inventáři účelově

dohledávány a z textu vybírány konkrétní jevy, které mají v praktické části podložit tvrzení o možnostech a praktických způsobech formální výstavby textů prostředlovacího funkčního stylu na internetu.

1. 4 Komunikace

Termín *komunikace* je pro tuto práci klíčovým pojmem. Jak v teoretické, tak praktické části se bude tento termín často opakovat v nejrůznějších spojeních a souvislostech. Pro výklad a vystižení termínu využijme definic Anthonyho Giddense a Michaela Kunczika. Britský sociolog Giddens píše, že *"komunikace je přenos informací od určitého jedince nebo skupiny k jiným. Komunikace je nezbytným základem všech sociálních interakcí. V bezprostřední komunikaci hrají kromě jazyka významnou roli i neverbální náznaky, které účastníci používají k interpretaci toho, co druzí říkají a dělají."* (Giddens, 1993: s. 550). Vzhledem ke vzájemné vzdálenosti komunikantů při dorozumívání skrze chat a jiné formy (např. příspěvky sociálních sítí) však ustupují neverbální prvky do pozadí nebo jsou nahrazovány verbálními, případně verbalizovány. Giddens píše o komunikaci obecně jako o přenosu informací. Pro komunikační přenos, vzhledem k aplikaci na webový chat, se nám hodí spíše jiná definice, a to od Michaela Kunczika: *„Komunikace je jednáním, jehož cílem z hlediska komunikátora je přenos sdělení jedné či více osobám prostřednictvím symbolů"*. (Kunczik, 1995: s. 18). Symbolů jednak ve smyslu písma, verbální složky a neverbální složky. Rovněž ve zvláštních formách prostřednictvím symbolů. V éře rozvoje sociálních sítí a multimediálních obsahů dochází k prostupování a míšení verbální a neverbální komunikace. Giddens taktéž dodává k rozvoji elektronických médií: *S rozvojem písma a elektronických médií (rozhlasu, televize, internetu) se komunikace do jisté míry odděluje od bezprostředního kontextu sociálních vztahů"* (Giddens, 1993: s. 550). Domnívám se, a to ve vztahu k již zmiňovaným internetovým sociálním sítím, že k oddělování kontextu sociálních vztahů nedochází, nýbrž že dochází k vytváření nových, specifických vazeb.

Přenos symbolů, nebo chceme-li informací, se odehrává v průběhu časově ohraničených úseků společenského dorozumívání. Od jednorázového komunikačního aktu po dlouhodobější proces. Komunikační akt se uskutečňuje v kratším rozsahu, ve formě dílčí události, jejíž trvání může probíhat od několika málo vteřin po dorozumivací akt v

rozsahu od několika hodin po dobu týdnů, měsíců, let. V elektronické komunikaci příkladem komunikačního aktu může být nahodilý příspěvek do otevřené webové skupiny či fóra, jednorázová textová interakce s neznámým hráčem ve hře na síti, ojedinělý komentář mezi diskuzními příspěvky pod článkem webového zpravodajství nebo náhodná konverzace s jiným komunikantem na webovém chatu.

Mnohem složitějším a dlouhodobějším druhem komunikace je komunikační proces, a to s podmínkou jisté pravidelnosti. Michael Kunczik popisuje, že: "*vzájemné působení mezi komunikujícími partnery se nazývá komunikační proces.*" (Kunczik, 1995: s. 18). Vzájemné působení mezi účastníky v průběhu dlouhodobějšího a vytrvalejšího komunikačního procesu se uskutečňuje vytrvalejším a soustavnějším vyměňováním symbolů mezi komunikanty. Příkladem mohou být pravidelné příspěvky v sociální skupině na webu, kde se postupem času jednotliví přispěvatelé znají, souvislým přispíváním do diskuzních fór, pravidelnou komunikací s týmiž uživateli v chatových kanálech nebo pravidelné a opakované psaní si s konkrétními lidmi prostřednictvím komunikačních klientů a webových stránek. Z hlediska formální výstavby textů je rozdělení na komunikační akt a proces relevantní. V komunikačním procesu je stěžejní propracovanější struktura. Nejen opakovanost, dlouhodobější charakter a vytváření sociálních vazeb mezi jeho účastníky.

1. 5 Internet, rozšiřování internetu

Slovo internet vzniklo složením dvou anglických slov – *International a Network*. Během několika málo let se internet stal velmi výkonou platformou, která změnila způsoby našich životů. Ovlivnila rozměry a možnosti naší komunikace, práce i zábavy, získávání informací a nakládání s nimi. Internetu se podařilo, na rozdíl od jakéhokoliv jiného média, dodat světu mezinárodní a globalizovaný rozměr. Pro miliony lidí na světě se stal univerzálním zdrojem informací doma, v práci i ve škole. Internet je aktuálně nejdemokratičtější ze všech masových médií. Jen s nízkými investicemi lze mít na internetu vlastní webovou stránku dostupnou při dostupnosti připojení odkoliv i kdykoliv. Prostřednictvím internetové sítě lze vzájemně komunikovat bez ohledu na reálnou vzdálenost.

Internet je prostředí, které se v dnešní době vyvíjí značně dynamicky a to ztěžuje

jeho aktuální kvantitativní hodnocení. Příslušné údaje o rostoucím počtu internetových přípojek sice shromažďuje Český telekomunikační úřad, nicméně údaje jimiž disponuje jsou jen od větších společností, tzv. providerů, poskytujících internetové připojení.

Nezákladnější charakteristika z webu wikipedie uvádí, že: „*Internet je celosvětový systém navzájem propojených počítačových sítí („sít' sítí“), ve kterých mezi sebou počítače komunikují pomocí rodiny protokolů TCP/IP. Společným cílem všech lidí, využívajících internet je bezproblémová komunikace (výměna dat).*“¹ Od doby vzniku první webové stránky na adrese <http://info.cern.ch/>² bylo vytvořeno na miliardy jiných webových stránek, které slouží nejrůznějším účelům. Od původně zamýšleného propojování vládních organizací, vědeckých laboratoří a univerzit prostřednictvím páteřních sítí se webové stránky začaly plnit obsahem se širokým tematickým a funkčním záběrem, a to díky běžným uživatelům. Valná většina běžných uživatelů v pracovním nebo domácím prostředí však užívá jen omezené množství služeb, které síť poskytuje (Cénková, 2011: s. 25), a to ještě zejména jen v mateřském jazyce. Jedná se především o zpravodajské portály (*novinky.cz, idnes.cz, lidovky.cz, aktualne.cz*), tematické weby poskytující informace z nejrůznějších oblastí života (*mimibazar.cz, zoufalirybari.cz, motorkari.cz, ...*), zábavné a herní weby (*rozzlobenimuzi.cz, soulwell.cz, rouming.cz, lamer.cz*), streamovací weby (*simpsonovi-tv.cz, ceska-televize.cz*), úložiště (*ulozto.cz, czshare.com*) a zejména sociální sítě. Ty v ČR od roku 2007 zaznamenaly masivní nástup popularity (*Facebook, Twitter, Myspace, Google+, Digg*). Sociální sítě slouží především komunikaci s dalšími lidmi, kteří navštěvují internet a pro náš účel se jedná produktivní rozhraní pro výskyt textů s příslušností k prostěsdělovacímu funkčnímu stylu. V dnešní době obliba těchto stránek pokrývá větší množství potřeb uživatelů (chat, sdílení multimediálního obsahu, diskuzní moduly). Jsou proto navštěvovanější než dříve tolik oblíbené chaty typu *Xchat, Lide.cz* a *pokec.cz*.

Internetová komunikace prostřednictvím psaného slova je řazena k základním způsobům předávání informací v internetové komunikaci. Tento typ lze pak využít v takových formách internetové komunikace, jako jsou například e-maily, chaty, avatar chaty, instanční komunikátory aj. (Šmahel, 2003: s. 101). Mezi uživateli lze sice komunikovat i mluveným slovem, např. prostřednictvím klienta programů *Skype* nebo *Teamspeak*, ale účel zaměření této práce na psanou komunikaci chatu zahrnutí

---

1 Internet [online] [cit. 2012 – 2 - 16] Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>.

2 <http://info.cern.ch/> [online] - Švýcarský web, adresa první webové stránky na světě

internetového telefonování vylučuje.

1. 6 Slohotvorní činitelé

V procesu jazykové komunikace hrají hlavní roli původce komunikátu (buď mluvčí, v našem případě pisatel) a na druhé straně adresát (čtenář). Mezi těmito dvěma probíhá buď mluvená ústní, nebo psaná komunikace. Zaměříme se v této podkapitole na aspekty působící na komunikát. Podmínky, za nichž komunikace probíhá. *"Tyto aspekty se prolínají celým textem a odrážejí se v kompozici a stylizaci."* (Cénková, 2011: s. 14). Řeč je jak o objektivních, tak subjektivních slohotvorných činitelích. Při rozmanitosti aspektů se všichni shodují na rozdělení v tyto dvě skupiny. Slohotvorným činitelům se věnoval např. F. Trávníček, J. V. Bečka, K. Hausenblas, A. Jedlička a J. Hubáček (Minářová, Čechová, 1997: s. 51).

Slohotvorní činitelé jsou aspekty, které mají vliv na výsledný text – komunikát. Současná česká mluvnice uvádí, že *"předpokladem procesu utváření stylu je výběr z více možností vyjádření. Ten není náhodný, ale alespoň částečně cílevědomě usměrňovaný."* (Minářová, Čechová, 1997: s. 50). Usměrňování se děje s ohledem k přispůsobení se čtenáři na základě jeho předpokládaných znalostí, intelektu a schopnosti recipovat strukturu textu. Andrea Cénková píše, že *"pokud se jedná o slohotvorné faktory, které působí na původce objektivně, a tudíž obklopují produktora komunikátu a ovlivňují výsledný útvar, nazýváme tyto slohotvorné činitele objektivní."* (Cénková, 2011: s. 14). Současná česká mluvnice charakteristiku zpřesňuje: *"objektivní slohotvorní činitelé (tzv. mimopersonální) se vyskytují při tvorbě komunikátu mimo subjekt – autora."* (Minářová, Čechová, 1997: s. 51). Vzhledem k funkční různorodosti nazýváme objektivní styly také styly funkčními; pojem objektivní styl je obecnější než pojem funkční styl (Minářová, Čechová, 1997: s. 51).

Mezi objektivní slohotvorné činitele se řadí: funkce komunikátu, cíl komunikace, záměr autora, ráz komunikátu, situace a prostředí, v němž dílo vzniká, charakter adresáta (čtenáře), forma, kterou je dílo tvořeno, téma komunikátu, míra připravenosti a také kód, kterým je dílo tvořeno. Pokud se jedná naopak o aspekty, které jsou přímo spjaty s autorem, s jeho individualitou a svérázností, nazýváme je slohotvorné činitele subjektivní. Tyto jsou totiž ovlivněny subjektem, tedy osobou pisatele (Minářová, Čechová, 1997: s. 60).

1. 7 Objektivní slohotvorní činitelé

1. 7. 1 Základní funkce komunikátu

Funkce komunikátu je považována za nejzávažnější slohotvorný činitel. Protože jsou komunikáty primárně určeny k dorozumívání, hovoříme o jeho základní funkci dorozumivací, neboli komunikační (Minářová, Čechová, 1997: s. 51). Základní funkcí je informovat adresáta. Andrea Cénková píše také o základní *funkci sdělné* nebo *informativní* (Cénková, 2011: s. 14). Jako závažné se pro stylové odlišnosti jeví zdůraznění věcně sdělné a esteticky sdělné (Minářová, Čechová, 1997: s. 51). Dva informačně shodné komunikáty (které se od sebe odlišují touto funkcí) potom mají každý jiný způsob postupu a tedy i výsledné podoby komunikátu (Cénková, 2011: s. 14). Funkce komunikátu je v každé komunikaci doplňována dalšími specifickými funkcemi: například odborně sdělnou a vzdělávací, direktivní (řídící), operativní (správní), uvědomovací, získávací, persvazivní neboli přesvědčovací, esteticky sdělnou atd. (Cénková, 2011: s. 14).

1. 7. 2 Ráz komunikátu

Charakter rázu komunikátu se rozlišuje mírou veřejnosti, nebo naopak soukromosti. Ráz je dán komunikační situací a celkovým charakterem objektivních okolností (Minářová, Čechová, 1997: s. 53). Text může mít ráz oficiální, polooficiální, soukromý, nebo důvěrný. Při oficiální komunikaci autor dbá na spisovnost a drží se modelu pro veřejný komunikát (Cénková, 2011: s. 14). Oficialita bývá spjata se slavnostní situací a s okázalostí komunikačního aktu (Minářová, Čechová, 1997: s. 53). Oproti tomu v neveřejném, až důvěrném projevu se autor pravidel držet nemusí a v textech se objevují nespisovné výrazy. V případě elektronické komunikace na sociálních sítích (Facebook, Twitter) je ovšem hranice mezi veřejností a neveřejností značně rozostřena. Komunikáty s rázem neveřejné komunikace, a tedy se značným podílem nespisovných prvků, jsou uveřejněny ve statech a komentářích, které jsou (v závislosti na individuálním uživatelském nastavení soukromí) k dispozici k přečtení různě velkému počtu recipientů. Tyto komunikáty lze označit za veřejné, a to i v případě, že se nedrží modelů pro veřejný komunikát. Autoři textů píší veřejně statusy soukromého charakteru, aniž by věděli kolik recipientů si je může

volně přečíst. Dle Cénkové *"je třeba rozlišit, zda autor bere adresáty na vědomí a počítá s jejich vlastnostmi, povahou, vzděláním či věkem, nebo zda tyto faktory ignoruje. Totéž lze říci i o postoji pisatele ke všemu, co s výsledným komunikátem souvisí, k tématu, obsahu sdělení, situaci, jazykovému kódu."* (Cénková, 2011: s. 15). Rozhodujícím faktorem je, zda autor tyto aspekty při utváření textu akceptuje.

1. 7. 3 Situace a prostředí, adresát

Na utváření textu má vliv také komunikační situace, tedy souhrn podmínek, za nichž komunikát vzniká. Jde o souhrn všech subjektivních i objektivních činitelů (včetně komunikantů a kódu), které ovlivňují výsledný text. Prostředí a jeho vliv usměrňuje výběr výraziva a modifikuje styl (Cénková, 2011: s. 15). Daný souhrn aspektů bychom mohli také nazvat atmosférou, za které daný komunikát vzniká. V ní se promítá prostředí kulturní, sociální, okruh adresátů, atd. Do aspektů prostředí lze zahrnout například i negativní fyzické vlivy (fyzická nezpůsobilost psát, špatné osvětlení).

Pokud jsou adresáti sdělení autorovi známí či osobně blízcí, autor textu volí uvolněnější projev bez nároků na propracovanou stylizaci. Volnější nároky nevyžadují spisovný projev, jazykové prostředky jsou zpravidla nespisovné s rysy mluvených projevů a uplatňovat se může prvek jazykové hry. Pokud je skupina adresátů nebo jednotlivý recipient neznámý, autor cítí jisté zábrany a odstup.

Zvláštním a v našem případě charakteristickým případem rozporu na ose známí adresáti – uvolněný projev jsou anonymní diskuze v příspěvcích pod publicistickými články na zpravodajských serverech (*novinky.cz*, *iDNES.cz*, *reflex.cz*). Pokud účastník diskuze nemusí za své názory ručit vlastním jménem (do diskuze vstupuje pod anonymitou), ocitá se v pokušení své názory odbývat, a to jak obsahově, tak jazykově. Anonymní identita autorů podmiňuje formálně uvolněné, a až s verbální agresí hraničící jazykové projevy s vysokou mírou expresivity i explicitních vyjádření. Prostředí konkrétních diskutérských skupin (např. *novinky.cz*) provází obecně přijímané obsahové i formální normy textových příspěvků. Pokud účastníci diskuzního fóra reagují v konfrontačních, expresivních a obsahově útočných postech (příspěvcích) bez propracovanější syntaktické struktury a tematické soudržnosti (*"zoufala doba vlastizradcu ODS, TOP 09 a LIDEM nuti delat zoufale ciny; Vácho, ty jsi pěkný chumaj co to tady meleš*

za blbosti??", *Vol si koho chceš, modrý vobejdo, ha ha*), jsou diskuzní příspěvky s propracovanou formální výstavbou a strukturovanými argumenty vnímány ostatními účastníky negativně či ironicky. Problematika verbální agrese v anonymních diskuzních skupinách je předmětem spíše sociologie, psychologie a vzhledem k převládající tematice i politologie.

1. 7. 4 Užitá forma komunikátu a kód jazykové komunikace

Dichotomie psaných a mluvených projevů se jeví v užití formě komunikátů jako nejvýraznější aspekt, kterému se budeme nadále věnovat, zejména v praktické části práce. Základním kódem psané elektronické komunikace je jazyk, který je v mluvené podobě realizován zvukovými prostředky, v psané podobě naopak prostředky grafickými. Forma komunikátů na se odvíjí od podmínek, za kterých komunikace probíhá. Základní, již zmíněná charakteristika říká, že *"mluvené komunikáty mají tu vlastnost, že jsou většinou nepřipravené, naopak psané bývají promyšlené a připravené."* (Cénková, 2011: s. 15). S tím souvisí také volba kódu. Pokud může autor volit kód sám, můžeme jej řadit mezi slohotvorné činitele subjektivní. V praxi však bývá kód jazykové komunikace okolnostmi donucen řadit se mezi činitele objektivní (Cénková, 2011: s. 15).

1. 7. 5 Míra připravenosti komunikace

Dostatek času v přípravné fázi k formulaci myšlenek v obsahově propracovaném psaném jazykovém projevu bude i graficky na první pohled odlišný od rychle a spontánně napsaného příspěvku, který postrádá složitou strukturu a je formálně blízký mluvené řeči. Pro komunikáty nepřipravené *"je typický nepromyšlený výběr výraziva, opakování, velké množství zájmen a také (jazykové) chyby, které mohou výrazně snížit kvalitu výsledného produktu."* (Cénková, 2011: s. 15). Nepřipravené komunikáty bývají zpravidla nespisovné. Nepřipravenost výrazně ovlivňuje nejen styl, ale nepřipravenost je typická především pro komunikaci mluvenou, v našem tématu pak chatovou. V nepřipravené komunikaci se mohou vyskytnout často chyby a překlepy.

1. 7. 6 Téma komunikátu a jeho uchopení

Jak uvádí Čechová, i téma lze vnímat jako jeden ze slohotvorných činitelů objektivních, a to především proto, že styl je v současné stylistice pojímán jako záležitost výstavby celého textu (Čechová, 2003: s. 67). Styl *"nevytvářejí jen verbální prostředky a jejich uspořádání, ale rovněž integrita prostředků tematických."* (Minářová, Čechová, 1997: s. 59). Jiní jazykovědci (například Karel Hausenblas ve stati *K základním pojmům jazykové stylistiky* z roku 1955. Zdroj: Minářová, Čechová, 1997: s. 59) téma za slohotvorný činitel nepovažují. Alois Jedlička si všímá zase, že jedno a totéž téma může být stylově vyjádřeno různými způsoby (Minářová, Čechová, 1997: s. 59). Témata bývají různě společensky závažná a vedou původce promluvy právě k určitému charakteru průběhu komunikace.

V rozsahu funkčního stylu prostědělovacího je charakteristické tematické členění dialogickou formou, asociativní a někdy až chaotické řazení motivů. Motiv nemusí být dokončen, často se jednotlivé motivy objevují opakovaně, pleonasticky a jsou doplňovány motivy vedlejšími a dalšími souvislostmi (Minářová, Čechová, 1997: s. 140). Dialogické promluvy bývají situačně zakotvené, v souhrnu diskuze v příspěvcích i chatu nejednotné a v průběhu diskuzní interakce proměnlivé. Jako příklad si uveďme titulek článku *Ostravsko trápí smog* na zpravodajském portálu novinky.cz a k článku připojená diskuze. Diskuze kolísá mezi ústředním tématem počasí a tématy nepatřičně vzdálenými (komentáře: *Kalousek uvažuje o zdanění vzduchu, Takže euro jde do háje a vrací se marka!*) Ve společensky závažných a diskutovaných tématech pak stačí iniciační replika a tematický směr celé diskuze se dostane vzhledem k původnímu tématu do jinak neočekávaných tematických rovin. Pokud vezmeme z čistě psychologického hlediska v úvahu jistou frustraci diskutujících, pro vyřčení vlastního (nespokojeného) názoru využijí jakýkoliv dostupný komunikační kanál.

1. 8 Subjektivní slohotvorní činitelé

Vedle objektivních slohotvorných činitelů komunikaci ovlivňují činitelé, kteří vycházející z komunikujícího subjektu a přímo jí ovlivňují. Největší možnosti uplatnění individuality poskytuje zcela neomezeně sféra námi zkoumaná běžnědorozumivací a z ostatních funkčních stylových sfér pak výrazně sféra umělecké literatury (Minářová, Čechová, 1997: s. 61). Podle Současné stylistiky M. Čechové a E. Minářové mezi subjektivní slohotvorné činitele patří následující:

a) intelektuální a rozumová vyspělost komunikanta, schopnost abstrakce a logického myšlení. b) znalost kódu komunikace, tedy znalost psaného a mluveného jazyka v jeho normě, kodifikaci a stylové mnohotvárnosti. c) životní zkušenosti, kulturní a společenský rozhled. d) úroveň všeobecného a odborného vzdělání. e) schopnost metajazykového myšlení a jazyková uvědomělost komunikanta. f) znalost tématu jazykové komunikace a vztah k obsahu. g) zaměstnání a zaměření komunikanta k určité sociální skupině a prostředí. h) povahové a mentální vlastnosti komunikanta, jeho momentální fyzický a psychický stav a připravenost ke komunikaci. i) povahové a jiné vlastnosti související s věkem a pohlavím komunikanta. j) vztah k adresátovi a vědomí záměrné adresnosti komunikátu. k) osobní sklony, záliby a zvyklosti komunikanta. (Minářová, Čechová, 1997: s. 60)

2. Funkce jako konstituující faktor komunikátu

2. 1 Funkční styly

Jak jsme již v úvodu zmínili, současná elektronická komunikace nás v této diplomové práci bude zajímat z perspektivy funkčního stylu prostřední. Eva Minářová ve své *Stylistice* z roku 2009 píše, že *"v současné teorii funkčních stylů zůstává ještě teoreticky nezpracováno pojetí těchto nově se vyhraňujících komunikačních sfér."* (Minářová, Čechová, 1997: s. 41). Konkrétních případem nové komunikační sféry je v našem případě právě internetová komunikace chatu, diskuzních fór a příspěvků sociálních sítí. Mezi jiné příklady dosud nezpracovaných oblastí dále Eva Minářová uvádí například oficiální komunikaci mezi manažery a další typy elektronické komunikace: styl

emailových zpráv a krátkých zpráv odesílaných prostřednictvím mobilních telefonů, tedy SMS zpráv. Pozornost zasluhuje zkoumání stylové podoby osobité společenské konverzace, včetně vžitých konvencí v projevech dialogických soukromých.

Marie Čechová píše, že styl je běžně chápán jako záležitost parolová / řečová / komunikační, protože individuálnost jazykového projevu a individuálnost stylu jsou neoddělitelné veličiny (Čechová a kolektiv autorů, 2000: s. 376). Systém je však ale i záležitostí systémovou a jazykovou na základě objektivních stylových norem, vrstev a typů (Čechová a kolektiv autorů, 2000: s. 376), které mají relativně stálé objektivní vlastnosti jazykových prostředků (Čechová a kolektiv autorů, 2000: s. 376).

Současná školská stylistika při stylové diferenciaci vycházela a nadále vychází většinou z jednoho stěžejního kritéria - funkce. Funkce projevu je konstituující faktor každého funkčního stylu (Minářová, Čechová, 1997: s. 41). Rozumíme jí úkol, který jazykové prostředky s ohledem na lidské komunikační potřeby plní (Karlík, Nekula, 2002: s. 144), protože každá verbální komunikace sleduje určitý cíl a funkci (Minářová, Čechová, 1997: s. 39). Vyhovující splnění určitého cíle komunikace odpovídá více či méně vhodně zvolený výběr jazykových prostředků a jejich uspořádání v textu. U jednoho typu textu se může vyskytovat více jazykových funkcí, jak tomu předpokládá Vilém Mathesius, z nichž jedna v konkrétní komunikaci dominuje, zatímco ostatní ustupují do pozadí (Karlík, Nekula, 2002: s. 144).

Při klasifikaci funkčních stylů se dále postupuje vytčením hlavních faktorů, kterými je komunikát konstituován. Komunikáty každého funkčního stylu charakterizuje vždy jistá obvyklá výrazová vrstva slovní, frazeologická a tvarová (např. kolokvialismy, termíny, poetismy) a specifický vstup jazykových prostředků do komunikátu (Chloupek J. 1994). Je to např. mluvenost pro styl prostě sdělný, pojmovost pro styl vědecký, odborný a administrativní. Charakteristická je pak získávací, přesvědčovací, agitační a propagační funkce stylu publicistického (Chloupek J. 1994).

2. 2 Diferenciace stylových norem

Obecně platí, že neváží příliš nedostatek jednotného kritéria při vymezování stylu: každý je specificky jiný. Je vytvářen skupinou komunikátů se stejnou funkcí a se stejným nebo podobným složením výrazových prostředků. *"A zejména se zřením k slohovým*

výrazovým vrstvám se velice osvědčuje členění na vyšší, střední a nižší styl (K. Hausenblas)." (Chloupek J. 1994). Tím se dostáváme k diferenciaci funkčních stylů. Vilém Mathesius již počátkem 20. století vycházel ze dvou základních funkcí promluv, kdy je dělil na funkce: a) sdělnou a b) výrazovou (expresivní) (Karlík, Nekula, 2002: s. 144) podle dominantního stylového faktoru objektivního. "Promluvy sdělné se liší od výrazových tím, že se v nich jasně uplatňuje zřetel k posluchači (adresátovi), v promluvě výrazové tento zřetel bývá oslaben nebo se vůbec neuplatňuje." (Horálek, 1976).

Způsob diferenciaci funkčních stylů nabídl dále v 70. letech Karel Hausenblas (1972), jenž odlišoval funkční styly *simplexní* a *komplexní*, a to podle stěžejní působící funkce. Dle Současné stylistiky z roku 2008 mezi simplexní "patří ty, které jsou vymezeny na základě jedné funkce." (Čechová, Krčmová, 2008: 96).

Jinou diferenciaci nabízí Eva Minářová ve své Stylistice, a to na styly *sdělovací* a *esteticky sdělné* (Čechová, Minářová, 1997: s. 41). Ve sdělovacích stylech vystupuje do popředí věcná stránka sdělení – náleží mezi ně styl hovorový, publicistický, odborný, populárně odborný, administrativní. Esteticky sdělné styly představují dílčí styly prózy, poezie a dramatu, pro něž se vžil nadřazený a zobecňující název styl umělecký, popř. styl umělecké literatury. (Čechová, Minářová, 1997: s. 41)

Vyčerpávající a úplný výčet funkčních stylů však nelze nikdy uvést. Možnosti rozdělení funkčních stylů tím nejsou zdaleka vyčerpány, což je dáno neustálým vystavováním jazyka stylovým proměnám (Čechová, Minářová, 1997: s. 37) a rozvojem jeho komunikačních schopností (Čechová, Minářová, 1997: s. 37) a nutností reflexe nových jevů. Funkční rozvrstvení jazyka je dynamický systém, jenž je vystavený nepřetržitému vývoji "se vším co styly odrážejí a k čemu slouží." (Čechová, Minářová, 1997: s. 37) S rozvojem a rozšiřováním možných cílů komunikace docházelo a dochází ke vzniku nových funkčních stylů. Eva Minářová dále píše ve své Stylistice, že "vznik a vývoj funkčních stylů je třeba chápat jako nepřetržitý proces." (Čechová a kolektiv, 1997: s. 41) Mohli bychom tak při nových konfiguracích rozvíjet nekonečnou řadu vlastních funkčních stylů? Jistá volnost by byla na místě: "Při posuzování stylového rozpětí současné komunikace můžeme vycházet z různých aspektů a v důsledku toho dospívat k různé stylové klasifikaci." (Minářová, Čechová, 1997: s. 39). Autoři stylistik zdůrazňují dynamičnost a neustálou proměnlivost funkčních stylů (Minářová, Čechová, 1997: s. 41), ale v učebnicích stylistiky uváděn absolutní výčet není: "pouze jeden z možných zobecňujících pohledů na

mnohotvárnost stylového rozpětí češtiny." (Minářová, Čechová, 1997: s. 41):

Výsledkem působení komunikačních a stylových faktorů dochází k jejich diferenciaci (Minářová, Čechová, 1997: s. 39). Jak bylo uvedeno, dochází ke vzniku nových komunikačních situací a ke stylovým proměnám a modifikacím tradičně uváděných stylů (Minářová, Čechová, 1997: s. 41). Vznikají styly odvozené a pomezí, nebo také sekundární (Minářová, Čechová, 1997: s. 41). Kolektiv Marie Čechové nepokládá za nutné v teorii za nutné rozmnožovat počet základních funkčních stylů, jako spíše považuje za nutné zdůrazňovat celistvost jazykové komunikace ve společnosti a vzájemné ovlivňování stylů, vznik přechodných oblastí a uplatnění dalších slohotvorných činitelů vedoucích ke sbližování stavby textů s různou funkcí (Minářová, Čechová, 1997: s. 41). Eva Minářová ve své stylistice píše, že navzdory postupující se diferenciaci funkcí jazyka "*rozvoj funkcí jazyka sice vedl ke změnám v počtu a charakteristice stylů, nezměnil se však základní přístup k řešení celé problematiky.*" (Minářová, Čechová, 1997: s. 39). Jan Chloupek hovoří o možnosti přenášení prostředků jednotlivých rysů stylů: "*Aktivní prostředky stylů mohou být do stylu jiného přenášeny. Základnou výběru je šíře národního jazyka.*" (Chloupek, 1994).

2. 3 Vývoj funkčních stylů

Zachycení stavu současné internetové komunikace z perspektivy funkčního stylu prostě sdělovacího vyžaduje úvodní teoretický výklad nejen k diferenciaci funkčních stylů, ale i jejich stručnému vývoji. Velmi přehlednou charakteristiku vývoje poskytuje zejména *Současná česká mluvnice* od autorek Marie Čechové, Marie Krčmové a Evy Minářové z roku 2008, ze které jsem pro účel stručného nastínění historie funkčních stylů čerpal. Podrobný přehled pak k vývoji funkčních stylů do 80. let podala v roce 1985 Marie Čechová.

V živém odkazu k pražské lingvistické škole 30. let dvacátého století lze mluvit o funkčním rozvrstvení podle úlohy komunikátu v komunikaci. Současné pojetí stylové diferenciaci češtiny vyrůstá z dědictví funkční lingvistiky 20. a 30. let 20. století (Minářová, Čechová, 1997: s. 39). Učení o funkčních stylech dnešní jazykovědě představuje živý odkaz *Pražské jazykovědné školy* (Chloupek, 1994). Základy budování teorie funkčních stylů položil svými pracemi Bohuslav Havránek, zvláště ve studii *Úkoly*

spisovného jazyka a jeho kultura (1932, zdroj: Minářová, Čechová, 1997: s. 37), zvláště v kapitole *Funkční rozlišení spisovného jazyka. Současná česká stylistika* Marie Čechové uvádí, že spolu s "Bohuslavem Havránkem už od 30. let 20. století probíjával funkční pohled na jazyk Vilém Mathesius (1932, 1940, 1942)" (Minářová, Čechová, 1997: s. 38). Jiným významným jazykovědcem byl J. V. Bečka v článku *O úkolech funkční linguistiky* z roku 1939 (Minářová, Čechová, 1997: s. 39), jinak též autorem celé řady pozdějších stylistik pro školskou výuku stylistiky.

S uvedením tzv. druhů spisovných slohů přišel v roce 1953 František Trávníček, jenž rozlišoval sloh teoretický a praktický a dále "slohové druhy novinářský, řečnický, úřední, společenský (konverzační) a umělecký." (Čechová a kolektiv, 2008, s. 95).

Zásadní zlom v chápání a klasifikaci funkčních stylů přinesla Ústavem pro jazyk český ČSAV svolaná konference v Liblicích v roce 1954. Ve snaze sjednotit a přesně definovat stylistickou terminologii i vymežit diferenciaci funkčních stylů zde se svými příspěvky vystoupili jazykovědci jako K. Hausenblas, B. Havránek, J. Filipec a P. Trost (Čechová a kolektiv, 2008, s. 95). Havránek zařadil mezi základní funkční styly styl odborný, hovorový a umělecký. Diskuze se vedly o náležitosti přiřazení stylu hovorového ke stylům spisovným, protože do jinak jako chápaného spisovného hovorového stylu při spontánní mluvené komunikaci pronikaly a pronikají prvky nespisovné. Z dalších desetiletí bylo podstatné zahrnutí stylu publicistického mezi základní funkční styly, který společně se zbývajícími předešlými vstoupil do školních osnov slohu.

S pojmem prostěsdělovací styl se setkáváme mnohem později. *Současná česká stylistika* v kapitole k vývoji názorů na funkci jazyka uvádí poprvé termín funkční styl prostěsdělovací teprve v souvislosti s Aloisem Jedličkou. Přehlednou charakteristiku stylového rozpětí nalezneme v pracích Aloise Jedličky ze 60. a 70. let. Jedlička již "počítal se čtyřmi základními funkčními styly – hovorovým (prostěsdělovacím, běžnědorozumivacím), odborným, publicistickým a uměleckým." (Čechová a kolektiv, 2008, s. 95). Alois Jedlička také přichází s pojmy stylová sféra, stylová vrstva a stylový typ. Vytváří se specifická vrstva výrazových prostředků, které odpovídají pevně stanovené stylové normě. Stylová norma je pak "širší, nadřazený termín, který usměrňuje komunikaci z širšího aspektu a je adekvátní celé komunikační situaci." (Čechová a kolektiv, 2008: s. 96)

2. 4 Funkční styl prostědělovací

Prostědělovací styl je charakteristický v popředí dominující věcnou stránkou sdělení. Oproti estetickysdělným funkčním stylům není založen na deklarování estetické funkce textu. Sdělné styly se pak dělí dle dalších dílčích funkcí: rozlišují se na běžnědorozumivací, prostědělovací, odborný, administrativní, z většiny publicistický a rámcově řečnický styl (Čechová a kolektiv, 2008: s. 97).

Při jakých příležitostech se funkční styl prostědělovací používá a k jakým komunikačním situacím náleží? Jan Chloupek prostědělovacímu stylu přiřazuje "*funkci instrumentu běžné každodenní komunikace, vztažené vlastě pouze na diadickou komunikaci týkající se neveřejných, privátních záležitostí.*" (Chloupek, 1994). V případě internetové komunikace lze akceptovat tvrzení o každodennosti a spontánnosti. Jedná se však i o neveřejnou, privátní komunikaci? V případě soukromé korespondence prostřednictvím soukromých zpráv, privátního chatu a tzv. *whisperu* mezi dvěma uživateli zcela jistě. Pokud ovšem pracujeme s textovými vzorky z veřejně přístupných rozhraní, musíme uvažovat o komunikaci veřejné, a to jak z veřejně přístupného chatu, diskuzních fór i příspěvků sociálních sítí. Jaký je pak vztah k formální výstavbě textů vzhledem k ose veřejnosti / neveřejnosti textů? Zachovávají si i veřejně přístupné komunikáty příslušnost k funkčnímu stylu prostědělovacímu? Na tyto nastíněné otázky si pokusíme zodpovědět v praktické části.

Jinou charakteristikou je "*realizace mluvenou formou, kdy spontánnost a mluvenost je konstituujícím faktorem funkčního stylu prostědělovacího.*" (Čechová a kolektiv, 2008: s. 99). V případě námi zkoumané elektronické komunikace se pohybujeme v primárně psané komunikaci. Mluvené a psané podoby jazyka jsou považovány za dvě různé existenční módy jednoho jazyka (Karlík, Nekula, 2002: s. 457). Málokdy se mluví o psaném a mluveném stylu – tento protiklad bývá vyčleňován, protože dle Jana Chloupka by se obsah pojmu styl nadměrně rozšiřoval (Karlík, Nekula, 2002: s. 457). S psanými texty je obvykle spjatá jistá připravenost, větší formálnost, složitější témata, dekontextualizace, vyvázanost ze situace, staticčnost, spíše abstraktní, racionální povaha, objektivnost, analytický, logický přístup, vysoká organizovanost, uspořádanost, integrovanost, kontinuálnost, explicitnost a určitost (Karlík, Nekula, 2002: s. 457). Lze se ale s těmito charakteristikami ztotožnit i mimo diskusní fóra s vyskytujícími se

propracovanějšími jazykovými projevy? Texty, se kterými se setkáváme v chatu a komentářích na sociálních sítích mají spíše charakter mluvené řeči: *"Mluvenost ve srovnání s psaností jako řečotvorný faktor snižuje zpravidla (s výjimkou „mistrů mluveného slova“) míru důsledné formálnosti projevu."* (Chloupek, 1994). O spontánních komunikátech, které jsou bezprostřední a nepřipravené nelze mluvit jako o hovorovém stylu spisovného jazyka (Čechová a kolektiv, 2003: s. 41). Běžná komunikace s vlastností hovorovosti většinou nebývá spisovná, hojně jsou zastoupené kolokvialismy: podle *Současné české stylistiky "hovorových slov a frazémů, které stojí na pomezí spisovnosti."* (Minářová, Čechová, 1997: s. 141). Kolísání komunikátů na pomezí spisovnosti, přesahy za hranici spisovnosti a *"vpravdě velkorysou toleranci prostěsdělného stylu k nespisovným prvkům"* považuje Jan Chloupek za jeden z jeho charakteristických rysů tohoto funkčního stylu (Chloupek, 1994). Prostěsdělovací funkci v běžných každodenních interakcích mívají zpravidla komunikáty realizované obecnou češtinou, dialekty, interdialekty, jen zřídka však spisovným jazykem: jeho komunikáty potom obvykle „hostí“ nespisovné prvky, většinou z teritoriální báze (Chloupek, 1994). Vzhledem ke zkratkovitosti a rychlé výměně replik se uplatňují formulace podporující ekonomičnost vyjadřování a stručnost. Jako používané prostředky jsou to například zkratky, všechny způsoby univerbizace, emocionálně laděné náhrady spisovných termínů *například štěnice - přístroj k odposlouchávání"* (Chloupek, 1994).

"V komunikátech tohoto stylu se obráží přítomnost adresáta (diadický ráz komunikátů, větší míra exprese, neverbální vyjadřování, prostředky kontaktu, eliptičnost z hlediska „ekonomičtější mluvy“ samé i ve vztahu k situační zakotvenosti komunikátu) a zakotvenost v komunikační situaci vůbec." (Chloupek, 1994). Obecně zato platí, že pro styl prostě sdělný sotva lze stanovit a prosazovat stylovou normu, a to proto, že jeho komunikáty bývají většinou spontánní, bezprostřední a improvizované (Chloupek, 1994). V popředí je komunikační zakotvenost projevů, neboť v nich a situačních souvislostech jsou komunikáty teprve plně srozumitelné.

Typická u prostě sdělovacího funkčního stylu je linearita syntaktické stavby jeho komunikátů. K. Erban výstižně poznamenává: *"mluvená řeč nastavuje podle vývinu komunikační situace. Jinou věcí je, že adresát interpretuje takový komunikát už hierarchizovaně, jako sled příčin, následků, časových a místních vztahů ap."* (Chloupek, 1994). Stylistika současné češtiny uvádí, že *"kompoziční stavba komunikátů mluvených odpovídá podmínkám vzniku komunikátů: struktura je volná, neexistuje členění na*

uzavřené úseky." (Čechová a kol., 2003: s. 140). Vertikální členění se v zásadě neuplatňuje, *"text je často členěn jen svou dialogickou formou."* (Čechová a kol., 2003: s. 140). Více se k syntaktické výstavbě prostěsdělovacího funkčního stylu budeme věnovat v příslušné kapitole věnované samostatně skladbě.

3. Zkoumaná komunikační rozhraní

3. 1 Synchronnost a asynchronnost

Rozhodujícím faktorem rozdělení synchronní a asynchronní komunikace je přítomnost dvou komunikantů v reálném čase, ve stejný okamžik a v jednom komunikačním kanále stejného komunikačního prostředku. U obou způsobů je však *"charakteristické oddělení produkce a recepce textů."* (Jandová, 2006: s. 16). Martina Konečná ve své diplomové práci napsala, že *"synchronní typ internetové komunikace můžeme označit jako interaktivní"* (Konečná, 2001: str. 12), z čehož vyplývá nutnost být on-line zároveň pro oba komunikanty. Tehdy dochází k bezprostřední recepci již napsaných, odeslaných a doručených chatových příspěvků. Martina Konečná taktéž dodává, že *"na rozdíl od komunikace tváří v tvář, při synchronním typu internetové komunikace nemusí stát účastníci komunikace na stejném reálném místě, ba naopak dokonce bývají právě v reálném prostoru vzdáleni."* (Konečná, 2011: str. 12). Děje se ve stejném místě, přičemž místem je myšlen virtuální prostor. Při dostupnosti internetového připojení se naskýtá možnost spolu konverzovat i z opačných konců světa. To je v dějinách komunikace nový jev, který zároveň umožňuje prostřednictvím elektronického média rychlou výměnu informací (Kopecký, 2007: s. 35-43). Eva Jandová proměny synchronních mluvených projevů popisuje v publikaci o webové konverzaci takto: *"historicky byla synchronní komunikace vyhrazena projevům realizovaným v mluvené podobě, produktor i recipient byli do nedávné doby vždy komunikaci současně přítomni jak z časového, tak i z prostorového hlediska. S rozvojem komunikační přenosové a záznamové techniky se tato původní stoprocentní synchronnost mluvené komunikace relativizovala, hovoří se o mluvené komunikaci zprostředkované."* (Jandová, 2006: s. 15).

V běžné a nezprostředkované mluvené komunikaci tváří v tvář se zapojují do vzájemné interakce mezi dvěma mluvčími i aspekty nonverbální. Vizuální kanál umožňuje vnímat nonverbální signály, jakými jsou výraz mimiky, držení těla, gestikulaci či vzhled a

reagovat spontánně mezi komunikanty díky možnosti na sebe vidět. Auditivní kanál komunikantům poskytuje recipovat jiné mimojazykové souvislosti: intonaci, hlasitost, rytmus, tempo řeči, přízvuk, artikulaci a výšku a barvu hlasu.

Neplatí však, že by byly nutně tyto mimojazykové souvislosti vyloučeny ze synchronní chatové internetové komunikace kvůli zprostředkovanosti a vzájemné fyzické vzdálenosti komunikantů. Příkladem budiž klient programu Skype, jenž umožňuje kromě videokonference zahrnující kromě audiovizuálního kanálu i synchronní chat v rámci jednoho rozhraní. Chat je však spíše používán k navázání kontaktu v situaci nefunkčního audiovizuálního kanálu. Pokud mimojazykové, neverbální aspekty v synchronní komunikaci chybějí, jsou nahrazovány verbálními symboly – emotikony, tzv. smajlíky a příznakovou velikostí písma (capslock). *"Dochází k verbalizaci zvukových a neverbálních složek, interpunkčních pravidel a zvláštnímu členění textu."* (Jandová, 2006: s. 16). Verbalizace se odehrává v reálném čase mezi dvěma a více komunikanty na dálku.

3. 1. 1 Synchronní komunikace

Eva Jandová píše, že *"písemná komunikace probíhala dříve pouze asynchronně, produkce a recepce textu následovaly s různě dlouhou časovou prodlevou."* (Jandová, 2006: s. 15). Chat tak v mezilidské komunikaci začal jako první plnit funkci nástroje pro synchronní písemné dialogické dorozumívání na dálku. Chat je autory Runkehlem a Schlobinskim (1998) nebo Parrishem (2004) označován jako komunikace čistě synchronní. Příkladem čistě synchronního postupu je klasický WWW chat na chatových portálech jako *lide.cz* a *xchat.cz* (jenž zkoumal ostravský tým kolem Evy Jandové), IRC nebo instantní komunikátory (programy jako ICQ, Quip, Miranda). Eva Jandová dále uvádí, že v novějších publikacích se objevuje označení kvazisynchronní komunikace (Jandová, 2006: s. 16). Synchronnost dvou navzájem připojených komunikantů je charakteristická rychlou výměnou informací, spontánností a výraznější nápodobou mluvené řeči. V jedné z dalších kapitol se na charakteristickou podobu mluvenosti ještě zaměříme. Díky tomuto aspektu předpokládám vyšší pravděpodobnost výskytu nespisovných prvků a například regionálních nářečních jazykových prvků.

3. 1. 2 Asynchronní komunikace

Oproti synchronnímu způsobu označila Martina Konečná asynchronní typ komunikace za sukcesivní, tedy následný, postupný (Konečná, 2011: s. 12). Jedná se o situaci, kdy dva komunikanti nejsou přítomni v jednu chvíli ve stejném komunikačním kanále a není vyžadováno ani jejich současné připojení k internetu. Prodléva odpovědi závisí na možnostech a času doručení, je však delší a komunikace tak může trvat v řádu od několika minut po několik let (Jandová, 2006: s. 15). Klasickým představitelem asynchronního typu je emailová pošta a příspěvky ve vláknech diskuzních fór. Relativně novým způsobem asynchronní komunikace je i Twitter. U asynchronního typu, a to zvláště v diskuzních fórech, se pisatel příspěvku zpravidla snaží o ucelenější a propracovanější projev, protože není v tlaku očekávané rychlé výměny komunikátů. Rozsah může, ale také nemusí být obsáhlejší; ta samá možnost platí o užití spisovného jazyka.

3. 1. 3 Kombinace synchronnosti a asynchronnosti

Praxe v podobě současných webových rozhraní a využívání komunikačních prostředků rozostřuje pevnou hranici mezi synchronní a asynchronní komunikací. Vývoj interaktivních webů, rozvoj a šíření sociálních sítí umožnil volnou propustnost synchronní a asynchronní komunikace. Oba typy se vzájemně prostupují a ne vždy se objevují v čisté podobě – například chat na sociální síti facebook určený k synchronní komunikaci je propojen se schránkou soukromých zpráv používaných primárně k asynchronní komunikaci.

Hranici určuje zřetelněji spíše než technické dispozice dostupných komunikačních prostředků způsob, jakým s nimi nakládají uživatelé. Dříve hojně používané WWW chaty v tematických místnostech neumožňovaly bez pomoci externích aplikací archivaci příspěvků. Příspěvky byly řazeny vertikálně a nově přichozí repliky od chatujících překrývaly ty starší, které postupně mizely z obrazovky. Čím více komunikantů v jednu komunikační situaci, tím rychlejší pohyb, překrývání, a tím i mizení staršího textu. Rychlost výměny replik klade nárok na pozornější přístup k synchronní podobě komunikace a připouští výskyt mluvenostních prvků díky rychlosti a spontánnosti, ale i výskyt chyb a překlepů.

Prolínání synchronní a asynchronní komunikace přinesly instantní komunikátory

typu protokolu ICQ, které archivovaly příspěvky a doručené zprávy mohly být recipovány podobně jako u elektronické pošty při nejbližším připojení k internetu. Současně při oboustranném připojení umožňují synchronní komunikaci. V rozhraní klientů detekci připojeného uživatele na druhé straně umožňují pomocí *online/offline* statusů a detekce stavu, kdy druhý komunikant zrovna píše zprávu (*uživatelx píše.....*)

Synchronní i asynchronní komunikace na internetu může být jak soukromá, tak i veřejná, k čemuž má potenciál díky své masovosti a dostupnosti. Texty se navíc ukládají a archivují na serverech. Diskuze může probíhat i několik let a pokud nejsou příspěvky odstraňovány administrátory, lze i zpětně s dlouhým časovým odstupem diskuze rekonstruovat.

Eva Jandová se v češtině na WWW chatu snažila kategorizovat rozdíly mezi komunikací na chatu a v diskuzní skupině dle míry distinktivních rysů, odlišujících mluvenost a psanost. Jandová konstatuje, že chat má velmi blízko mluvené komunikaci, kdežto diskuzní fóra jsou daleko více svázaná s rysy psaného jazyka. Pro chat je dle ní typická spontánnost, nepřipravenost, časová stísněnost, účastníci si tykají, proměnlivá a rychle měnící se tematika, silná vazba na situaci, není možné se vracet k textu, subjektivnost, emotivnost, proměnlivost témat, kontakt s adresátem, minimální časová prodleva doručení (Jandová, 2006: s. 28). Diskuzní skupina má tyto rysy: připravenost, propracovanější strukturace textu, formálnost, kontinuálnost komunikace skrze archivování příspěvků, subjektivnost, emotivnost, předem daná tematika, více času na promyšlení, kontakt s adresátem, komunikanty více respektované jazykové normy, jazykové projevy typické pro psané projevy (Jandová, 2006: s. 28).

Hranice dvou postupů při výstavbě textů s odlišným charakterem psanosti a mluvenosti se v podobě komentářového systému na sociálních sítích stírá, vlastnosti obou kategorií se vzájemně prostupují. V jednom médiu se syntetizují oba způsoby komunikace a plynule se prolínají v jednotlivostech formální výstavby. Komentářovým systémem dnes disponují nejpoužívanější sociální sítě typu Facebook a Google+. Rozhraní chatu a komentářový systém sociálních sítí se stal pro účel této práce i zdrojem textů, určených k jazykové analýze pro účel této práce.

Komunikace v komentářovém systému díky instantnímu doručování může probíhat v rychlém sledu i mezi více přispěvateli jako synchronní chat, ale skrze archivaci komentářů zároveň kontinuálně po dobu i několika let. Při rychlém sledu replik je syntax

jednodušší a blízká grafickému vyjádření mluvenosti. Vedle chatu blízkých, fragmentárních replik se mohou ve stejném kanálu objevit strukturou propracovanější souvětí s evidentně větší připraveností. Typická je nesourodá kombinace jazykových variet, menší vazba na situaci, předem dané téma, emotivnost, subjektivnost a obvyklá neformálnost. Ukázka z komentářů pochází z facebookové skupiny "Hudební masakry":

21:39: Adam Hefner: *Extra Band je tady na Plzeňsku docela profláklej.. bohužel. Je to močovina.*

21:40: Matouš Duraj: *Od jejich basáka sem si asi před třema lety kupoval jazz bass :D*

21:40: Marek Budka: *Extra Band je dobrá kapela...A neodsuzujte hned všechny revivaly, protože tohle není ten pravý, všemi odsuzovaný revival. V tomhle tělesu hrají 2 jeho bývalí členové...Mám masakry rád a vždycky se u nich dobře pobavím, ale tihle sem nepatří (:*

21:41: RomanStringKiller Velek: *Hráli u nas na slavnostech hroznej prujem*

21:41: Boris Šlechta: *Zaujala mě statistika videa 118 like a jen jedinej dislike. Vsadim se, že od někoho z vás :-)*

21:41: Lucka Wewerka: *to se nesměj...až budeš dělat článek o nejšílenějších deskách, co u nás kdy vyšly, ještě přideš s prosíkem... :-)*

21:46: Marek Budka: *Nevím, proč si dali tam ten revival, třeba z úcty k bývalým členům, to nevím, do hlavy jim nevidím. Pocit to musí být asi zajímavěj xD Každopádně je to věc, kterou jsem si pouštěl jako malý kluk, takže k tomu mám trochu vztah. Podle mého názoru sem nepatří, ale to je ta krása, že mít vlastní názor není trestné, takže díky za kritiku (:*

21:51: Don Escobar: *Extraband : kultovka z osmdesátek a rozhodně ta z lepších. poslední zvonění drnkala na španělky min . celá jedna generace :D Taková byla doba. Revival? Nevím pro koho....*

V uvedené ukázce mezi více uživateli můžeme shledat rozdíl mezi fragmentární promluvou se zjednodušenou syntaxí ("*RomanStringKiller Velek*") a propracovanější kompozicí textu ve formě souvětí uživatele "Marek Budka". Výměna některých textů probíhala synchronně (přímé oslovení uživatelky "Lucka Wewerka"), jiné texty byly uveřejněny kontinuálně s delším časovým odstupem, některé následující v řádu hodin. Celkově bylo příspěvkové diskuzi přítomno 19 komunikantů a téma bylo podobně jako u diskuzních skupin předem dáno. Pouze s větším počtem zúčastněných přispěvatelů v jednu

chvíli a dle příslušného tématu může docházet ke změnám tématu v průběhu diskuze. Kombinace řečových kódů se odehrává ve výskytu spisovné češtiny (Marek Budka) společně vedle sebe s obecnou češtinou (*profláklej, zajímavej, přideš*), tvary z hovorové češtiny (*kultovka z osmdesátek*), jinak nepisovnými tvary: (*asi před třema lety*) či anglickými tvary v původní podobě (*jazz bass, 18 like a jen jedinej dislike*).

3. 2 Chat, diskuzní fóra, komentáře

V této teoretické kapitole si představíme stručně možné druhy zásadních elektronických prostředků k dorozumívání se na internetu. Jednotlivě se dodnes využívají všechny zmíněná rozhraní, za sebou je řadíme chronologicky.

3. 2. 1 Chat

Pojmem chat se označuje poměrně mladý typ komunikace na internetu. Označení vzniklo dle Jandové z anglického výrazu *chat*, což v překladu znamená povídat si, klábosit. "*Již od svého vzniku se stal předmět zájmu lingvistů, ale i jiných vědních oborů jako sociolingvistiky, sociologie, psychologie.*" (Jandová, 2006: s.7). V českém jazykovém prostředí se jiné označení než původní anglické označení neuchytilo. Nebyly tedy přijaté možné počeštěné varianty *typu čet, chatař, četový*, aj. (Jandová, 2006: s.7).

Podstatou chatu je vzájemná komunikace v reálném čase mezi minimálně dvěma uživateli prostřednictvím psané formy prostřednictvím internetového připojení. Psaní, zobrazování a odesílání dat je umožněno protokoly, tedy předpisy dle kterých je umožňována spolupráce mezi počítači. Klíčové spojení při přenosu dat je spojení mezi ústředním bodem, serverem, jemuž jsou zasílána data a jehož prostřednictvím jsou distribuována do dalších stanic, jednotlivých počítačů v síti.

Chat má dialogický charakter, texty bývají díky kratšímu rozsahu syntakticky jednodušší. Chatová komunikace probíhá synchronně, krátká je prodleva mezi recepcí a odpovědí. Z hlediska osy *psanosti / mluvenosti* má ze všech tří komunikačních typů nejvýraznější charakter dialogický. Mluvené řeči je chat blízký především v syntaktickém plánu:

Le0midas, 22:25: taky si rikam:D

Sarilen, 22:25: zrovna ted' :D proč to nemoho padnout za 5 minut

Sarilen, 22:24: Diconect no :D

Le0midas, 22:24: yyes:D

Orthodoxx, 22:24: pad pad pad xD

Sarilen, 22:24: Že by lág?

3. 2. 2 ProkotoI IRC

Vznik chatu byl umožněn vytvořením speciálního protokolu pro odesílání a přijímání textových zpráv v reálném čase – protokolu IRC (*Internet Relay Chat*). IRC nadále existuje a je určen především pro skupinovou komunikaci pomocí klienta v celosvětové IRC síti prostřednictvím aplikace (*mIRC*³ a *Miranda IM*⁴). Pro používání je třeba mít aplikaci nainstalovanou v operačním systému. Kromě odesílání textových zpráv skupinám a jednotlivým uživatelům umožňuje i odesílání a sdílení souborů. Komunikace probíhá v kanálech a ovládání je prováděno jednoduchými příkazy, jako například `/join [#]`, `/msg [přezdívka] [zpráva]`. IRC je sám o sobě telekonferenční systém, jenž je (díky užití modelu server - klient) dobře vhodný v distribuované podobě k běhu na mnoha počítačích současně. Server tvoří ústřední bod, odkud jsou distribuována data k jednotlivým klientům, uskutečňováno je doručování zpráv / multiplexování.⁵

3. 2. 3 WWW chat

Novějším prostředkem možnosti hromadné textové komunikace na internetu se stal WWW chat, nebo též nazývaný webový chat. Oproti staršímu, avšak nadále používanému IRC nepotřeboval mít v počítači nainstalovaného klienta. Přenos dat již neprobíhá pomocí protokolu IRC, nýbrž webového protokolu HTTP. Oproti kanálům v protokolu IRC se komunikuje v tzv. místnostech na webových portálech k tomu účelu vytvořených. Tematicky zaměřené skupiny, které jsou dále strukturovány na jednotlivé místnosti

---

3 Web mIRC: <http://www.mirc.com/>

4 Web Mirandy: <http://www.miranda-im.org/>

5 J. Oikarinen, D. Reed: Internet Relay Chat Protocol, 1993 [online] [cit. 2012 – 3 – 6] dostupné na WWW: <https://tools.ietf.org/html/rfc1459#section-1>

poskytují přístup neomezenému počtu zaregistrovaných uživatelů, kteří vystupují pod tzv. *nicky* (přezdívkami) do komunikačního prostoru *www chatů*. Zprávy od všech účastníků se zobrazují za sebou do jednoho okna v pořadí, ve kterém byly odeslány. Webové chaty (v českém prostředí např. *Xchat, lidé.cz, pokec.cz*, atd.) dosahovaly své největší popularity v minulém desetiletí, kdy spolu v jednotlivých místnostech spolu řádově stovky lidí. Dnes je návštěvnost těchto portálů zanedbatelná a jak si ukážeme na výsledcích výzkumu v této diplomové práci, uživatelé dnes dávají přednost jiným způsobům vzájemného dorozumívání v elektronické komunikaci.

3. 2. 4 Protokoloví komunikační klienti

Před nástupem sociálních sítí do České republiky byly aktivně a frekventovaně využíváni protokoloví klienti instantních komunikátorů, kteří pracovali na dosti podobném principu jako protokol IRC. Opět vyžadují mít nainstalovaného klienta a funguje na od ostatních odlišném protokolu. V České republice nejpoužívanější byly a nadále jsou *ICQ, Jabber, MSN, Skype, Google Talk, Miranda, Quip, IM2*, atd.⁶ Kromě psaní textových zpráv jednotlivým uživatelům je jim rovněž umožněno sdílet a zasílat datové soubory. Některé protokoly dovedou textové zprávy i šifrovat, dále například Skype poskytuje bezplatné telefonování prostřednictvím internetu.

3. 2. 5 Sociální sítě

Výše zmiňované prostředky chatové komunikace ustoupily z centra hlavního zájmu uživatelů s rozvojem sociálních sítí (anglicky *social network*), které dnes patří k celosvětově nejnavštěvovanějším webovým stránkám. Progresivní vývoj komunikačních rozhraní je spjatý s termínem *Web 2.0*, což je označení pro vývojovou etapu tvorby webových stránek (od roku 2004). Principem inovativnosti Webu 2.0 je interaktivnost prostoru, kdy je rozrušena pevnost obsahu a je umožněna tvorba a sdílení obsahu samotnými uživateli (Zbiejczuk, 2007). Sociální sítě typu facebook umožňují komunikovat prostřednictvím zabudovaného chatu i systému volného vkládání textových příspěvků pod statusy i možnosti sdílet fotografie, videa, vytvářet ohlašované události,

---

6 IM komunikace dnes není jen ICQ [online] [cit. 2012 – 6 – 18] <http://www.eicq.cz/klienti.html>

využívat sociální pluginy⁷, hrát hry a pracovat s nejrůznějšími aplikacemi. Celosvětově nejpopulárnější je profilová platforma facebook.com. Tato sociální síť operuje více než v sedmdesáti jazycích⁸ a v létě 2012 zaznamenala pokoření hranice miliardy uživatelů.⁹ V roce 2004 byl facebook založen Markem Zuckerbergem původně pouze pro studenty Harvardské univerzity a od roku 2006 disponuje otevřenými registracemi pro neomezený počet nových uživatelů. V českém prostředí není facebook jedinou sociální sítí: od roku 2011 je jí například blízká obdoba Google+. Ze starších sítí to jsou pak Myspace, Twitter, LinkedIn. Mezi čistě domácí sociální sítě patří Lidé.cz, Spoluzaci.cz, Libimseti.cz nebo SitIT.cz.

3. 2. 6 Jiné dostupné podoby chatu

Na internetu se lze zaregistrovat do celé řady webů, kde součástí rozhraní je i přístupný chat pro registrované uživatele. Oblíbené je v poslední době propojování pomocí modulů jinak na webu nezávisle vyskytující se webové stránky a sociální sítě. Moduly umožňují sdílet a doporučovat obsahy webů na svých profilových stránkách a prostřednictvím textových příspěvků o nich diskutovat s dalšími uživateli na dané sociální síti.¹⁰ V poslední době moduly sociální sítě suplují původní diskusní fóra na webech (například reflex.cz). Při tvorbě vlastních webových stránek lze také coby přirozenou součást zakomponovat chat (jako tomu lze například pomocí služby BlueBoard¹¹) nebo Shoutbox¹² prostřednictvím přímé editace HTML kódu. Chat se stačil stát i interaktivním nástrojem internetových zpravodajských médií. Na konkrétní den jsou zvány známé osobnosti nebo odborníci k danému tématu a čtenáři se jich mohou dotazovat. Jinými výskyty internetového chatu jsou onlinové hry typu MUD (*Multi User Dungeon*) a MMORPG (*Massive(ly)-Multiplayer Online Role-Playing Game*), v nichž se hráči v

---

7 Facebook: Newsroom [online] [cit. 2012 – 6 – 22] dostupné na WWW:

<http://newsroom.fb.com/content/default.aspx?NewsAreaId=137>

8 Facebook: Newsroom [online] [cit. 2012 – 6 – 22] dostupné na WWW:

<http://newsroom.fb.com/content/default.aspx?NewsAreaId=22>

9 Vývoj počtu uživatelů Facebooku v letošním roce [online] [cit. 2012 – 6 – 27] dostupné na WWW:

<http://connect.icrossing.co.uk/>

10 Optimalizace pro internetový marketing [online] [cit. 2012 – 7 – 3] dostupné na WWW:

<http://www.pevat.com/optimalizace-pro-vyhledavace-a-ostatni-sluzby/internetovy-marketing/facebook-na-webove-stranky-moduly-moznosti.htm#tosemilibi>

11 BlueBoard chat, možná k zabudování na web [online] [cit. 2012 – 7 – 3] dostupné na WWW:

<http://miniaplikace.blueboard.cz/sluzby-chat>

12 AjaxDaddy Shoutbox [online] [cit. 2012 – 7 – 3] dostupné na WWW: <http://www.ajaxdaddy.com/demo-jquery-shoutbox.html>

povětšinou fantasy světech mezi sebou dorozumívají kromě hlasových dorozumívacích programů typu Teamspeak pouze prostřednictvím chatu, jenž je pevně zakomponován do grafického enginu hry. Komunikace probíhá v kanálech podobně jako je tomu u protokolu IRC a ovládá se i podobnými příkazy (*/join lookingforgroup, /leave trade*).

3. 2. 7 Diskuzní fóra

V diskuzních fórech texty odpovídají charakteristice ryze psaných projevů. Autoři textů si dávají záležet na prezentaci svých názorů, texty jsou formálně mnohem propracovanější. Diskuzní fóra přesto pro svou zdánlivou vzdálenost mluvené řeči vyloučit z našeho okruhu nemůžeme. Diskuzní fóra, která jsou realizována komentářovými příspěvky v diskuzích pod články na zpravodajských serverech (*novinky.cz, idnes.cz*) obsahují jazykové prvky v blízké funkčnímu stylu prostřednělovacímu. Při rozvinuté debatě s větším počtem účastníků probíhá výměna replik rychle, komentáře jsou kratší a mívají charakter mluvené řeči.

3. 3 Způsoby komunikace mezi respondenty

Prostřednictvím dotazníků jsme se v úvodním oddílu otázek respondentů dotazovali na způsob jejich vlastního využívání elektronické komunikace, respektive jimi preferovaná a běžně používaná komunikační rozhraní. Mezi dorozumívací prostředky nebyla záměrně zahrnuta elektronická pošta, která nyní stojí mimo okruh našeho zájmu.

- Drtivá většina ze všech dotázaných, tedy 86, 1 % označila možnost, že má účet na jedné ze sociálních sítí a aktivně jich využívá.
- Celých 63 % používá klienty typu ICQ, Skype
- Téměř polovina (49,2 %) navštěvuje komunitní weby a aktivně využívám dostupné způsoby tamější komunikace (diskuzní fóra, shoutboxy)
- 38,8 % se přihlásilo k využívání chatu ke komunikaci s ostatními hráči v online hrách.
- 20 % prohlásilo, že diskutují v diskuzních fórech na zpravodajských serverech.

- Pouhých 4, 6 % označilo, že navštěvují portály www chatů.
- Nevyužívá žádnou z daných možností a tento dotazník se jim dostal jinou cestou 1,53 %
- Že by respondenti používali jiný způsob komunikace, označilo 10,8 % z nich

Do kategorie "*ostatní způsoby komunikace*" dotazovaní vepisovali nejčastěji právě elektronickou poštu (která nebyla uvedena v možném výběru) nebo jiné protokolové klienty podobného typu jako ICQ: Miranda, IRC či Quip. Výsledky potvrdily značnou oblibu sociálních sítí, ve kterých mají uživatelé vytvořené registrace a aktivně na nich komunikují. Naopak o webové chaty (o které se zajímala Eva Jandová a kolektiv) byl oproti minulému desetiletí značně ztracen zájem.

Praktická část

4. Psané texty prostěsdělovacího stylu v současné elektronické komunikaci

4. 1 Mluvenostní prostředky v psaných textech online komunikace

Všechny verbální projevy jsou stylizovány buď jako mluvené, nebo psané. Stylový protiklad mluvnosti a psanosti je rozhodujícím při výběru jazykových prostředků pro přenos informace a formální výstavbu textu. Někteří lingvisté tomuto protikladu přiřazují význam nadřazený nad všem ostatním stylovým protikladům (Karlík, Nekula, 2002: s. 457). Vztah mluvenosti a psanosti byl však v dosavadním vývoji lingvistiky chápán různě. Jana Hoffmanová v publikaci *Stylistika a... ve výčtu možných pohledů* uvádí například K. Vachka, jenž uvažoval o dvou různých existenčních formách jednoho jazyka, respektive o dvou různých jazycích (Hoffmanová, 1997: s. 76). R. Lakoffová pokládá zase mluvenost i psanost spíše za určité sociální produkty, respektive kulturně-sociální technologie (Hoffmanová, 1997: s. 76).

Jan Chloupek v časopise *Naše řeč* píše, že "*bylo by prospěšné rozlišovat primární a sekundární řeč mluvenou a psanou a nad slootovornými faktory uznat jako vyšší faktory řečotvorné (mluvenost a psanost.)*" (Chloupek, 1994). Námi zkoumané psané texty chatu a v příspěvcích na sociálních sítích odpovídají svou formou psané mluvenosti. Texty jsou formální výstavbou blízké mluvené řeči a mluvenost je napodobována prostřednictvím

grafických symbolů v podmínkách, které jim elektronická komunikace poskytuje. Snadnost a rychlost psaní se jeví podobná mluvené řeči. Soustava znaků mluvených podle Marie Čechové umožňuje reakci *"aktuální, rychlou, okamžitou a málo náročnou na vynaloženou námahu."* (Čechová a kol., 2003: s. 154). Jaspersen tvrdil, že *"jediný živý jazyk je v ústech"* (Čechová a kol., 2003: s. 155). Dnes bychom mohli tvrzení pozměnit za znění, že jiná forma živého jazyka *je v prstech* díky možnosti spontánně a rychle produkovat komunikáty prostřednictvím klávesnice ve vzájemně uzavřených i hromadně otevřených komunikačních situacích.

Charakteristická je pro mluvenostní prostředky v psané formě (stejně jako v mluvené interakci) vázanost na přímý a bezprostřední kontakt (Hoffmanová, 1997: s. 76), spontánnost, neformálnost, rychlá následnost vytvářeného komunikátu a jeho recepce v reálném čase a veskrze dialogický charakter mluvené řeči, který je v souvztáhnosti k často společné činnosti komunikačních partnerů (Hoffmanová, 1997: s. 76). Mluvíci bývá podobně jako v mluvené řeči pohotový ve stylizaci, je spontánní a projevy mají mnohdy citový akcent (Hoffmanová, 1997: s. 76). Komunikáty oblasti funkčního stylu prostě sdělovacího taktéž vznikají obvykle jako *"neveřejné a spontánní a jsou převážně vytvářeny ve skutečné bezprostřední interakci."* (Čechová a kol., 2003: s. 159). V porovnání s například klasickým psaným dopisem vyžaduje komunikace na webovém chatu schopnost daleko pohotovějších odpovědí. Martina Konečná píše, že *"pokud recipient delší dobu neodpovídá, může to být také z důvodů technických problémů."* (Konečná, 2011: s. 31).

Dialogy neoficiální a neveřejné tvoří slohovou dominantu dorozumivací oblasti prostěsdělovací. Kompoziční struktura mluvených komunikátů odpovídá podmínkám vzniku – struktura je volná, asociativní, bez výrazněji propracované struktury, neexistuje tu členění komunikátu na uzavřené úseky. Podobnost s mluvenou řečí ve vztahu k psaným projevům na chatech sledávejme na ose rychlost – srozumitelnost. Rychlá řeč při nedostatečné artikulaci má spíše schopnost ztrácet srozumitelnost pro recipienta. Paralelu lze vnímat při rychlé výměně replik na chatu, kdy komunikanti navzájem produkují v rychlém sledu texty v časové tísní a bez zpětné revize.

Macek: *šálek raní kávy a pujez ven*

Trono: *pozfravuj tam slunce za mě :D*

Recipient při rychlém čtení postupuje stále vpřed a málokdy se zpětně vrací k jednotlivostem textu, nevrací se k plnému čtení. Stále zde však možnost plného čtení je, protože na rozdíl od mluvené řeči neudává tempo výhradně mluvčí (J. Bečka, 1992: s. 29). Zdeněk Vybíral uvádí, že *"chatující reagují na jednotlivé repliky rychle, bez promyšlení a bez korektur"* (Vybíral, 2009: s. 281). Rychlost a spontánnost se na rozdíl od jazykové hry projevuje jazykovými odchylkami, jako například: překlepy (**top** jsem si ji mel odvest do nobl hotelu), přehazováním písmenek (*lokomtovia – lokomotiva, zůstatek - zůstatek*), vynecháváním hlásek (*přihlášní, rozhodnutí*), nebo nezáměrnou kombinací velkých a malých písmen (*LITvínov, krumpÁČ*), vynechávání mezer mezi dvěma slovy (*a v tomtoclanku se jen znovu*) způsobované i nezáměrným spínáním klávesy *caps – lock* či při nepozornosti špatné užití kombinace písmena a klávesy *shift* ke psaní velkých písmen.

Typická je tolerantnost stylové normy k nespisovným výrazovým prostředkům, která je typická pro oblast mluvené řeči. Neformální komunikace často podmiňuje k nedbalému dodržování jazykových norem a často jejich záměrnému porušování. Komunikáty se neřídí nějakou komplexní normou (Čechová a kol., 2003: s. 158). Zdeněk Vybíral uvádí, že internetoví uživatelé *"svůj jazyk používají jako gesta, pomocí kterých dávají jasně najevo nesouhlas s konvencemi a uživateli, jež užívají spisovný až knižní jazyk."* (Vybíral, 2009: s. 281). Komunikanti blízkost mluvenosti upřednostňují před dodržováním gramatické správnosti. V praktické části se budeme ještě podrobněji věnovat absenci zvukového kanálu, přesto si nyní zmiňme, že v neformální komunikaci se komunikantni do jisté míry snaží zvukovou podobu mluvené řeči napodobovat.

Nejvýrazněji je stylová tolerantnost zřetelná v hláskosloví a tvarosloví (*top jsem si ji mel odvest do nobl hotelu, a zas pada snich, hele co jsem nasele a malem se na to zapomelo!! a s čeho se ti jako mam spovidat, kůli tomu se trápit nemusíš*). Lze zaznamenat záměrný zápis obecné výslovnosti *gdo, něgdo* či stejně záměrné nahrazování souhlásky v dvojitým *w* (*wole wotevři wokno*). Typické je zjednodušování psaní hláskového systému i úsporné redukování slov. Příklady zjednodušeného zápisu, či vynechávání hlásek v textech jsou frekventovaně dohledatelné napříč všemi slovními druhy:

dneska – neska, nějak, nejaky – nak, naky, radši – rači, poněvadž – páč, jestli – estli, když – dyž, všichni – šichni, jdi – di, všichni – šichni, tenhle – tenle, kdyžtak – dyžtak

Zjednodušování se nemusí odehrávat v rámci jednoho slova, ale zjednodušením a splynutím více slov: "a mám zato že mohu **slidným** svědomím „žvanit,,nulo!..., **stěkdo** přijde dřív, vyhrava." Redukování slov k větší nápodobě není pravidlem – opačným postupem k nápodobě mluvené řeči je přidávání znaků: "tenhle efekt ti má jako **pomóct**, prodám jednu – **chcěš**? Koukli jsme spolu a řekli hned – to **berémé!**"

Větná výstavba textů se snahou přiblížit se mluvené řeči oproti kompozičně propracovanějším textům je charakteristická zjednodušenou syntaxí s nedbalým, nebo záměrným nepsáním interpunkce: "dokud se tu nemaže chat tak se může prý spamovat, pry napise ale nesejem si jistej třeba fakt v tom olmu, no a co pis co si ces".

Některé redukováné výrazy a texty napodobující mluvenou řeč mohou implikovat i výskyt nářečních prvků: zjednodušené "si" místo "jsi" (ty si z toho jelen co), jež je identické s druhou osobou singuláru pomocného slovesa "být" ve středomoravské nářeční skupině (1. osoba sing. "já su": To aby sis nemyslel, že su enom internetový šťoura), vynechávání l-ového přičestí třetí osoby v minulém čase (nes, rozsed), vynechávání j- na začátku slova (enom, esli).

Pro mluvené projevy je obdobně příznačné použití příslovce **tak** s významem přibližnosti, neurčitosti; tu v řadě případů má spíše již příznakově hovorový charakter, zvláště ve spojení s třeba, asi, dost, trochu, moc aj.: "tak třeba jsme vymontovali kolo; asi tak dvacet kilometrů; měla jsem sukni asi tak trochu pod kolena" (Hladiš, 1979).

Blížkost mluvené řeči je realizována i v syntaktické rovině, kdy lze dodatečně připojovat větné členy i celé věty "poslala mi mail..dlouhej wall of text..dlouhý to bylo; vláda krade - všichni nahoře jsou stejný, bez servítek nam obyčejnejm kadí na hlavy a mam toho dost" (Marie Čechová píše o mnohokrát již dosvědčené parataxi vyjadřující myšlenkovou subordinaci. Čechová a kol., 2003: s. 158). Lze libovolně klást jádro výpovědi na začátek i doprostřed věty, větné členy lze vytýkat před větu, odsouvat formální prvky větné výstavby na konec věty (Čechová a kol., 2003: s. 158). Oblíbeným způsobem členění textu je při absenci interpunkčních znamének použití teček: "To nikdy.....Lidi jsou ale v této krajině neuvěřitelně hlupí.....myslím, že rozum prohraje, je s podivem, co si dneska všechno říká ..... Fotograf..... a čemu všemu se říká ..... Fotografie." Podrobněji se však budeme syntaxí psaných komunikátů elektronické komunikace zabývat v kapitole věnované samostatně skladbě.

4. 1. 1 Polarita

Cílem každého komunikátu je vždy oslovit recipienta, jen je odstupňována míra přímého oslovení. Podle J. V. Bečky je *"každý projev určen nějakému adresátovi nebo skupině adresátů. Ale ne v každém projevu se autor na adresáta obrací přímo."* (Bečka, 1992: s. 43). Stejný autor v časopise *Naše řeč* problematiku přímého oslovení rozvádí se zmínkou o polaritním jevu: *"tam, kde se autor přímo obrací na adresáta, vzniká polarita."* (Bečka, 1975). Polaritní věty vyslovují buď adresně hodnotící výroky, nebo citový vztah k adresátovi. *"Kde tomu tak není, je projev bez polarity, popř. má skrytou, implikovanou polaritu."* (Bečka, 1975). Ve větách se polarita projevuje výskytem slovesa nebo zájmena ve druhé osobě čísla jednotného nebo množného (*sledujte, ty jeden, zkus porozumět*) Jestliže adresáta vyzývají k nějaké činnosti, mají expresivitu apelovou věty tázací a rozkazovací v jejich primární funkci (Bečka, 1992: s. 43): *dávej na to pozor, a nehrajte tak moc, ty si o to přímo říkáš, děláš si snad srandu?* Skrytou, implicitní polaritu mají komunikáty, které přímý vztah k adresátovi pouze naznačují.

Podle Bečky mají plnou, explicitní polaritu mívá především rozhovor běžného života (Bečka, 1992: s. 43). Přátelský rozhovor má zase dle stejného autora plnou subjektivitu, zpravidla explicitní (Bečka, 1992: s. 44). Za subjektivní považujeme sdělení, kdy autor sdělení staví do vztahu ke své osobě. Subjektivní výrok má platnost vzhledem k osobě autora, nevyjadřuje myšlenky a názory obecně platné. Chce-li naopak autor aby jeho výrok platil obecně, musí se vystříhat prostředků subjektivního rázu. Jeho výraz je pak objektivní.

4. 2 Neverbální komunikace

Jazyková složka běžné mluvené komunikace bývá doprovázena neverbálním dorozumíváním, ve kterém hlavní úlohu plní gestikulace a mimika. Na komunikační situaci se mohou podílet jako vyjadřovací prostředek doprovodný i zástupný (Čechová a kol., 2003: s. 134). Příkladem budiž úsměv při pozdravu nebo ukazovací gesto rukou k významu *"on to ukradl!"*. Podle *Současné české stylistiky* je *"neverbální vyjadřování v podstatě jednoduché, často schematizované a nevyjadřuje složitější vztahy."* (Čechová a kol., 2003: s. 134). V komunikačním prostředí, kde vizuální kanál umožňuje vnímat pouze

text, jsou neverbální prostředky nahrazovány v textu emotikony, lidově nazývanými "smajlíky". Z perspektivy stylu prostředředlovacího se funkčně jeví dichotomie na ose citovosti a necitovosti, který je pro mluvenou řeč velmi důležitý. Komunikáty jsou v neformální oblasti oproti oficiálním příležitostem (kdy se citovost obvykle neočekává) mnohem emočnější a zdůraznění částí nebo celých výpovědí záměrně doprovázejí emoce.

V elektronické komunikaci jsou emoce verbalizovány pomocí jednoduchých a srozumitelných symbolů, tzv. emotikonů, které zastupují řeč těla, mimiku, gesta i zvukové vlastnosti řeči. Emotikony se vyskytují buď v obrázkové nebo textové formě (Jandová, 2006: s. 37). Při použití obrázkových emotikonů uživatel vybírá z předem stanoveného inventáře symbolů, jímž je doplněno příslušné komunikační rozhraní, například ICQ. Prostřednictvím emotikonů se nabízí schopnost vyjádření široké škály emocí, postojů a neverbálních informací, které jsou směřované adresátovi. Oproti graficky předpřipraveným emotikonům jsou textové (jednoduše ztvárnitelné a více používané) konstruovány prostřednictvím ASCII kódu¹³ (*American Standard Code for Information Interchange – systém kódování znaků ve výpočetní technice, obsahující celkem 255 znaků.*) Kreativita uživatelů při vytváření emotikonů nechala vzniknout pestré škále textových emotikonů, jako je tomu uvedeno v příkladech níže:

- :-7 Uživatel právě učinil křivé prohlášení*
- :v) Uživatel má zlomený nos, ale na druhou stranu*
- ,-) Uživatel má jen jedno oko, které navíc pláče*
- Q-) Uživatel má potápěčské brýle a šnorchl*
- :-} Uživatel má vousy*

V běžné praxi se však používá jen omezený počet základních emotikonů. V polaritě kladných a záporných emocí jsou to na jedné straně nejčastěji modifikace smíchu:

xD :D :-D : DDDD :D hahaha

---

13 Přehled znaků ASCII [online] [cit. 2012 – 6 – 3] dostupné na WWW:tabulky:
<http://www.labo.cz/mft/matasciit.htm>

úsměvu pro vyjádření kladného postoje k adresátovi či zdůraznění ironie:

:o) :))) :-)

a na druhé straně negativní emoce, jichž lze ztvárnit následujícími emotikony :

:(:(((:*(

Emotikony dokonce ve výjimečných případech pronikají i do formální a oficiální komunikace. Tento výskyt je ale ojedinělý. Karel Oliva, ředitel Ústavu pro jazyk český dokonce připustil jejich v budoucnosti možné proniknutí do spisovné češtiny, možnou kodifikaci emotikonů: "*Myslím, že se tam časem dostanou. Mají v zásadě stejnou funkci jako třeba vykřičník nebo otazník, takže až se elektronická komunikace rozšíří natolik, aby se pravidla pravopisu dělala i pro ni, nepochybně budou v takových pravidlech i emotikony.*"¹⁴ V současné psané praxi lze zaznamenat jejich občasné nadužívání a je s nimi nutno počítat jako samozřejmou součástí dnešních psaných, neformálních projevů na internetu.

4. 2. 1 Memy

Technický předpoklad podpory multimediálních formátů umožňuje ihned v komunikačním rozhraní zobrazovat obsahy přiložených odkazů. Weby sociálních sítí a kompatibilní prohlížeče umožňují instantní zobrazování obrázků nebo přehrávání videí. Současná podpora multimediální elektronické komunikace neverbální obsahy obohacuje mimo doposud pouze užívané emotikony. Psané texty jsou doprovázeny, nebo naopak nahrazovány typickými obrázky, které lze označovat za memy.¹⁵ Termín mem označuje "*ve společnosti replikující se jednotky kulturních informací*", v našem případě opakující se stylizovaná neverbální gesta. Příkladem obvykle používaného memu je tzv. "*facepalm*"¹⁶,

---

14 Rozhovor s Karlem Olivou v diskuzním fóru idnes.cz [online] [cit. 2012 – 4 – 14] dostupné na WWW: <http://zpravy.idnes.cz/jazykovy-expert-karel-oliva-dg1-/odpovedi.asp?t=192>

15 Wikizdroj k memu [online] [cit. 2012 – 6 – 8] dostupné na WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Meme>

16 Prostřednictvím memu Facepalm (volně přeloženo "hlava v dlaních") se vyjadřuje neverbálně reakce nešťastného údivu pro zdánlivě nepochopitelnou příčinu – výpadku úsudku adresáta, nelogičnost,

jenž je přítomen zpravidla ve formě charakteristického doprovodného obrázku k textu, nebo naopak ve verbalizované podobě */facepalm*, **facepalm** (*a co kdyby ses podíval nejdriv poradne /facepalm*).

4. 2. 2 Velikost písma

Mezi doprovodné neverbální způsoby vyjádření v elektronické komunikaci patří rozdílný způsob použití velkých a malých písmen. Způsob užití má svá nepsaná a všeobecným územ přijímaná pravidla se zvláštní funkcí v textech. V kompozičně propracovanějších textech slouží použití všech velkých písmen ke zdůrazňování významu či snaha o upoutání pozornosti (*A ja to říkam zas, že se znovu projevila ceska MALOST a ZAVIST!!!*). Hranice nadpoužívání klávesy caps lock (*"psání capsem, capslockem"*) je účastníky internetových konverzací rozeznávána a nadpoužívání obecně zamítáno. Uvedme si případ naléhavé a zároveň v chatu rušivé výpovědi psané pouze velkými písmeny: *"MUZETE MI PLS NEKDO PORADIT, POTREBUJU HNED TED."* Snaha o upoutání pozornosti psaním velkých písmen není obecně ostatními komunikanty přijímána a autor bývá na tento způsob upozorňován (*caps off pls, vypni caps*). Neoblíbenost textů psaných pouze *capslockem* vyplývá rovněž ve spojitosti s verbální agresí a výhružným obsahem, které tyto texty provází: *"SI NASER TY BOLŠEVICKÝ PRASE"*.

4. 3 Absence zvukového kanálu

Na rozdíl od bezprostřední mluvené řeči s blízkou účastí obou komunikantů neformální psaná elektronická komunikace postrádá zvukový kanál. Nejsou kladeny požadavky na zvukové kvality doprovázející hovor. Například na srozumitelnost, příjemný hlas, správné dýchání a zřetelnou artikulaci. V psaných textech prostěsdělovacího funkčního stylu se pisatelé přesto snaží o napodobování mluvené řeči v její zvukové rovině. Podle Jandové se objevují přepisy zjednodušené výslovnosti souhláskových skupin, ať už jde o výslovnost ortoepickou, nebo neortoepickou (Jandová 2006: s. 90): *"aby ses neposral lepčí chyba v pravopise než v sexuální orientaci, dyt ja mam žizen, a dyt jo."* Absence zvukového kanálu je dále kompenzována výskytem protahovaných samohlásek

Dříve byla absence diakritiky způsobována technickou nekompatibilitou technických zařízení, kdy klávesnice nebyvaly ještě vybaveny českými znaky typu ř, š, ž, ů. Dále používaná písma (tzv. fonty) v aplikacích trpěla nedostatečnou podporou českých diakritických znaků. Uživatelé proto háčky, čárky a kroužky raději nepsali. Dnešní absence diakritiky v textech může být jistým způsobem pozůstatkem zvyku nepsání diakritiky (u SMS zpráv zase kvůli relativní časové náročnosti). Současná hardwarová dostupnost a především funkčnost diakritických znamének na klávesnicích i softwarová kompatibilita dokazují, že nepřítomnost diakritických znamének svědčí spíše o pohodlnosti autora textu i lenosti v užívání horní strany klávesnice. Užívání diakritiky bývá kolísavé a individuální, kdy při její absenci psaní může vznikat mnoho závažných i nechtěných dvojsmyslů, které lze v kontextu obtížně rozluštit (*stejný zápis pasak s významy pašák / pasák*). V kombinaci s frekventovaným výskytem gramatických chyb se z části nebo celého textu pak může vytrácet srozumitelnost.

Jedna z otázek v doprovodném dotazníku k diplomové práci se dotýkala individuálního postoje respondentů k používání. Dle předchozího tematického záměru práce (jenž byl zaměřen na výskyt dialektů) jsme se dotazovali na regionální rozdílnosti v psaní diakritiky. V dotazování ve všech oblastech nářečních podskupin byl záměr zjistit vztah mezi původní mluvenou nářeční hláskoslovnou kvantitou a četností i záměrností psané diakritiky v praxi elektronické komunikaci. Výsledky pro jednotlivé oblasti byly následující:

Slezská nářeční skupina

Nepoužívám zadnou diakritiku, je to ztrata času	28,5%
Dost střídave, jednou jí píšu, podruhy ne	14%
Snažím se o ní jak to jde, přece jen to tak těžké není	64%

Jihozápadní nářeční skupina

Nepoužívám zadnou diakritiku, je to ztrata času	4%
Dost střídave, jednou jí píšu, podruhy ne	26%
Snažím se o ní jak to jde, přece jen to tak těžké není	70%

Východomoravská nářeční skupina

Nepoužívám zadnou diakritiku, je to ztrata času	25%
Dost střídave, jednou jí píšu, podruhy ne	25%
Snažím se o ní jak to jde, přece jen to tak těžké není	50%

Středomoravská nářeční skupina

Nepoužívám zadnou diakritiku, je to ztrata času	17%
---	-----

Dost střídave, jednou jí píšu, podruhy ne	33%
Snažím se o ní jak to jde, přece jen to tak těžké není	50%

Středočeská nářeční skupina

Nepoužívám zadnou diakritiku, je to ztrata času	19%
Dost střídave, jednou jí píšu, podruhy ne	33%
Snažím se o ní jak to jde, přece jen to tak těžké není	48%

Hodnocení: Psaní diakritiky je ve všech oblastech zhruba podobné úrovni – více jak polovina všech dotazovaných dbá na její řádné psaní, třetina píše diakritiku střídavě a nahodile. Největší podíl lidí, kteří píší bez diakritiky se vyskytuje ve Slezsku, z čehož by se daly z hlediska disciplíny dialektologie vyvozovat další závěry, které však pro účely této práce nejsou relevantní.

4. 5 Zkratky a zkracování

Zkracování používaných jazykových prostředků, úspora času při rychlé produkci a výměně textů se jeví v současné elektronické komunikaci jako charakteristický znak. Martina Konečná ve své bakalářské práci píše, že *"s použitím zkratek je spjata snaha o ekonomizaci užívaného jazyka."* (Konečná, 2011, s. 29). Ekonomizace postupuje na úkor úplnosti zápisu výrazů, složitější struktury a je spjata s rychlou výměnou informací, která je zřetelná ve formální výstavbě textů. Na rozdíl od těch propracovanějších v diskuzních fórech, při chatování vyvstává do popředí ekonomizace jazyka primárně z požadavku rychlosti a plynulosti celkové komunikační výměny při chatování. Apel je kladen podle Konečné také na *„úsporu času a odklon jazykové krásy ke komunikační utilitárnosti.“* (Konečná, 2011, s. 29). Zkracovat své výpovědi či se vyjadřovat skrze zkratky je záměrem uživatelů, kteří tak naplňují snahy o úsporné, ale především rychlé vyjádření.

Motivace ke způsobu zkracování slov pochází z obdobného zkracování v mluvené řeči prostěsdělovacího funkčního stylu. V uvedených případech se jedná o vynechávání počátečních slabik, o nápodobu mluvenosti za účelem úspornosti: *děkuju - "kuju za pozornost"*, *prosím - "sím hodil by se help"*. Kromě vynechávání slabik se ke krácení slov používá vypouštění samohlásek uvnitř slova, a to jak u výrazů českých, tak anglických: *"twe co to pisu zas, tak nvm, pls."* Dalším případem je odpojování částí slov, kdy se odpojí obvykle jedna nebo více slabik (Jandová, 2006: s. 114): *v poho, pěkné dopo, zapni si poč,*

komp, prozvoň mi telef. Tyto zkratky jsou příznačné značným výskytem zejména v chatu, ale lze se s nimi setkat díky jejich rozšíření i v diskuzních fórech a příspěvcích sociálních sítí.

Jiným způsobem zkracování ve snaze vyjadřovat se ekonomicky je užití univerbizace. Jiří Novotný a kolektiv definují univerbizaci jako vytváření jednotlivých slov ze sousloví (Novotný, 1992: s. 130). Diana Svobodová píše, že univerbizované výrazy lze považovat ovecně nespisovné, nicméně zde splňují svou komunikační funkci (Jandová, 2006: s. 41). Příklady univerbizace si uveďme následující: *pololetky - pololetní prázdniny, vlakáč – vlakové nádraží, záchranka – záchranná služba*). Z morfologického hlediska je u rodu mužského produktivní zejména přípona *-ák*, dále *-ec, -ík, -áč* a *-ář*; v rodě ženském je výrazně nejčastější přípona *-ka* a v rodě středním potom přípona *-če*.

Kromě na zkratky redukovaná slova se v českém prostředí s oblibou používají akronyma. Ty "zahrnují zkratky slov a vět, prostřednictvím kterých se chce komunikátor v rámci internetové komunikace vyjádřit. Akronymy jsou podobně jako emotikony využívány k projevení emocí a pocitů, ale i na rozdíl od zmíněných emotikon slouží i jako prostá sdělení." (Konečná, 2011: s. 41). Populárními příklady jsou z angličtiny pocházející *omg, omfg, lol, wtf, pls.*¹⁸ Mezi akronymy z původních celých vět patří například *UTFG – Use The Fucking Google*¹⁹. Jedná se o imperativ vyzývající tápajícího a marně hledajícího uživatele k použití webového vyhledávače. V níže uvedené tabulce si uveďme příklady i překlady nejrozšířenějších akronymů.

Příklady akronymů:

Akronymy, zdroj: KOPECKÝ, K.: Moderní trendy v elektronické komunikaci, vyd. 1., HANEX, Olomouc, 2007, s.61, ISBN 978-80-85783-78-0

Akronym	Anglický překlad	Česká interpretace
BTW	By the Way	Mimochodem
CUL	See you later	Uvidíme se později
FYI	For your information	Pro vaši informaci
IMHO	In my humble opinion	Dle mého skromného mínění

¹⁸ Tyto mezinárodní, běžně užívané zkratky v českém prostředí internetu v překladu do češtiny znamenají: pls: please – prosím, lol: lot of laughing – přehršel smíchu, omg: oh my got! - bože můj!

¹⁹ Podrobnější výklad zkratků dostupný na webu: <http://www.zkratky.cz/UTFG/15252>

LOL	Loud of Laught	Směju se na celé kolo
OIC	Oh, I see	Aha, už chápu
PLS	Please	Prosím
THX	Thanks	Děkuji
AFK	Away from keyboard	Jsem mimo klávesnici PC
N/A	Not Avaible	Nedostupný
Z5		Zpět
MMNT		Moment
JJ		Jojo
NZ		Není zač

4. 6 Prvek jazykové hry

Jazyk internetové komunikace podle Encyklopedického slovníku češtiny „nese rysy mluvnosti, což má vliv na volbu jazykového útvaru a volbu specifických prostředků neverbálních. V internetové komunikaci panuje obecně mnohem větší tolerance k pravopisným chybám a překlepům.“ (Karlík, Nekula 2002, s. 220). S tím souvisí oblíbená tendence k porušování jazykových norem a vytváření specifických novotvarů za účelem záměrné jazykové hry, aktualizace i vzbuzení pozornosti ke svému komunikátu (například obměny hlásek "zđer lidi"). Čeština v tomto ohledu kopíruje vývoj angličtiny, u níž se také vytvořil zvláštní druh internetového jazyka: online lingo (Jandová, 2006: s. 140) nebo v poslední době tzv. engrish²⁰ (populární modifikace, která vychází z nezdárných překladů z angličtiny do cizích jazyků). Eva Jandová uvádí příklady jazykové hry také v použití kombinací čísel, písmen a jiných znaků (*100dola – stodola, 15ka, Y3 tH00 D00StH nA pyyCzu, †0†0 j€ μk&zk& †€x†μ*) či výskytem neobvyklých písmen (*jaxe máš, taxe se setkáme*).“ (Jandová 2006: s. 147). Prvky jazykové hry v komunikátech mohou sloužit i jako prostředek sebeidentifikace k sociální skupině, například subkultuře emo (*tOtoOoOO JeeEEe UKaZkAaA tEKsTU*). Pro tyto případy existují dokonce překladače, jako tzv. "vyplatlátor"²¹, jenž přepíše původné text do nové ("vyplatlané") formy.

Záměrné porušování jazykových norem se projevuje texty s větším či menším

20 Webová stránka o "engrish" [online] [cit. 2012 – 7 – 1] dostupné na WWW: <http://www.english.com/>

21 Překladač do experimentální podoby písma [online] [cit. 2012 – 5 – 21] dostupné na WWW: <http://vyplatlator.towns.cz/>

počtem pravopisných chyb: *"i s takle velkou nenávystí se musym bohužel setkávad"*. Záměr používat pravopisné chyby bývá spjatý i se současným fenoménem tzv. trollingu²², a to ve snaze vyhnat reagující přispěvatele k emočně vyhroceným reakcím. Jazyková hra v psaných komunikačních kanálech s účelem ozvláštnění textu může obsahovat i prvky nářečí, jako v případě využití hanácké koncovky *-iô* v souladu se smnožným číslem slova "trofej": *"Z těch trofeí mě trefiô!*), či rýmu *"to su v běsu"*.

4. 7 Propustnost jazykových kódů

Každý mluvčí českého národního jazyka zná kromě spisovné podoby národního jazyka také buď nadnářeční útvar, tedy interdialekt – v našem případě obecnou češtinu, případně jiný konkrétní dialekt regionální. Pro schopnost ovládat minimálně dva útvary z národního jazyka takového mluvčího můžeme označit za diglosního. Diglosnost uživatelů dovoluje použít k dorozumívání rozmanitější jazykový kód. Skutečná praxe psaného chatu i mluvené řeči neobsahuje striktně čisté projevy spisovnou nebo obecnou češtinou. V praxi se všechny strukturní útvary češtiny navzájem kombinují a prostupují. Funkční styl prostěsdělovací v mluvené konverzaci běžně kombinuje celou řadu rozdílných jazykových variet. J. V. Bečka v *České stylistice* zdůrazňuje strukturní pestrost, kdy *"je mluvená řeč strukturně pestrá, přechod mezi různými strukturními formami bývá snažší i plynulejší."* (Bečka, 1992: s. 28). Nejinak tomu je v psané komunikaci elektronické, a to i v případě zmíněné plynulosti přechodů. Eva Jandová poznamenává v *Češtině na WWW chatu*, že *"účastníci chatu berou psanou komunikaci jako primárně mluvenou a proto je její rozsah různorodý"* (Jandová 2006: s. 88), tedy v rozsahu od spisovného jazyka *"přes střídání odlišných – spisovných i nespisovných – podob zápisu v jedné replice po repliky naprosto nespisovné (kterých je naopak maximum)"* (Jandová 2006: s. 88). Všechny tyto užité kombinované útvary mají svou normu v souhrnu prostředků, který je pro jejich uživatele závazný. Marie Čechová píše, že *"nejde o prostý úzus, tj. zvyk určitých prostředků užívat, ale i vztah závaznosti nositelů toho kterého útvaru k užívání jeho prostředků."* (Čechová, 2000: s. 26).

Jazyk námi zkoumaného způsobu komunikace obsahuje specifické jazykové

---

22 Slovníkové heslo k fenoménu trolling [online] [cit. 2012 – 5 – 23] dostupné na WWW:<http://www.urbandictionary.com/define.php?term=trolling>

prostředky, ale nevytváří žádnou novou varietu národního jazyka. Než nová jazyková vrstva se vytváří prostor k míšení různorodých jazykových prvků, vzájemně se prostupujících množin jazykových kódů. Různorodé jednotlivosti se vedle sebe vyskytují i v jednom textu jednoho autora (např.: *tuten tejden jo? Zatial!* – typicky západočeské ukazovací zájmeno *tuten* + rozloučení ve slovenštině). Vedle příkladu teritoriální jazykové odlišnosti do míšení jazykových struktur vstupují další nestrukturní útvary: "...v mluvené komunikaci soukromé nebo veřejné dnes můžeme nalézt nestrukturní útvary jazyka nebo jednotlivé slangy." (Čeňková 2000: s. 6). Společná přítomnost vedle sebe staví prvky ze spisovné češtiny, interdialektů, nářečních dialektů, slovenštiny, angličtiny, lexika sociolektů a dalších. Jaromír Bělič k rozrůzněnosti struktury dodává, že: "*žádný dílčí útvar v rámci národního jazyka totiž neexistuje a ani dříve neexistoval izolovaně od druhých a beze změn.*" (Bělič, 1972: s. 118). Díky volné prostupnosti jazykových kódů, informační dostupnosti a kontaktu uživatelů z různých regionů i sociálních skupin v hromadné a veřejné komunikaci tak jsou dílčí útvary v intenzivním kontaktu a neustálé vzájemné interakci.

Zkomplikovalo se dřívější důsledné oddělování spisovného jazyka od nářečního i vlivem vývoje komunikačních potřeb a komunikační prostředků. Arnošt Lamprecht poznamenal již v Nářečních textech, že se "*vyskytuje mnoho kolísání mezi nářečními místními a prvky interdialektickými a také spisovnými.*" (Lamprecht 1956, s. 16). Míšení kódů si dokládejme na příkladu, kdy se vzájemně kombinují spisovná a obecná čeština: "*dokážete jim nyní, že se ve vás hezký ženský zmýlili*" nebo regionální znaky "*...šak aj co – vo tom žádná že si ji necham pro sebe, ...toz naky takovy vybereme, ne? Viděl si bratrovo staré vrak?*"

Míšení jazykových kódů lze dohledat v jedné delší replice, v několika různých replikách vedle sebe i v rozdílně psaných textech jednoho autora během relativně krátké doby. Jako příklad si uveďme dohledaný případ ze sociální sítě facebook.com. V komunitní skupině s názvem "*Jazykové zajímavosti*" během dvou dnů jeden a týž příspěvatel s uživatelským jménem *Martti Määriläinen* použil dvě zcela odlišné jazykové variety češtiny: hanácké nářečí a následně spisovnou češtinu. První zaznamenaný den stylizoval svůj příspěvek následujícím způsobem: "*v nekeréch oblastěch užiti se překládá všecko, a to už aji dneska. Typickým příkladem só složení na obalech potravinářských výrobku, kery musijó bét za zákona psany v óřednich jazykách zemi, kam se distribuujó.*"

Druhý ve stejné skupině svůj následující příspěvek napsal už v kódu spisovné češtiny: *"Moc bych se nedivil, kdyby se v mluvené češtině přechodníky pod vlivem cizích jazyků v budoucnosti znovu rozšířily, byť zřejmě v jednodušší podobě".*²³

Zvláštním jevem je volná migrace jazykových prvků mezi vzájemně nesousedícími, mnohdy i odlehlými nářečními oblastmi. Některé nářeční rysy se podle Slavomíra Utěšeného pohybují, *"aniž by tyto prostředky byly vlastní k oblasti nářeční podskupiny, ze které sami pocházejí. Jde zároveň o expanzi určitých jevů za jejich původní hranice."* (Utěšený, 1962). Zajímavým příkladem přesunu a rozšíření původního nářečního jevu do jiných lokalit republiky je v současnosti módní spojka *bo*, která v používání prošla významovým posunem. Původně důvodová spojka *bo* pochází z východomoravských (konkrétně lašských) nářečí. Podle internetového staročeského slovníku „Vokabuláře webového“ má spojka *bo* staročeský původ. Uveden je příklad: *"neboť chceš Jindřicha jieti, bo jeho svú hanbú vinieše."*²⁴ Místně na Ostravsku a ve Slezsku má dnes "*bo*" původní a stálý význam spojky důvodové *neboť* (*nešel jsem tam, bo přšlo; napiš mi eště, bo mi to nepřišlo*). V textech pisatelů z oblasti především jihozápadních Čech byla dohledána odlišná spojka se shodnou důvodovou funkcí: *páč* (*netvrđ to, pac tomu nerozumis*). Rozšíření spojky *bo* do jiných regionů sebou přineslo kromě frekventovného používání i změnu původního významu. V souvětích se *bo* nově objevuje ve významu "*nebo*", tedy zkráceně ve funkci buď slučovacího vztahu (*Viděl jsem tři bo čtyři dívky, jak utíkají od stavení ke stavení*), nebo vztahu vylučovacího (*koupili jste ta jabka, bo jste zase zapomněli? Normalni holka bo emo?*) Hlavním důvodem celoplošného používání původně regionální spojky je především jazyková úspornost zkráceného slova a jistě i módnost výrazu. Ekonomizaci vyjádření napomáhají i cizojazyčné přejímky, jimž se budeme následně věnovat. Vedle nesourodých variet českého jazyka přispívají k rozmanitosti jazykových kódů ve struktuře námi zkoumaných psaných textů.

---

23 Facebook, skupina Jazykové zajímavosti [online] [cit. 2012 – 6 – 27] dostupné na WWW:<http://www.facebook.com/pages/Jazykové-zajímavosti/168988373207843?ref=ts>

24 Vokabulář webový [online] [cit. 2012 – 6 – 24] dostupné na WWW:<http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>

4. 8 Spisovnost a nespisovnost

"To že se projevy s prostěsdělovací funkcí realizují jinak než spisovné – třebaže spisovný jazyk tu zcela vyloučen není – je specifickým rysem českého komunikačního prostředí." Toto tvrzení lze vztáhnout i na případ elektronické komunikace funkčního stylu prostěsdělovacího. (Minářová, Čechová, 1997: s. 159). V *Současné české stylistice* se objevuje tvrzení, že *"mnohosti stylů realizovaných písemně odpovídá jedinečnost strukturního útvaru: čerpají vesměs jen ze spisovného jazyka, i když vnitřně diferenciovaného a bohatého."* (Minářová, Čechová, 1997: s. 154). Jak si v předchozí kapitole vysvětlili, výskyt spisovného jazyka není nutným předpokladem při vytváření textů, dochází ke zmiňovanému míšení jazykových kódů. Jak jsme si taktéž vyložili, psané texty prostěsdělovacího stylu v elektronické komunikaci se vyznačují charakterem mluvenosti. Ve stylu mluveném se vyskytuje rozmanitá variabilita strukturních útvarů: píšeme *"tradičním teritoriálním dialektem, interdialektem, obecnou češtinou, popřípadně hovorovými prostředky spisovnými, a to i ve vzájemném propojení."* (Čechová a kolektiv, 1997: s. 154). V neformální komunikaci spisovný jazyk ustupuje do pozadí na úkor převládající obecné češtiny. V jakých příležitostech však použijeme jazyk spisovný?

Spisovný jazyk je kodifikovaný a vázaný k oficiálním a reprezentativním funkcím. Kodifikace se může měnit postupem doby, spisovný jazyk se přizpůsobuje tomu, co se používá, ale co ještě není zahrnuto v normě. Kodifikaci definuje encyklopedický slovník češtiny jako: *„vědecké poznání a utvrzení objektivně existující normy spisovného jazyka i zachycení výsledků této poznávací činnosti“* (Karlík, Nekula 2002: s. 289), kterou lze najít ve slovnících a jazykových příručkách. *"Novodobá čeština se již od svého vzniku rozděluje na dvě základní oblasti – spisovný jazyk a obecnou češtinu."* (Čenková, 2011: s. 7). I spisovná čeština je vnitřně strukturována (knižní, psaná, mluvená spisovná čeština), ale je pro celé území České republiky regionálně stejná. Má jednotnou závaznou podobu (Bogoczová, 2009: s. 19). Dichotomie spisovnosti a nespisovnosti na chatu a v příspěvcích sociálních sítí se odehrává na osách oficiálnosti / neoficiálnosti, psanosti / mluvenosti, veřejnosti / soukromé komunikace a anonymity.

Spisovná čeština je jazykem reprezentativním a používána především účelově při oficiálních příležitostech se záměrem vytvoření dojmu serióznosti, kultivovaného vystupování, jistého odstupu a vážnosti či vzdávání úcty. Obecně vzato, mluví se při

oficiální komunikaci snaží o spisovnost, méně o ní usilují při neoficiální příležitosti. Důležitým předpokladem pro psaní spisovnou češtinou je oficialita, která však v neformální, byť hromadné komunikaci chybí. V soukromých projevech převládá tendence používat nespisovný jazyk, naopak tomu je u veřejných projevů. Rozhodnutí mezi použitím spisovného nebo nespisovného jazyka záleží na autorově vlastním zhodnocení náležitosti situace, a to zda bude komunikát součástí veřejné či soukromé komunikace. Eva Jandová napsala, že *"v diskuzních fórech se autoři snaží respektovat pravidla spisovného jazyka, protože chápou svůj projev jako veřejný."* (Jandová, 2006: s. 33). Dnešní situace na sociálních sítích, konkrétně Facebooku a Twitteru však tento předpoklad spisovnosti při veřejném projevu komplikuje. Nespisovné texty s rázem soukromé komunikace v podobě krátkých komentářů, statusů nebo tweetů se uveřejněním stávají veřejně dostupné i pro cizí uživatele. Že jde o komunikaci veřejnou si uživatelé uvědomují, z formálně jazykového hlediska píšou navzdory očekávané spisovnosti nespisovně: *"Vůbec ty plzeňský zábavovky z osmdesátek s vlastní tvorbou byly na jedno kopyto; vážně tak těžký napsat alespoň blbý mrknu na to."* Uživatel sice může mít přehled s kolika lidmi přímo diskutuje, nicméně již neví kolika recipientům jsou volně přístupné jeho textové stopy.

Umístění na sociálních sítích či webech se shoutboxy s chaty využívají pro zpřehlednění komunikace i firmy, obchodní společnosti, agitující politici či oficiální instituce – komunikace se v těchto případech děje na oficiální úrovni, tedy ve spisovné češtině. Se spisovným jazykem je spjata autorita, ale i komunikační odstup, které jsou překonávány využitím nespisovného jazyka v neformální komunikaci chatu. Zdeněk Vybíral uvádí, že internetoví uživatelé *"svůj jazyk používají jako gesta, pomocí kterých dávají jasně najevo nesouhlas s konvencemi a uživateli, jež užívají spisovný až knižní jazyk."* (Vybíral, 2009: s. 281).

Dichotomie spisovnosti a nespisovnosti je spjata s rozdílného charakteru psaných textů a mluvené řeči: *"Na rozdíl od spisovného jazyka, který se vyskytuje převážně v psané formě a do mluveného projevu se zapojuje zřídka, obecná čeština se naopak váže především k mluvenému projevu, nejčastěji právě takovému, který je neformálního charakteru."* (Čenkova 2011: s. 7). V neformálních projevech na chatu tyto průvodní jevy vytvářejí podmínky k jejímu nepoužívání. Podobně jako u mluvené řeči sem *"pronikají prvky nespisovné, zvl. obecně české, interdialektové a slangové."* (Minářová, 2009, s. 18). K ose spisovnosti - nespisovnosti Zdeněk Starý ve své práci *Psací soustavy a český*

pravopis (Starý, 1992: s. 103) poznamenává, že psaný jazyk je uživateli těsně spojován s jazykem spisovným, "než aby byl spolehlivým a bezkonfliktním nástrojem zápisu češtiny vůbec" (Starý, 1992: s. 103). Eva Jandová uvádí argumenty k označení chatu jako psané komunikace s rysem mluvenosti: "Je neoficiální, nepřipravená, spontánní, vázaná na konkrétní situaci, uplatňují se v ní rysy expresivity a emocionality, má dialogický charakter." (Jandová, 2006: s. 88).

Spisovnost textu je podmíněna do jisté míry i anonymitou uživatelů. Uživatelé sítí a webů s chaty mají možnost se rozhodnout, zda své příspěvky zveřejní pod svým vlastním jménem, pseudonymem, či zcela anonymně (Čeňková, 2011: s. 11). S tím také souvisí obsah a forma psaných textů. Anonymita, tedy nemožnost přesné identifikace účastníka diskuzí byla i je jedním z důvodů masové obliby chatové komunikace. Tvůrce protokolu IRC, Jarkko Oikarinen se sám vyjádřil tomto smyslu: "Čím je IRC pro své uživatele přitažlivým a zvláštním, to je pocit anonymity. Často jediným způsobem jak něco vyzvědět o druhé osobě je usuzování a dovozování informací z diskuzí."²⁵ Charakter anonymní komunikace podmiňuje ukrývání vlastní identity za přezdívky (nický) a s tím spojené pády zábran oproti bezprostřední komunikaci s účastí neverbálních prvků z očí do očí. Příkladem mohou být silně útočné příspěvky (tzv. flamewar²⁶), kontroverzní témata, uvolněný způsob řeči a především tendence k porušování pravidel – a to jak společenských, tak i jazykových (Jandová 2006: s. 162): *sem si ji mel odvest do nobl hotelu.*

Příkladem budiž úroveň diskuzního fóra na serveru novinky.cz v době před zavedením povinných registrací na jméno a adresu. V době před zavedením registrací byly příspěvky pod články charakteristické psanými nespisovnými projevy a flamewarem. Změna při zavedení registrací a odstranění anonymity vnesla kromě usnadnění práce administrátorům s odstraňováním nevhodných příspěvků i povznesení jazykové kultury, přičemž přispěvatelé se začali snažit o spisovný projev a úctu si navzájem deklamovali vykáním. Chování komunikantů se pod vlivem anonymity výrazně mění, a to z hlediska přístupu k druhým, obsahové stránky i formálně jazykové. Andrea Jašíčková píše, že komunikanti jsou: "mnohem více otevření, často o sobě řeknou více člověku, kterého znají

---

25 Rozhovor s Jarkko Oikarinenem [online] [cit. 2012 – 6 – 18] dostupné na WWW: <http://www.mirc.com/jarkko.html>

26 Wikizdroj k flamewaru [online] [cit. 2012 – 4 – 2] dostupné na WWW: [http://en.wikipedia.org/wiki/Flaming_\(Internet\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Flaming_(Internet))

pouze pár minut na chatu než svým „reálným“ přátelům či rodině. Také své názory prezentují mnohem více a příměji než ve skutečném životě. To je dáno hlavně faktem, že lidé nemají rádi konfliktní situace, které mohou nastat při výměně názorů tváří v tvář. Internet poskytuje jednak čas na přípravu reakce a na promyšlení argumentů, jednak možnost kdykoliv ukončit konverzaci, která je nepříjemná - prostým vypnutím internetové stránky, což je v reálném životě neproveditelné." (Jašíčková, 2011: s. 10).

4. 9 Výzkum výskytu spisovnosti

Encyklopedický slovník píše, že na českém území lze rozlišit dvě oblasti, které se od sebe odlišují běžným užíváním formy jazyka. "*Zatímco na Moravě se spisovná forma objevuje v běžném, každodenním hovoru, v Čechách se spisovnou podobou v mluveném projevu setkáváme méně. Silnou pozici zde zastává obecná čeština. Oblast Čech se vyznačuje střídáním těchto kódů i v neoficiálním veřejném projevu (např. v televizi nebo rozhlasu). Toto střídání je vnímáno jako ne zcela vhodné, především na Moravě, kde se dosud vyskytují oblasti nářeční.*" (Karlík, Nekula 2002: s. 69).

Výzkum, provedený v rámci této diplomové práce mezi respondenty Čech, Moravy a Slezska do jisté míry toto tvrzení potvrdil. Tedy platnost v souvztažnosti k prostředí neoficiální, veřejné internetové komunikace, v chatu a v příspěvcích na sociálních sítích. V oblasti východomoravské a slezské nářeční skupiny byla zaznamenána ve výzkumu preference spisovné češtiny pro všechny komunikační příležitosti v 58 % (východní Morava) a 50 % (Slezsko). Přechodovou částí se jeví v celkovém součtu kraje příslušné ke středomoravské nářeční skupině, a to s výskytem 42 %. Pouze spisovnou češtinou se na internetu píše v Čechách nejvíce na jihozápadě (33%). Nejméně však souhrnně ve středních a východních Čechách, kde spisovné češtině dává za všech okolností přednost pouhých 19%.

Jak si v postojích ke spisovnosti stojí zbývající podíl respondentů? Rozdíl mezi funkcí použitého jazykového kódu, spisovné češtiny pro texty s charakterem psané formy (diskuzní fóra, propracovanější texty připravené) a nespisovného (neformální projevy charakteru mluveného – chat, nepřipravené texty) se vyjevily v oblasti zejména Čech, a to v celém rozsahu, ve kterém zasahuje výrazně obecná čeština. Používání spisovné češtiny v diskusních fórech s evidentně vyšší jazykovou kulturou a propracovanější strukturou

uznalo ve svých projevech ve středních a východních Čechách celých 57%, v jihozápadočeské skupině dokonce ještě více, celých 59%. Jakou jazykovou varietou dotázaní píšou v neformálních, projevech, tedy ve všech ostatních případech? S odkazem na sesbíraný textový materiál si troufám tvrdit, že je to český interdialekt, tedy nespisovná varieta, ke které se ve středních a východních Čechách přihlásilo ještě dalších 24% dotázaných: obecná čeština. Ve středomoravské oblasti píše spisovně pouze v diskuzních fórech s evidentně větší jazykovou kulturou 50%, ve Slezsku a na východě Moravy pak shodně 42%. Mluví však i oni ve zbývajících příležitostech podobně obecnou češtinou, nebo se jedná o moravský interdialekt? Doplňující otázka bohužel položena nebyla, přesto se ve východomoravské skupině k používání pouze nespisovné češtiny nepřihlásil nikdo a ve středomoravské a slezské skupině to bylo pouze 8% (srovnejme s 24% v Čechách). Vyvozují z těchto výsledků závěr o přetrvávající dominanci spisovné češtiny na Moravě a ve Slezsku, a to i v naší zkoumané internetové komunikaci oblasti prostěsdělovacího funkčního stylu.

4. 10 Analýza textového materiálu z hlediska lexika

Jak jsme si v předchozí kapitole naznačili, prostěsdělovací funkci v běžných každodenních interakcích mívaly zpravidla komunikáty realizované převažující nespisovnou češtinou, komunikáty obvykle hostí nespisovné prvky z teritoriální báze (Chloupek, 1994). Jen zřídka však spisovným jazykem, natož knižními prvky. Pokud se knižní výrazy přesto objeví, *"jejich případné užití je tu vždy aktualizací s výrazným účinkem, často komickým nebo parodickým."* (Minářová, Čechová, 1997: s. 121). Jindy bývají použity snaze o exkluzivnost a výlučnost projevů. Lexikální stavba textů prostěsdělovacího stylu je charakterizována vrstvou kolokvialismů, podle autorů *Současné české mluvnice "hovorových slov a frazémů, které stojí na pomezí spisovnosti. Jde o výrazy, které vznikly mimo spisovný jazyk a buď do něj postupně pronikají, nebo ze spisovného jazyka z různých důvodů vystupují."* (Minářová, Čechová, 1997: s. 141). Postupné pronikání z úzu do spisovné češtiny je nepřetržitý proces a úspěšně je dokonán kodifikací.

V této podkapitole se věnujeme vybraným specifikům lexika prostěsdělovacího funkčního stylu, se kterým se lze běžně setkávat v neformální komunikaci v chatu,

diskuzních fórech a příspěvcích sociálních sítí. Stylistika současné češtiny píše, že "*lexikální vrstva je z hlediska diferenciace výrazových prostředků daleko bohatší než jiné jazykové roviny, a to nejen díky počtu jednotek, které tvoří zásobu národního jazyka.*" (Minářová, Čechová, 1997: s. 121). Uvedme si výrazně charakteristické prvky lexika současné internetové komunikace v oblasti prostěsdělovacího funkčního stylu.

Za účelem záměrné aktualizace se můžeme setkat i s nečekanými novotvary, například nápodobou španělských výrazů typu *los mobilos, pifsonos, de la randálos*, atd. Běžné lexikum v rovinách hovorové a nespisovné češtiny je v souladu s obecnými jazykovými trendy v morfologickém plánu. Obecné jazykové trendy zahrnují tvorbu slov podle charakteristických sufixů. Maskulina v různých onomaziologických kategoriích obsahují přípony *-ec* (*mazec, klepec, ranec, rokec, pokec*), *-ák* (*trapák, slušňák, srabák, mixák, třeták, mikrák*), *-áč* (*sráč, humáč, mekáč*) a *-oš* (Jandová, 2006: s. 104), (*bigboš, hastroš, sekoš, měkkoš*). Mezi produktivní sufixy patří u feminim: *-ka* (*posilka, depka, telka, trapka*), *-árna* (*pakárna, ledárna, vodárna* ve smyslu vodní dýmka). Diana Svobodová uvádí zvláštnost v podobě přiřazování neživotných maskulin k životným deklinačním vzorům u substantiv domácího typu *čas* (Jandová, 2006: s. 105), (*smajla, góla, mobila, kompa, mejla, jointa*)

4. 10. 1 Klišé

Encyklopedický slovník češtiny k heslu "*klišé*" uvádí, že přemírou častého užívání vzniká otřelý a málořikající, významově vágní a automatizovaný výraz (Karlík, Nekula, 2002: s. 215). Nadužíváním automatizovaných prostředků se vytratila aktualizací i významová hodnota a použití klišé se chápe jako slohová závada. Zároveň je však klišé termínem značně subjektivním a exaktně neuchopitelným: co jednomu může výslovně jako výrazový prostředek vadit, druhý může chápat jako nepostradatelnou a funkční součást jazyka (Karlík, Nekula, 2002: s. 215). Jana Hoffmanová ve *Stylistice a ...* píše, že s implicitností mluvených projevů v prostěsdělovacím funkčním stylu je spjatá daleko vyšší míra neurčitosti (Hoffmanová, 1997: s. 76). Komunikant mnohdy nemůže v rychlém průběhu spontánní komunikace nalézt vhodný výraz, proto je opakuje a vyskytují se mezi nimi jazykové prostředky vágní, neurčité a prázdné (tzv. *under-lexicalization*. Hoffmanová, 1997: s. 76). Snaha o ekonomizaci jazyka může podle Martiny Konečné následně vyústit

mezi komunikačními partnery v utváření vlastního slovníku, jenž se stává rámcově omezeným, schématickým až předvídatelným. (Konečná, 2011: s. 29). Současná česká stylistika píše, že *"slovní zásoba je charakteristická preferencí slov s velkým rozsahem a malým obsahem."* (Minářová, Čechová, 1997: s. 121).

Jaké prostředky jsou při těchto příležitostech typické? Nadměrně je v konverzacích užíváno ukazovacích zájmen (*takovej ten virus, budou to tamti, tenhle a tamta*), které jsou podle Hoffmanové znakem formulačních a pojmenovávacích potíží pisatele. Hojný výskyt lze zaznamenat u neurčitých zájmen typu *ňákej, takovej, jako, ňák*, případně výrazů *a tak* nebo *tak*. Za parazitní slova můžeme považovat v kontextu obsahově vyprázdňené výrazy následujících příkladů: *prakticky, vlastně, tedy, právě, zřejmě (přinesou ti prakticky totéž, ja si myslím že vlastně jo, počkeej vlastně ne! Ten tam právě taky přišel)*.

4. 10. 2 Deminutiva

Pozoruhodným současným trendem je častý výskyt deminutiv, které se vyskytují napříč celou řadou neformálních textů. Radim Šink ve svém konferenčním příspěvku o deminutivech na internetu poznamenává, *"že častým jevem zejména u mladé populace je užívání deminutiv, která zřejmě v jiných typech komunikace nebývají tak často frekventovaná."* (Šink, 2009). Mluvnice češtiny 1 uvádí, že vytváření deminutiv je proces otevřený: *„proces tvoření není uzavřen; existuje vždy potencionální možnost tvořit je od slov nově vzniklých nebo přejatých stejně jako od starých slov z důvodů stylistických nebo významových."* (Petr, 1986: s. 417).

Podle Květoslavy Klímové se deminutiva svým věcným významem rovnají slovům základovým, protože ve většině případů se nejedná o význam zdrobňovací, nýbrž citový, náladový. Mohou vyjadřovat radost, spokojenost lásku, nebo naopak výsměch, pohrdání a nechuť. Proč se deminutiva tak masivně v komunikaci uplatňují? Diana Svobodová se v Češtině na WWW chatu domnívá, že tato deminutiva svědčí o hravosti komunikantů (Jandová, 2006: s. 122). Václav Cílek se v časopise A2 naopak domnívá, že *"nadměrné používání zdrobňelin je projevem celkové infantilizace společnosti, naučeného nepromyšlení a přijmutí prostých prefabrikátů."* (Růžička, 2010).

Jak se deminutiva tvoří a s jakými jejich formami se můžeme setkat? V současné slovní zásobě se nadměrně začaly používat zdrobňeliny tvořené slovotvornými formanty -

ek a *-íček* pro rod mužský (*smrádek, kapesníček*), *-ka, -ička* pro rod ženský (*kolegyňka, laňka, prosbička, chybička*) a *-ko, -íčko* pro rod střední (*dušanko, kafičko, zlatíčko*). Radim Šink uvádí zvláštní jev při tvoření přezdivek, kdy je užíváno přípon mužské rodové skupiny pro označení ženských jmen. Nejfrekventovanější je mužský sufix *-ek* (*alisek, alousek, andrisek, anetek, andysek, bajulicek*), i když je výsledným deminutivem označována žena (Šink, 2009). Dle Šinka své uplatnění v internetové komunikaci mezi mladými lidmi "*nacházejí také modifikační typy adverbialních deminutiv. Mezi frekventovaná deminutiva patří vždycinky, mocinky, mocinečky ad.*" (Šink, 2009) Podrobně se pak současné problematice deminutiv věnovala Květoslava Klímová ve stejnojmenné publikaci *Deminutiva v současné komunikaci*.

4. 10. 3 Módní slova

Stává se, že v jazykovém úzu se překvapivě rychle a bez vnější nutnosti rozšíří nějaké slovo. Frekventovaných slov či slovních spojení v internetových příspěvcích dnes můžeme nalézt celou řadu. Pojem módní slovo není žádnou novinkou: J. V. Bečka v *České stylistice* tvrdí, že "*většina módních slov má v sobě zárodek degenerace*" (Bečka, 1992: s. 89). Módní slova hledejme v neformální a zpravidla nespisovné komunikaci funkčního stylu prostěsdělovacího. Objevují se ve stylově příznačných vrstvách a ve spisovných projevech se expresivní použití módních slov stěží může uplatnit. J.V Bečka píše, že "*pokud módní slovo ztratí půvab novosti, a tím i expresivitu, většinou rychle zaniká.*" (Bečka, 1992: s. 89). Pokud se tak například postupem času ztratí mimojazykové a významové souvislosti dnes používaného slova *jančurák* (označení pro žlutý vlak společnosti RegioJet podle zakladatele a majitele společnosti Radima Jančury), s největší pravděpodobností výraz zanikne.

Podle Zdeňka Vybírala se slova, jež se v internetovém prostředí začnou vyskytovat s větší frekvencí, "*lze označit jako internetisty.*" (Vybíral, 2009: s. 281). Podle Martiny Konečné se pak tyto výrazy mohou následně mohou proměnit v akronyma. (Konečná, 2011: s. 29).

Módní slova přicházejí do českého jazykového prostředí zejména z angličtiny, kdy se v původně anglickém tvaru objevují v jinak česky psané větě. Mezi takto módní výrazy patří například *look, in, cool* (*máš hodně dobrej look, bud' in a cool.*) Při rozmanitém

použití v českých textech se cizojazyčné módní přejímky se adaptují do českého deklinačního systému, a to napříč slovními druhy. Příkladem jsou v současnosti z angličtiny adaptované výrazy pocházející z původního výrazu *hate* (nenávidět, nenávidět), které se objevují ve tvarech: substantivum *hater* ve významu nenávidník (*píší sem samí hateri, seš jasnej hater*), verbum *hatovat* (*nehatujte tu, nechcu hatovat, ale tohle už není normální ta hudba, když chcete hatovat tk se prosím klidte*). Jiné populární výrazy se stačily adaptovat do češtiny i ve způsobu zápisu, jako například *check* – v češtině *čekovat* (varianty očekuj, vyčekovat) s významy zkontrolovat, vyzkoušet, podívat se na něco, ověřit.

Módní výrazy se vždy postupem času užívají ve stále širším okruhu textů a mluvčí (autoři textů) je přijímají do svého idiolektu. Význam módních výrazů podle Bečky však ztrácí kontury, sdělná hodnota se rozplývá, až se slovo stává zbytečnou výplní věty (Bečka, 1992: s. 89). V současnosti dohledatelnými příklady jsou výrazy typu *felit*, *swag* a *cool*. Zdánlivě univerzální slovo má rozostřenou významovou hodnotu a umožňuje několik výkladů slova, nikoliv však jeden jednoznačný význam. Slovo *felit* tak nese následující dohledané významy: *posezení s přáteli, něco připravovat, řešit*, ve spojení *felit se* zas ve významech *zmyšlit se, udělat chybu, netrefit se*. (Čeština 2.0).²⁷ Ještě nepřehlednější význam má v roce 2012 módní slovo *swag*, na jehož významu se paradoxně nemohou shodnout ani jeho uživatelé: *konkrétně nespecifikované označení individuálního stylu vystupování, stylu v oblékání, superlativizující hodnotící přívlastek, iniciálové zkratky s různě vykládanými významy, označení pro jinakost, novost, nebo odvážnost*.

Módní slova kromě cizojazyčného původu vznikají i na základě domácích kulturních jevů a diskutovaných fenoménů (*okamurismus, harapesky*). Coby rozšířený příklad si uveďme sloveso *babicovat*, které v sobě nese odkaz na televizního moderátora Jiřího Babicu, který vařil z náhražek surovin a snižoval chuťovou a estetickou hodnotu připravovaného pokrmu.²⁸ (*Nebabicuj a dej tam co tam patří! Babicuje a všechny pak šidí*). Značně populární a frekventované výrazy v podobě složenin kombinují významy slov s důrazem na aktualizaci (*kinderhulán, mlamoj, oranžgután, hrombedna, havletišťe, hladucinace, hnědočeši*)

---

27 Čeština 2.0. Internetový slovník, heslo: felit [online] [cit. 2012 – 10 – 7] dostupné na WWW: <http://cestina20.cz>

28 Čeština 2.0. Internetový slovník, heslo: babicovat [online] [cit. 2012 – 10 – 7] dostupné na WWW: <http://cestina20.cz>

4. 10. 4 Kontaktné prostriedky

Kromě mluvené řeči projevů lze i v našem rozhraní nalézt hojný výskyt kontaktných prostriedků, které slouží k udržování kontaktu mluvčího s partnerem. *Skladba spisovné češtiny* uvádí, že "ke konstantním složkám komunikativní situace patří mluvčí (původce projevu) a adresát. Adresát sice nemusí být mluvnímú aktu fyzicky přítomen, ale mluvčí s ním při realizaci svých komunikátů vždy počítá." (Grepl, Karlík, 1986: s. 103). Ve výpovědi se vztažení k oběma komunikantům vždy nějak reflektuje a různými způsoby vyjadřuje. Z dosavadních poznatků o charakteru elektronické komunikace víme, že adresát fyzicky přítomen nebývá. Ve zkoumaném typu komunikace jsou běžně přítomné kontaktné prostriedky, které umožňují navazovat a udržovat bezprostřední kontakt s adresátem. K základním kontaktným prostriedkům patří oslovení vokativem (Grepl, Karlík, 1986: s. 104): „*Jardo, kašli na ně, si budou mlít pořád svý, pane, to myslíte vážně? Petře, nezapomeň na to.*“ Dalším způsobem jsou upozorňovací citoslovce typu *haló, hej, hola, olaa, holahou*, atd. (*halóó, je tu někdo, hledam GM*), vokativů pokleslých na citoslovce (*člověče, čoveče, panenkomarjá, šmankote*). Ke kontaktným prostriedkům patří také výrazy slovesného původu, které ustrnutím nabývají kontaktné funkce. Dále vložené nebo navazovací prostriedky typu "*že, že ano, vid', však, vid'te, pravda, jak vidíte*" (Grepl, Karlík, 1986: s. 104), rovněž dativ citový a sdílnosti (*včera jsem ti našel super webovku, to ti byl zápas*), kontaktný imperativ *podívej se, přečti si to ještě jednou a poslyš, rozumíš, počkej, koukej, podívej* (Karlík, Nekula, 2002: s. 347).

4. 10. 5 Vztažná zájmena

Zajímavým jevem, se kterým se při procházení analyzovaného materiálu můžeme setkat, je různý výskyt vztažných zájmen **který**, **jenž** a **co** ve vedlejších větách přívlastkových. V hypotéze použití jednotlivých vztažných zájmen předpokládám pouze okrajový výskyt **jenž**, **jež**, tedy zájmen s poměrně složitým skloňováním, které kladou nároky na osvojení správného užití tvarů. Namísto těchto zájmen s příznakem knižnosti nebo archaičnosti dominuje v prostředí neformální elektronické komunikace zájmeno **který**, které se dostává ve svém výskytu kromě prostě-sdělovacího stylu i do odborných textů. Výhodou je snadnost a jednoznačnost dle složeného adjektivního skloňování.

Poměrně častý a otázkou jest do jaké míry více, či méně frekventovanější, je výskyt nesklonné spojky **co**, a to nejen v podmětných, ale právě přívlastkových a vztažných vedlejších větách. Výhodou použití nesklonného **co** pro chatové komunikanty je univerzálnost použití nezávisle na nutnosti skloňování podle rodu jména v hlavní větě a dle dohledaných případů i absence interpunkce mezi hlavní a vedlejší větou (*otcova nová kára co má dost hustý vybavení/ otcova nová kára, která má dost hustý vybavení*). Pro hodnocení výskytu však nemáme relevantní údaje, které by nám v této práci exaktně kvantifikovaly četnost jednotlivých zájmen.

4. 11 Anglické přejímky

Anglické přejímky se nejen v rovině jednotlivostech lexika staly v českém jazykovém prostředí nedílnou a organickou (Svobodová, 2007) součástí současné internetové komunikace v oblasti funkčního stylu prostěsdělovacího. Díky jazykové kompetenci mladších komunikantů ke schopnosti se dorozumívat anglicky se v běžné praxi cizojazyčné přejímky v různých komunikačních situacích adaptují. Adaptují se po stránce tvaroslovné, sémantické, grafické a slovtvorné (Svobodová, 2007). Vzevrubnému výčtu možných způsobů anglických přejímek do českého chatu se věnuje například Diana Svobodová v časopise *Naše řeč* (Svobodová, 2007). Pro účel této práce uvádím jen souhrn nejtypičtějších znaků při adaptaci anglických přejímek českými uživateli.

Prvním ze specifických jazykových prostředků vázaných na tento typ komunikace je ponechávání výrazů v původním anglickém tvaru. Vyskytují se tak původní neohebné tvary zájmen, např.: "*hello all, mějte se tu all jak můžete nejlíp*", adverbia "*jedete do Prahy nebo mate neco local?*" Ojediněle se také může stát, že místo slovesa je použito anglické substantivum: "*lidi please communication with me please!, kick mě pls s důvodem, musím make call domů.*" (Svobodová, 2007). Než neohebný anglický tvar však pisatelé spíše preferují skloňování anglických slov podle systému češtiny: "*akorát při releasu holt bude mít míň contentu a budou ji vyvíjet ještě, si chytneš wratha.*"

Přejaté anglické výrazy a fráze mohou procházet při adaptaci proměnou zápisu i významu. Například anglické "*no comment*" (bez komentáře) se často používá coby módní klišé. Objevuje se v originálním znění "*no comment – slušně řečeno*", lze se setkat i se zjednodušeným zápisem "*no coment, se nechci rozčilovat*". Prvek jazykové hry se

uplatňuje zase v zápise "*no cement*". Neformální komunikace prostěsdělovacího stylu dává předpoklady k jazykové hře i výskytu nenoremných jazykových útvarů, a to jak z hlediska češtiny, tak i cizího jazyka. Diana Svobodová píše o tzv. makaronismech typu *vo co jako go* (o co jako jde?) (Svobodová, 2007), *gutnták, bonžórno, fópá* (faux-paux).

V praktické části práce zmiňované míšení jazykových kódů můžeme vztáhnout i na cizojazyčné přejímky, konkrétně angličtinu. V komunikaci vedené česky se mohou objevit výrazy psané v angličtině, které pisatel chápe jako významově rovnocenné češtině:

Mervin,,: Jistě, ale nejsem si jist, jestli byli všichni takhle upraveni

Attikus: still better lovestory than Twilight

Žvauky: pššt. :D Je to středověké fantasy, takže je to řízlý realismem

A mě se to líbilo!

I have to say NOT BAD! :<

Jazyková kompetence v rozumění angličtině a možná jistá exkluzivita podmiňuje častý výskyt jednak čistě anglických vět, případně modifikací s částmi rozdílných jazykových kódů:

*"při procházce Lidlem potkat Vanea - out of fucking nowhere...epické xD",
"Podrazáci....dík...not gonna let you win this easy anyway" "Good but not legit enough...
Slysels snad někdy ze by se to stalo?"*

Školská jazyková výchova, počítačová terminologie v angličtině, uživatelská prostředí bez české lokalizace, užití angličtiny jako univerzálního dorozumívacího kódu s cizími státními příslušníky, nutnost nacházení s uživatelské manuály a technickými informacemi na zahraničních webech, popularita sledování seriálů bez dabingu a titulků či hraní počítačových her podmiňuje rozsah používání a znalost angličtiny v prostředí informačních technologií jako vyžadovaného jazykové kódu mezi mladými lidmi. Angličtina svou komunikační funkcí na internetu funguje coby rovnocenný jazykový kód mezi vrstvami českého národního jazyka.

V dotazníku k této práci jsme se zeptali respondentů z různých regionů České

republiky na jejich vlastní užívání anglických přejímek v textech na chatu a diskuzních fórech. Po vyhodnocení byl ve všech oblastech výsledek až na drobné odchylky velmi podobný. V souhrnu výsledků se k aktivním a častému používání anglických přejímek celá přihlásila čtvrtina dotázaných. Možnosti *spíše ano* a *spíše ne* byly těsné a zaujali v počtu něco málo přes třetinu všech preferencí. Jen 5 % ze všech 79 respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli prohlásilo, že anglické přejímky a anglické fráze nepoužívají. Konkrétní výsledky byly následující:

spíše ne, příležitostně	28	35%
spíše ano, občas	27	34%
ano, zcela běžně	20	25%
ne, nepoužívám	4	5%

4. 12 Slovakismy

Pozoruhodným fenoménem poslední doby, kterému v této práci stojí věnovat pozornost, je používání jazykových prostředků původně ze slovenštiny. V jinak česky psaných výpovědích signalizuje samostatně stojící slovenská slovní zásoba vlivné pronikání slovenštiny mezi mladé uživatele internetových komunikačních prostředků. Na webových stránkách a sociálních sítích spolu Češi a Slováci vzájemně komunikují, například sdílejí společné komunitní skupiny na facebooku. Propustnost mezi různými jazykovými prostředky je dána nejen historickou blízkostí obou národů, ale technickými možnostmi překonat vzdálenost bez obtížnějších nároků na znalost cizího jazyka (na rozdíl od například česko-německého portálu typu *ahoj.info*)

Jiří Černý v Dějinách lingvistiky z hlediska sociolingvistiky popisuje situace, kdy dochází k intenzivnímu kontaktu více jazyků. Mohli bychom tento model vztáhnout i na kontakt češtiny a slovenštiny na internetu? *"V některých případech (při kontaktu - pozn.) se prosadí jeden ze všech používaných jazyků, který pak slouží jako tzv. "lingua franca". Jindy vznikne smíšením různých jazyků nový útvar, jehož slovní zásoba, zvuková podoba, ale i gramatika představují kombinaci různých jazyků geneticky i typologicky."* (Černý, 2005: s. 398). V případě kontaktů češtiny a slovenštiny nedochází k prosazení jednoho

jazyka, ale k vzájemnému prostupování a obohacování slovní zásoby, které se děje oboustranně (příklad jednoho z vyskytujících se bohemismů ve slovenštině je zdomácnělé *delšie* namísto původního *dlhšie*).

Jak bude uvedeno v ukázce, sociální sítě umožňují kontakt češtiny a slovenštiny těsně vedle sebe v celé řadě komunitních skupin. Na fotografii skupiny *csmagazin.eu* na facebooku byla uveřejněna fotografie vodního zábavního parku, pod kterou pod sebe připisovali uživatelé své komentáře. Všimněme si různorodých komentářů v češtině i slovenštině, a to i včetně nářečního *-u (chcu)*:

tam chci

tvl tam chcu!

tam by som kcela ist

tam chci

hoooho tam cu taky

chcem tam ist, pekne koupanicko:-)

tyjo to bych chtela myt domov

fajne, tak tam chcu jet

Where is this?

ježin ja tam chcem ist

pani chtela bych

tam chci jet hned

Česko-slovenské a slovensko-české kontaktní jazykové jevy jsou předmětem zkoumání mnohých českých a slovenských lingvistů; z novějších uveďme např. publikace K. Buzássyové (1995), M. Nábělkové (2000, 2008), M. Sokolové (1991, 1995) a J. Zemana (1996). Ve výzkumu v rámci této diplomové práce byli respondenti dotazováni na jejich vlastní schopnost rozumění slovenštině. Tedy zda, případně jak slovakismy užívají a aby vypsali ta slova, která sami používají.

Květoslava Musilová ve své sociolingvistické studii o slovakismech v češtině z roku 2008 uvádí, že se v hovorové češtině rozšířilo tvoření deverbativ sufixem *-čka* (vedle neutralních tvarů s *-ni*) často s příznakem substandardnosti, např. *stanovačka, libačka, opalovačka, koupačka, lyžovačka, saňkovačka, šplhačka, chystačka, nestihačka,*

nechytačka aj." (Musilová, 2011). S výrazem *lyžovačka* se nyní už setkáváme běžně i v oficiálním zpravodajství o počasí nebo v názvu společnosti, (např. internetový obchod firmy, která má v Mohelnici půjčovnu lyží a snowboardů s názvem *Lyžovačka*. Musilová, 2011). Porovnávání výsledků tří dotazníkových socio-lingvistických šetření, které prováděla Květoslava Musilová v letech 2002, 2004 a 2008 na vybraných jazykových prostředcích potvrdilo z dlouhodobého hlediska jistý trend v užívání sledovaného jazykového inventáře. K nejfrekventovanějším stále patří slova *namyšlený*, *natěšený*, *rozlučka* a *horko-těžko* a oproti roku 2004 posílila pozice substantiv *lyžovačka*, *kávička* a *bitkař*. Substantiva jako *lyžovačka*, *kavička* a *bitkař*, zaznamenala v roce 2008 statisticky významný vzestup frekvence; dá se předpokladat, že tento trend bude pokračovat díky opoře v jazykovém systému češtiny a současným vyvojovým tendencím (Musilová, 2011). Lze také konstatovat, že mnohé kontaktní varianty v češtině natolik zdomácněly, že je někteří mluvčí již ani jako slovakismy nepocítují. Musilová zmiňuje frekventovaně užívání slovakismu *kávička* (... *neumějí si představit ranní pohodu bez **kávičky**, ahoj lidičky, pokud máte rádi kvalitní čaje a **kávičku**...*), které je z jedné strany podporováno již zmiňovanou současnou expanzí deminutiv v češtině, a to i v komunikátech, kde by se jinak zdobněly zdály nepatřičné. U slova *kávička* se dá dle Musilové předpokladat, že toto slovo přestane být považováno mluvčími za slovakismus (Musilová, 2011).

V sebraném a analyzovaném textovém materiálu i dotaznících se vyskytly nejčastěji slovakismy vyjadřující poděkování (*d'akujem*, *dakujem*, *vdaka*), loučení (*tak zatiaľ! Maj sa, majte sa, dovidenia*), rovněž příslovce bez měkčení nad e: *pekně* a význam hodně ve znění *vela* (*kategorii bylo **veľa**, až jsem se divil, proč se hodnotí každá blbost*). Českými uživateli je psán tvar zpravidla bez měkčení. (*přijde a bude **vela** srandy*). Populární frází s významem vydařeného pobavení se stala kupříkladu slovenská "*si zabil*". "*som zabil*" nebo jen "*zabil*" psaná v komentářích například na facebooku pod sdílenými fotografiemi. Mezi jiné užívané slovenské výrazy patří: „*áno, treba, zatiaľ, som zmatený, som tvoj otcko, čo budeme robiť, čo vo tom mam jako vedet? robíš, ako, taký, mačiatko, tvoj*“ a také užití pomocného slovesa *být* v první osobě coby *som* (*tak **som** konečně potkal sestru, to **som** z toho jelen*).

Charakteristický je výskyt osamocených slovenských slov v jinak česky psané výpovědi (***ked** sem nedal presnou adresu ale vesnici, **preco** bych ti to měl říkat?*). Primárním záměrem psaní takových slov je u sedmi procent z celkového počtu

respondentů snaha o exkluzivnost a zpestření svého jazykového projevu. Z celkového počtu pak 38% respondentů přiznává, že se jim občas do jejich projevu nějaké slovenské slovo dostane. Z regionálního hlediska co do užívání slovenštiny na chatu jsou v zamítavém postoji k jejímu používání oblastně nejvzdálenější mluvčí: příslušníci jihozápadočeské nářeční podskupiny, kteří v 78% tvrdí, že jim je používání slovenštiny v jinak českých textech cizí. Naopak dotazování ze slezské oblasti přiznávají všichni, že slovenská slova používají.

Na otázku do jaké míry dotazování slovenštině rozumí odpovědělo 51% uživatelů s výsledkem, že bez problémů a 44% rozumí obstojně, až na problémy s některým lexikem. Zvláštností je regionální vztah ke slovenštině, kdy k ní respondenti na Moravě a ve Slezku projeví bližší vztah a schopnost rozumění (oblast střední Moravy vyjádřila bezproblémové rozumění slovenštině v 56%). Celkově vzato vyplynulo z této příslušné části výzkumu, že čím východněji, tím je vztah ke slovenštině bližší a internetová uživatelé úspěšněji absorbují do svých projevů jazykové prvky ze slovenštiny. Ve větší či menší míře jsou však šíření a používání slovakismů otevřeny všechny regiony České republiky.

4. 13 Obecná čeština na internetu

Obecná čeština platí za český interdialekt, tedy nespisovnou a teritoriálně omezenou nadnářeční varietu českého jazyka, která vznikla na podkladu středočeského nářečí (Bogoczová, 2009: s. 21). Obecnou češtinu ovládají jinak diglosní mluvčí (vedle spisovné češtiny) na podstatné části Čech. Obecná čeština má tendenci expandovat a její charakteristické znaky v běžné mluvě přejímají mluvčí nejen v rámci Čech mimo střední Čechy (jihozápadočeská skupina, severovýchodočeská, oblast příhraničí), ale také na východ směrem na Moravu. Rozšiřuje se, avšak při ztrátě svých nejvýraznějších znaků (*zčásti zaniká v- před o-, ou- na začátku slova*) i na další (Bogoczová, 2009: s. 21). Jaromír Bělič píše, že *"vlivem své větší zkonsolidovanosti i relativně větší blízkosti k spisovné češtině má obecná čeština též jistou kvalitativní převahu nad interdialekty jiných nářečních skupin"* (Bělič, 1972: s. 325). Na internetu se v neoficiálních projevech vedle spisovné češtiny ve veřejných projevech kombinují repliky v obecné češtině a jejích modifikacích. Hana Marešová k její funkci poznamenala, že *"v oblasti českých nářečí v užším smyslu se jí často užívá též ve funkci hovorové spisovné češtiny, tj. objevuje se i v méně oficiálních*

promluvách, ve kterých se v jiných oblastech dává přednost užití spisovného." (Marešová, 2008).

Mezi charakteristické jazykové rysy patří diftong *ou* za starší *ú* (*připadáš mi vole úplně otrávenej, co je s tebou?*), *í* za starší *é* (*kyselý uživatele ignorovat! jednoduchý šaty jsou šmrncovní*), diftong *ej* za původní *ý* a za *í* (*býk, bejk, třeba bude ještě dobrej*), skupina *sch* (*schnilý, schořet, schody, schodit*), koncové *-jc* u 2. stupně příslovčí (*dolejc, častějč, vobičejnějc*), protezí v psané podobě, například: *vo co go?, zase po tejdnu vodjíždím* (Jandová, 2006: s. 145), deklinované tvary adjektiv a zájmen (*ňákej jetej, ne? Soráč za ten trapnej nick, jakej jsi měla důvod k mýmu kicku?*), slovesné tvary (*nenačet se mi pravej pruh, zánik "l" v přičestí minulém: nes, ved*) (Bogoczová, 2009: s. 61). V obecné češtině se běžně nevyskytují specifické nářeční prvky z okrajových oblastí jako jsou Doudlebsko či Chodsko. Mohou však do ní rámcově pronikat v jejích okrajových částech nářeční zvláštnosti přiléhajících nářečních skupin. Naopak obecná čeština používaná v jiných regionech než původních středních Čechách v sebe absorbuje oblastní nářeční rysy.

4. 14 Dialekty na internetu

Po podkapitolách věnovaných spisovné a obecné češtině se v této kapitole pokusíme zhodnotit současný výskyt dialektů v neoficiální komunikaci na síti internet v chatu a příspěvcích sociálních sítí. Nářeční jazykové prvky na internetu nadále žijí a ovlivňují jazyk příspěvateľů v chatu i v diskuzních fórech. V těchto formách se kombinují a prolínají formy textů charakteru psané a mluvené komunikace. Encyklopedický slovník češtiny uvádí, že *"jazykový prvek patřící do systému určitého teritoriálního dialektu nebo skupiny dialektů je užívaný především v komunikaci mluvené."* (Karlík, Nekula 2002: s. 110). Lze tedy předpokládat, že se jak ve veřejné, tak soukromé psané komunikaci v textech na chatu budou objevovat rysy jednotlivých nářečních podskupin, protože účastníci chatové komunikace se snaží psaným zápisem napodobit mluvenou řeč. Prostěsdělovací funkční styl v námi zkoumané podobě zahrnuje ve své pestrosti vedle jiných variet národního jazyka i výskyt teritoriálních dialektů. Andrea Cénková píše, že *"teorie národního jazyka zahrnuje vedle teorie spisovného jazyka také pohled dialektologický, směřující k poznání oblastní rozrůzněnosti češtiny (dialektologie) a stylistický, sledující vnitřní rozčlenění jazyka."* (Čeňková, 2011: str. 5). Co dialektem je? Podle J. Chloupka je

to „komplexní kategorie lingvistická, sociolingvistická a historická, která má svůj dvojitý aspekt (ryze lingvistický (strukturní a promluvový), sociolingvistický a historicko-lingvistický“ (Chloupek, 1971: s. 22). Hana Marešová dále diferencuje dialekty na "nářečí sociální (společenská) a zeměpisná (geografická, teritoriální)" (Marešová 2008: s. 3). Irena Bogoczová nabízí jednodušší definici, a sice že "nářečí jsou vlastně samostatné jazyky a od plnohodnotných jazyků se liší jen tím, že nejsou za plnohodnotné jazyky uznána." (Bogoczová, 2009: s. 19).

Disciplína dialektologie pak zkoumá teritoriální dialekty národního jazyka a jejich skupiny, podskupiny a úseky. Strukturní útvary národního jazyka, které mají svá specifika ve všech jazykových rovinách: hláskoslovné (spisovná *mouka* oproti východomoravské *múce*), tvaroslovné (středomoravský *slepoň* oproti *slepici*), lexikální a syntaktické (slezské *idu do pekařa* proti spisovnému *k pekařovi*). Regionální dialekty mají na jedné straně výlučné a funkčně specifické postavení coby stylistických prostředků, na druhé straně se podílejí při utváření textů ze zmíněných hledisek: hláskoslovného, tvaroslovného, lexikálního a syntaktického.

Obecnou tendencí je však nivelizace nářečí a ustupování nářečí nadnářečním interdialektům, zejména obecné češtině, která plní funkci nespisovného jazyka v celé rozloze Čech a proniká i na západní Moravu. Marie Čechová k obecné češtině poznamenává v časopise *Řeč a jazyk*, že: „(obecná čeština) vznikla na podkladě středočeského nářečí, rozšiřuje se však – po ztrátě svých nejvýraznějších znaku ... i na další území a do sfér dříve vymezených spisovnému jazyku...“ (Čechová a kolektiv, 2000: s. 26). Ředitel Ústavu pro jazyk český, Karel Oliva v rozhovoru řekl, že: "dialekty velmi rychle mizí a alespoň pro území Čech platí, že se jazyk unifikuje. To je přirozený důsledek větší migrace obyvatel a hlavně působení celostátních sdělovacích prostředků." (Oliva, 2011). I přes zaznamatelné tendence expanze obecné češtiny na východ si oblast Moravy a Slezska uchovává jazykovou odlišnost a výluční, nedotknutelné postavení. Jednak výlučností nářečí, která zde mají v mluvené řeči nadále silnou oporu, dále preferencí spisovné češtiny jak v oficiální, tak neoficiální komunikaci, a to i na Internetu. Jan Balhar toto tvrzení potvrzuje: "Je nepochybné, že nářečí mizí. Na Moravě a ve Slezsku jsou ještě pořád poměrně zachovaná, v Čechách ale jednoznačně ustupují. Lidé jsou nesmírně ovlivněni jazykem médií. Tím, že čtou denně noviny, denně poslouchají rádio, denně si pouštějí televizi, tak přestávají nářečím mluvit." (Bartoniček, 2012). Podle něj "právě

východ republiky zůstane poslední baštou nářečí." (Bartoniček, 2012). Dialekt už sice neplní primárně dorozumivací funkci, jelikož z té byl upozaděn jinými jazykovými varietami. Přesto dialekty existují a aktivně v mluvené řeči nadále fungují a mladí lidé je ve svých regionech bezprostředně vnímají. Výsledky otázek týkajících se možných konfrontací s dialekty vypovídají o živoucích podobách dialektů, které se na internetu v očích 73 oslovených respondentů opravdu vyskytují, a to navzdory pouhým 2, 4 % dotázaných. Ti odpověděli, že se s žádným s dialektů na internetu nesetkali nebo si alespoň střetnutí s nimi nijak neuvědomují. 14, 4 % dotázaných se domnívá, že nářečí jsou naopak na internetu živé a že se nadále aktivně drží. Opačného mínění se domnívá podíl 7, 2 %, tedy že česká a moravská nářečí jsou celkově vzato na ústupu a téměř vůbec se s nimi na internetu respondenti nesetkávají. Stanovisko o ojedinělém výskytu, kdy se respondenti s nářečím občas setkají a zaznamenávají občasný výskyt (například v projevech populárního Rudy z Ostravy) zastává mnohem více dotazovaných, tedy 26, 4 %. Něco málo přes čtvrtinu lidí z celé České republiky (25, 6 %) v dotaznících prohlásilo že mají přátele, u kterých bez problémů poznají původ odkud jsou podle jejich jazykových projevů.

Použití dialektů je situačně zakotveno. Pisatelé i recipienti slyší jejich odlišnost, rozeznávají rozdíly oproti spisovnému jazyku i obecné češtině, kterou jinak běžně používají. Nelze tvrdit, že by celistvé dialekty byly mrtvé, jen získaly v běžné komunikaci určitý stylistický příznak. Celistvé projevy v dialektech se rozpadají na dílčí, fragmentární části, které jsou v promluvách běžně používány. Mluvčí příznakovost dialektů rozeznávají a uvědomují si vhodnost či nevhodnost jejich použití ve vlastních promluvách. Alexandr Stich tvrdí, že *"Česká republika představuje dnes stát více méně jazykově kompaktní. To usnadňuje praktickou veřejnou jazykovou komunikaci a odlišuje českou jazykovou situaci od poměrů v mnoha evropských státech, o světě mimoevropském nemluvě"* (Stich, 1995).

Mluvčí z Čech dokážou moravsko-slezské dialekty rozlišit a jejich výskyt v textu vnímají jako příznakový, i když sami Moravané a Slezané se dialekty nesnaží na internetu psát za každou cenu v každé možné příležitosti, ba naopak. Moravané a Slezané z druhé strany vnímají, že Češi píšou zejména nespisovně. Nespisovnost obecné češtiny je pro ně také příznakovou jazykovou varietou, ale Moravané ani Slezané na internetu dialekty nepišou více než Češi obecnou češtinou. Obě strany vnímají dialektismy jako příznakové a podle toho s nimi nakládají. Slavomír Utěšený ústup nářečních prvků vztahuje k jejich chybějící opoře ve vyšších vrstvách národního jazyka: *"Příznakové nářeční jevy, které*

nemají oporu shodných či obdobných podob ve vyšších vrstvách národního jazyka, dnes vesměs ustupují na celém území svého tradičního rozšíření, přestože se i v poslední době dokázaly ještě do jisté míry prosadit i na územích bez tradičního jednotného nářečního podloží." (Utěšený, 1979). Při výstavbě je brán ohled na adresáta a předpokládanou schopnost recipovat. Mluvčí v zásadě dialekt použijí buď záměrně, nebo nezáměrně. Nezáměrný výskyt nářečních prvků je v kontaktu mezi příslušníky stejného nářečního teritoria brán zcela přirozeně. Encyklopedický slovník uvádí, že naopak *"pro obyvatele jiných regionů je dialektismus příznakový. V užším, funkčním vymezení je to nářeční prvek užitý ve spisovném projevu jako stylistický prostředek."* (Karlík, Nekula, 2002: s. 110). A to jak v komunikaci veřejné, tak soukromé. Jak a kde je možné se s dialekty reálně setkat?

Na sociálních sítích je nářeční mluva snadno dohledatelná ve veřejně přístupných regionálních skupinách typu *"Naša Morava"*, kde se v komentářích k obrázku *"Jak vidíjó nás Moravany"* objevují opakovaně souvislé repliky v moravském dialektu: *"Na tem prvnim vobrázku mi chybí hliněné domek :-D, Tož, to jak nás vidíjó cajzli a emeričani to nemá chybu, Vidijú, vidíja, vid'á, vidijó, vidijou... pestrost' moravských nářečí je nepřeborná, Máme bét na co hrdí, važme si Moravy, už na 183 radnicách vyvěsijó moravsko vlajku a další se přidaly dnes! Přidej se i ty do skupiny Chcu, aby na mojí radnici vlála Moravská vlajka a zepté se svojeho starosty: Nevyvěsíme ju?"*). Pro motivaci k výskytu dialektismů v regionálních skupinách se nabízí vysvětlení, které uvádí Encyklopedický slovník češtiny: *"nářeční texty slouží jako sebeidentifikace s prostředím, pro které je způsob mluvy příznačný"* (Karlík, Nekula, 2002: s. 110). Použití nářečí jako stylistického prostředku lze realizovat buď celou větou ve stylizovaném nářečí nebo prostřednictvím osamocené dialektismu v kontextu jiné variety českého jazyka (*tvl, oni to fakt berou jako hoknu, nabídka, poptávka atd, hlavně je zaplatit... pank na vás, zábavani!, Nejhorší je že za dálnice platíme jak voly*). Snaha bavit prostřednictvím svého specifického nářečí (konkrétně moravskoslezského) je vlastní na sociálních sítích například i komikovi s pseudonymem Ruda z Ostravy, jenž využívá ve všech svých mediálních projevech moravskoslezský dialekt: *"(my) vlezli v nedelu do studia a nazpivali tuten song kery ty nase synky treba nakopne."*

Nyní su uveďme konkrétní a zaznamenané nářeční prvky, se kterými se lze na internetu v námi zkoumané oblasti psaného funkčního stylu prostědělovacího setkat. Z českých skupin si kromě obecné češtiny uveďme tyto zaznamenané nářeční rysy:

ukazovací zájmeno "tuto, tuten", v jinak mluvené řeči výslovností redukováná hláska -k na konci v psaných slovech "copa" či "kdepa", varianty zájmena "ňák", nesklonný ustrnulý tvar posesivního adjektiva pro všechny pády -ovo (*bratrovo motorku, tátovo žebřík*), palatalizované sykavky "proším, mražák", výskyt slovesných tvarů s přehláskou: (*vlézt – ono si tam vlízt není prdel, séci – a zase musím síct trávu, vléci – vyvlíct z barevný garderoby*), tvar osobního zájmena mužského rodu v 6. pádě typu "něm" ve variantě "ňom" "*to se o ňom fakt povídá, vo všom vám nepovim*" a koncový tvar obecné češtiny v případě -jc u druhého stupně příslovcí (*dolejc, častějč, vobyčejnějc*) a zápis středočeské výslovnosti *schon* místo spisovného *shon*.

Dialektismy ze slezské, východo- a středomoravské skupiny jsme mohli v sesbíraném textovém materiálu zaznamenat následující: *é, ó* na místech ve slově oproti v Čechách obvyklým diftongům *ej, ou* (Lamprecht, 1956: s. 153). Tedy mlén, dobré, stréc, vozék namísto mlejn, dobrej, strejc, vozejk, neprovedená přehláska ve skloňovacích koncovkách *a > e* (typ *naša slepica, vaša šanca*), zvláště často v textu jako osamocený nářeční rys (*kamo, rikam ti dej na nu pozor, naša Morava, teda redakca došla*), výskyt *é, ó* na místě *ej, ou* obvyklého v mluvě vlastních Čech, východomoravského *í j ý j* (srovnání střm. *stréc, zlé pes, móka, budó*; českého *strejc, zlej pes, mouka, budou*; a výchm. *stric, zlí pes*) (Lamprecht, 1956: s. 152), typicky moravská konjugace verba *být* v první osobě singuláru ve tvarech: *já su, ty seš* (*To aby sis nemyslel, že su enom internetový št'oura, ja su z Moravy, su z toho celý jelen dyz to vidim*), dodržované přičestí l-ové v třetí osobě jednotného čísla (*montér nesl těžký železo*), tvar "*zdar, děcka ať vám vynde*" kde *n* nahrazuje souhláska *j*, třetí pád množného čísla podstatných jmen mužských a středních s koncovkou *-om* (*šak on si to vyrika se starostom, s klidom svedomi si muzem dat nohy na stul*), tvar *chcou* (*rodiče mají vždycky co chcou, a když chci já.. ? nesnáším, když po mě chcou lidé v obchodě autogram, normálně od serveru nic nechcu*), výraz *tož*, a to na začátku věty ve funkci částice uvozující celou výpověď (*tož, za každým "dělám si srandu" je vždy trochu pravdy; Tož, tak se přiznejte kdo je váš superhrdina, Tož to sa mě pak určité možes optat*) nebo *tož* ve funkci spojky (*nikdo nebyl doma, tož sem se vrátil, nerozumíš, tož drž zobák*), frekventovaná spojka *aj*, vymezovací zájmeno *všecky* (*ja vas VŠECKY MAŽU a to hned !!!!, všecken spam se nedá přelouskat*) a případné modifikace ve tvarech *vsecky, šecky, přidám klidně k tož aj šak :D nebo šak baže :D*", tvar *ešče*, bez diakritiky *esce* (*kdepak, posed dal a esce nam povez co mas na srdci, twl esce to tak*), neprovedená změna

y, i > ej (*mlin, dobri, nosik, vozik*), nepřehlasované, východomoravské tvary beze změny a > ě > e (*pršat, klečat, poklúzat*), neprovedená změna aj > ej (*daj, vajce*), asimilace znělosti sh > zh (*zhon, zhodit, zhromažďeňi*).

4. 15 Syntaktická analýza textového materiálu

4. 15. 1 Stavba věty

V této kapitole se věnujeme skladbě prostěsdělovacích textů na internetu. F. Kopečný definuje skladbu jako *"nauku o větě a jejích členech, nauku o způsobu skládání slov ve větu (a o způsobu vzájemného skládání vět)"* (Macháčková, 1987). Jak jsme si již dříve vícekrát zmínili, chat a obvykle i příspěvky na sociálních sítích mají charakter mluvené řeči. Tak jako většina lingvistických dichotomií, ani dichotomie psanosti a mluvenosti nemá ostré dělící hranice. Existují psané neveřejné texty, které jsou spontánní a nepřipravené a jejich počet v současnosti narůstá. V nich se rysy psanosti a mluvenosti mohou mísit. Výběr jazykových prostředků souvisí v projevech psaných i mluvených vždy s komunikační situací a jejími pragmatickými faktory. V komunikaci, kde komunikanti dobře znají jeden druhého, můžeme volit jazykové prostředky, které ve většině případů lze sotva užít v projevu psaném určeném libovolnému čtenáři. Tato skutečnost platí nejen v českém kulturním prostředí.

Řečotvorný proces vybavování představ a jazykových ztvárňování v soudy vyžaduje rozmysl a čas. Takové konstitutivní faktory provázejí řeč psanou, nikoliv mluvenou a manifestují se převážně v monologu (Čechová a kolektiv, 1997: s. 139). Pokud má původce textu dostatek času v preparativní fázi a není pod vnějším tlakem, může své myšlenky formulovat v podobě blízké psané jazykové formě, jako tomu je v příspěvcích diskuzních fór a dostatečně připravených a promyšlených příspěvcích na sociálních sítích.

V mluvených projevech naopak volí obecně autoři jednodušší stavbu věty a vyhýbají se složitějším větným závislostem. V psané elektronické komunikaci je v popředí výpověď v podobě textu, který může podléhat syntaktickým postupům jako u mluvené řeči. Eva Jandová k délce a složitosti replik na chatu uvádí, že jsou většinou poměrně krátké a odpovídají rozsahem jednoduchým větám (Jandová, 2006: s. 98). Charakterizování syntaktické výstavby prostěsdělovacího stylu jako jednoduššího podle

Současné české stylistiky však není zcela přesné (Čechová a kolektiv, 1997: s. 141). Podle Marie Čechové a kolektivu bývají texty členěny svou dialogickou formou (Čechová a kolektiv, 1997: s. 140). V mluvené řeči se uplatňuje běžně intonační členění, hranice větných celků nejsou vždy zřetelně odlišeny. V psané elektronické komunikaci je v popředí výpověď v podobě textu, který může podléhat syntaktickým postupům jako u mluvené řeči. Martina Konečná zmiňuje, že "*věty (repliky komunikujících jsou často krátké, neukončené a s narušeným slovosledem.*" (Konečná, 2011: s. 28). V psaných projevech spontánních a soukromých jsou doloženy tyto syntaktické znaky, blízké hovorové řeči: převaha emočního myšlení nad logickým; nedostatečná ostrost hranice mezi větami a větnými celky (*já sem svýho maina co je zhruba na stejný úrovni prodávala za 200*). J. Bečka odkazuje v *České stylistice* na Jana Chloupka, a to ve znacích mluvené řeči, které jsou charakteristické *uvolňováním větné stavby, vázaností na situaci* (společnou pro mluvčího i posluchače) *a nadměrnou explicitností.*" (Bečka, 1992: s. 29). Neuplatňuje se plná realizace syntaktických konstrukcí a nedostatečně precizované vyjádření syntaktických vztahů, například vágní oddělování vět jen za pomoci trojteček (*....čim to asi bude .....že bych byl jasnovidec.....ne maximálně najdou*).

Karel Erban v *Naší řeči* z roku 1936 psal v článku o parataxi v lidové řeči. Podle něj člověk z lidu spojuje své představy a myšlenky v tom pořádku, jak mu přicházejí na mysl (Erban, 1936). Řazení motivů je asociativní až chaotické a ve vyjádření nemusí být motiv ani dokončen (Čechová a kolektiv, 1997: s. 140). Přednost je dávana volnějšímu rozvíjení myšlenkového proudu (*když zemře dospělěj..budiš, ale ne děcko...kurna co jsme to za lidi?...*). Uvolněné souvislosti pak pevně spínají odkazovací prostředky (Bečka, 1992: s. 29).

Na vytváření spojitosti a soudržnosti textu se podílejí spojovací prostředky, které nazýváme konektory (Macháčková, 1987). Ze slovních druhů se jako konektory uplatňují především zájmena, příslovce, částice a spojky. Zájmena se podílejí na "*vyjadřování totožnosti nebo různosti předmětů.*" (Macháčková, 1987). Z ukazovacích prostředků je mezi zejména zvýšená frekvence výrazů *ten, ta, to*. Podle J. V. Bečky je v komunikátech s rázem mluveného slohu při zvýšení prostředků odkazovacích a ukazovacích snížena frekvence spojek (Bečka, 1992: s. 29). Eva Macháčková v časopise *Naše řeč* naopak hojný výskyt spojek ve funkci konektorů zmiňuje. K upevnění textové spojitosti a soudržnosti a k vyjádření vztahů vět v textu někdy od sebe značně vzdálených slouží však zvláště spojky

souřadící. Umožňují vyjádřit nejrůznější mezivětné vztahy a jejich působnost v textu překlenuje i velké vzdálenosti (Macháčková, 1987). Podle Erbana jsou v mluvené řeči věty dále spojované často jednotvárně spojkou a: *"A já jsem mu poudala... a von poudal... a voni říkali... a já na to..."* (Erban, 1936).

V textech se vyskytují neobvyklé slovosledné pozice, kdy lze libovolně klást jádro výpovědi na začátek i doprostřed věty. J. V. Bečka k syntaxi mluvené řeči píše, že *"zásady aktuálního větného členění se neuplatňují tak důsledně, využívá se častěji důrazu a intonace."* (Bečka, 1992: s. 29). Typické je osamostatňování větného členu, vytýkání větných členů před větu, odsouvání formálních prvků větné výstavby na konec věty (Čechová a kolektiv, 1997: s. 159) i dodatečné připojování větných členů a celých vět *"poslala mi mail..dlouhej wall of text..dlouhý to bylo; vláda krade - všichni nahoře jsou stejný, bez servítek nam obyčejnejm kadí na hlavy a mam toho dost."* Podle Evy Jandové je v replikách chatu rovněž zaznamenávána příznaková podoba slovosledu s příklonkami na začátku větného celku či po pauze. Často se tak naznačuje expresivní charakter výpovědi (Jandová, 2006: s. 99): *nevím se mi fakt nechce a nevím co mam stahovat, bych se na to koukl, mi se to nechce vytahovat.*

J. V. Bečka k syntaxi prostěsdělovacího stylu uvádí *"vyšší míru souřadných spojení."* (Bečka, 2006: s. 29) Charakteristické je sukcesivní vyjadřování, patrné v parataxi, tedy spojení vět nebo větných členů, které jsou jako prvky mluvnicky rovnocenné (*Pavel a Jitka, nejdu s vámi, musím se učit*). Marie Čechová také píše o mnohokrát již dosvědčené parataxi vyjadřující myšlenkovou subordinaci (Čechová, 2000: s. 159).

Weingart mezi znaky skladby prostěsdělovacího funkčního stylu uvádí souhrnně anakolut, aposiopesi, adordinaci všeho druhu, hojně kontaktové výrazy, četné nepravé věty vztahné, opakování motivované a nemotivované, anticipaci a prolepsi; přenášení rodu mužského a ženského; kontaminaci; vycpávková slova, různé typy korekce vyřčeného, egocentrismus zřejmý v epexegesi, parcelaci, kompletaci, elipsy kontextové; asociační stavba řeči s anakoluty (Weingart, 1935).

Oproti převaze substantiv v charakteristicky psané komunikaci se výrazněji uplatňují slovesa, je mnohem čtenější 1. osoba jednotného i množného čísla oproti 3. osobě, rod činný je čtenější oproti trpnému a častější je i kondicionál (Bečka, 1992: s. 29). Výčet charakteristických znaků Josefa Bečky odkazuje k publikaci Marie Těšilové a kolektivu z roku 1983, která statisticky vyjádřila v mluvené řeči častější výskyt nominativu

na úkor genitivu, nižší délce jednotlivých vět a zčásti větší délka souvětí (Bečka, 1992: s. 29).

4. 15. 2 Interpunkce

Zvláštností námi zkoumaných textů je zápis replik v chatu (ale v komentářích a diskuzních příspěvcích) začínající často malými písmeny. Pokud není podle Evy Jandové výpověď zakončena vykřičníkem nebo otazníkem, nepíše se zpravidla na konci věty tečka jako koncové interpunkční znaménko (Jandová, 2006: s. 98). Všimněme si toho v ukázce:

Cekanka: *takže budeš asi Dejfik, co? odkaz*

Lolowned: *radši me poradte, jak obejít permaban na twinstar forko, spamoval jsem tam reklamu na SW, když koncila anthorka a dostal perma :D*

Lolowned: *tak nejsem ani murtinger nebo ten druhý :-D prostě jste mi bannuli webovéj acc, který jsem tu měl rok na chat, QQ*

Eva Jandová poznamenává, že účastníci chatů si s psanou podobou běžné komunikace často neví rady, protože zde žádná norma neexistuje, případně normou je neexistence jakýchkoliv pravidel (Jandová, 2006: s. 100). Příkladem v lexikálním plánu budiž často subjektivní psaní interpunkčních znamének, které málokdy odpovídají pravidlům českého pravopisu (Konečná, 2011: s. 36).

4. 15. 3 Citovost

Rysem prostěsdělovacího stylu je citovost, charakteristická pro neformální a privátní mezilidskou komunikaci. Chatová komunikace a sociální sítě slouží nejčastěji jako prostředek zábavy (viz názvy jednotlivých místností: Pokec a zábava, Seznámení a flirt atd.), při které její účastníci díky možné anonymitě lehce ztrácejí komunikační zábrany a vkládají do svých jazykových vyjádření více emocí. Proto se uchylují k častějšímu používání citově expresivních pojmenování: např. deminutiv (Šink, 2009), citových vět, expresivních prostředků syntaktických a tvaroslovných. Jaroslav Zima se věnoval expresivitě v češtině a vymezil oblast typickou pro expresivní vyjádření: "*vlastní oblast*

expresivity a především oblast jejího vzniku není jazyk psaný, nýbrž především jazyk mluvený, a to zejména spontánní projevy mluvené. V této oblasti se projevuje tendence tvořit nové expresivní významy slov a řidčeji i nová slova." (Zima, 1961: s. 9). V projevech veřejných je přípustná míra expresivního vyjadřování naopak velmi omezena. Podle J.V. Bečky je v projevech mluvených téměř každá věta provázena tu silnějším, tu slabším citovým výrazem (Bečka, 1992: s. 197). Ve spontánním projevu mluveném jen málokdy dovedeme úplně vyloučit své osobní stanovisko (Bečka, 1992: s. 197). Mluví v mluvené řeči bývá *"pohotoví ve stylizaci, tvoří ji prakticky až při mluvením samém, je tedy spontánnější, a tím i citovější."* (Bečka, 1992: s. 28). Skladba spisovné češtiny uvádí, že v zásadě se jedná buď o projevy nezáměrné (spontánní), nebo záměrné (uvědomělé) (Grepel, Karlík, 1986: s. 99).

J. V. Bečka píše ve své *Stylistice*, že přímo základním motivem bývají ušlechtilé city kolektivní, je-li jejich vyjádření opravdové a vskutku procítěné (Bečka, 1992: s. 197). Základním motivem však stejně mohou být (a diskuze nejen na zpravodajských serverech jsou toho dnes důkazem) negace, afektovanost a verbální agrese. Citové ladění jazykových projevů může zasáhnout celý projev, jindy se mihne tu a tam některou větou ve výrazových jednotlivostech (Bečka, 1992: s. 198).

Nyní si uveďme způsoby vyjadřování expresivity v psaných textech současné internetové komunikace. Každý způsob si dokladujme příklady.

a) věty citové

Mezi věty citové patří především věty zvolací, často uvozené zájmenem "to" v platnosti částice (*To čumim! To si piš! To teda pane! Ty mě budeš poučovat!*). Dalším typem citových vět jsou věty přací: vyjadřují vůli, kterou autor ani adresát nemohou sami splnit (Bečka, 1992: s. 200) a mívají citový odstín obav, přání, lítosti, nejistoty (*Jen abychom na to nakonec nedojeli! Pane Volf, kdybyste nekecal, vy byste mohl kandidovat v hloupém žvanění! Ať se vám to vydaří!*). Citové zabarvení také provází věty rozkazovací a tázací (*Nepiš už nic a jdi se radši zabít! Přečti si to pořádně! Za co panebože, za co?! A co jako?!*)

b) prostředky syntaktické a tvaroslovné

Citový důraz (neboli emfáze - Bečka, 1992: s. 201) má vliv na pořádek slov ve větě. Větný člen citově zabarvený se tak dostává na začátek věty (*jedenkrát maximálně takovouhle bych chtěl, blbě nekoukej na to jako vejr*). Ze syntaktického hlediska je možným signálem citového vzrušení přerušování plynulosti výpovědi kladením citových pauz (Grepl, Karlík, 1986: s. 99), náhlé přerušování výpovědi nebo jinak v mluvené řeči intonační osamostatňování součástí podřadného. Tato citová přerušování jsou realizována interpunkčními znaménky (*co na to jako mam říct...tohle nemůžu připustit!!! OMG ....to myslíš vážně??*)

c) prostředky lexikální (citově expresivní pojmenování)

Obsahu sdělení dodávají citovou expresivitu pojmenování, která mají citovou expresivitu již jako jednotky lexikální (Bečka, 1992: s. 203). V textech se setkáváme s celou řadou expresivních výrazů, zpravidla nespisovných, které vyjadřují citové rozpoložení a hodnotící vztah. Ke zvýraznění silnějšího citového hnutí se prostředky lexikální zpravidla kombinují s větnými a morfologickými, dochází k opakování a hromadění expresivních lexikálních výrazů. Citovosti v takovém případě ustupuje sdělná hodnota. V lexikální rovině se v rámci expresiv vydělují vulgarismy, eufemismy, pejorativa, tzv. dětská slova, hypokoristika, deminutiva (Karlík, Nekula, 2002: s. 532). Zvláštní postavení mají kromě lexikálních jednotek i frazeologismy. V morfologickém plánu se expresivního zabarvení dosahuje například pomocí přípon *-oun* (krkoun, hamoun, vrahoun) a *-ák* (chudák, mrzák, vulgární čůrák). Produktivní rozsah užití přípony *-ák* se rozšiřuje i do neexpresivních vrstev jazyka, kde ztrácí pozvolna příznakovost. Vulgární prvky se mohou dostat do projevů jako prostředky aktualizací, při častém používání však uživatelé přestávají považovat expresivní příznak a vulgarismy poklesávají v jazykové prostředky parazitní (Karlík, Nekula, 2002: s. 532): například *kurva, vole, do prdele*, aj. (Karlík, Nekula, 2002: s. 532). Na diskuzních fórech bývají vulgární projevy regulovány a příslušné výrazy cenzurovány, proto uživatelé při zachování původního příznaku v diskuzích závadné vulgarismy prokládají tečkami nebo hvězdičkami (*však všichni se z něho po*erte ;)* už je to přehnané, vyhulenej k*ypl).

Závěr

Závěrem si shrňme v této práci uvedené poznatky a vyvodíme z nich platné závěry. Předně jsme si nemohli příliš připouštět naději ke zjištění nových a dosud neobjevených teoretických poznatků. V úvodu vytčeným cílem bylo uvedení souvislostí mezi dosavadními poznatky z lingvistiky, respektive funkční stylistiky a novými typy mezilidské komunikace. Tento cíl byl splněn v nalezení celé řady styčných ploch.

Již v názvu práce vymezená komunikační rozhraní jsme v teoretické části postupně rozebrali. Z uvedených charakteristik diskusních fór, sociálních sítí, webového chatu i chatu protokolových klientů vyplynulo, že dnes nejčastěji používaná rozhraní (*tj. sociální sítě typu facebook, současné diskuze pod zpravodajskými články*) ve své podstatě kombinují dosud odbornou literaturou popsané rozdílné způsoby výměny textů na osách synchronnosti a asynchronnosti, veřejnosti a privátnosti. Domnívám se, že tyto zvláštnosti jsou signifikantní až pro novější přístupy k internetové komunikaci a mají podstatný vliv na výstavbu textů, zejména jazykového kódu (rozpor mezi očekávaným rázem veřejných komunikátů a použitím nespisovných variet, nepatřičná emotivnost výpovědí a expresivnost výrazů ve veřejných projevech s charakterem jinak psané komunikace; spontánnost a mluvenostní charakter projevů v asynchronní komunikaci).

V odborné literatuře jsou zřetelně vymezené charakteristiky v odlišnosti způsobu utváření textů podle rozdílných komunikačních rozhraní (srovnejme, např. *A. Jašíčková: Jazykové prostředky užívané při komunikaci na internetových diskusních fórech*, *E. Jandová: Čeština na WWW chatu*). Vzájemné prostupování uvedených dichotomií ztěžuje určení objektivních podmínek, které mají vliv na ráz komunikátů. Sesbíraný a analyzovaný textový materiál vymezených komunikačních rozhraní proto lépe posloužil pouze pro dokumentování charakteristických jazykových prvků, které odpovídají rozsahu funkčního stylu prostěsdělovacího. A tedy bez ohledu na konkrétní původ v diskusním fóru, chatu nebo v komentáři sociální sítě. Možnou identifikaci s prostěsdělovacím funkčním stylem jsme si dokladovali na celé řadě jednotlivostí, které nám dokazují zřetelné proporce tohoto funkčního stylu v současné elektronické komunikaci.

V kapitole o funkčních stylech jsme stylový rozsah probělovacího funkčního stylu definovali jako diadický instrument každodenní komunikace, jehož konstituujícím faktorem je mluvenost a spontánnost. Elektronická komunikace je primárně psaná a nás v

diplomové práci zajímaly způsoby, jakými se komunikáty prostředělovacího funkčního stylu převádějí z běžně mluvené podoby do grafického zápisu elektronické komunikace.

Nejvýznamnějším řečotvorným faktorem se jeví dichotomie mluvenosti a psanosti. Při zpracování praktické části se nám vyjevil aspekt mluvenosti jako stěžejní při dohledávání jazykových prostředků v textovém materiálu, které jsou charakteristické pro prostředělovací funkční styl.

Nápodoba mluvenosti je zaznamatelná ve snaze o ekonomizaci jazyka, která je realizována univerbizací, vynecháváním hlásek i úspornými vyjádřeními v syntaktickém plánu. Zkratkovitost má ovšem dva rozdílné módy: internetu charakteristická akronyma vylučují pro svou komplikovanou zvukovou realizaci použití v mluvené řeči (lol, rofl, utfg).

Prostředělovacímu funkčnímu stylu charakteristická citovost byla dohledána hned v několika způsobech expresivních vyjádření výpovědí, a to i v podobě verbalizovaných neverbálních prostředků k vyjadřování citovosti (emotikony, memy). Na dohledaných příkladech jsme si dokladovali, že expresivita v textech elektronické komunikace nemusí sloužit jen k vyjádření kladných postojů, nýbrž je často nástrojem k verbální agresi, vyjadřování negativních postojů a napadání ostatních diskutérů. V těchto případech charakter komunikace přechází z veřejných diskusních projevů (s dbalostí na ušlechtilou jazykovou kulturu) do osobních rovin neformální komunikace, která je realizována nejčastěji nespisovnými jazykovými varietami.

V syntaktickém plánu jsme si všimli přítomnosti kontaktních prostředků, rozvolněnosti syntaktické stavby v nápodobě mluvené řeči, často neohraničené větné úseky nebo nedbale dodržované interpunkce.

Lexikální rovina byla věnována především současným jazykovým trendům ve slovní zásobě. V příslušných kapitolách jsme si v lexikálním plánu všimli módních výrazů, jako například deminutiv, slovákismů, anglických přejímek i dalších soudobých slov a složenin. Virálnost, masové šíření trendů v slovní zásobě vyjevila i jistou sémantickou vyprázdňenost některých zmiňovaných slov.

Zvláštní pozornost byla věnována použitým jazykovým kódům v elektronické komunikaci. V první řadě jsme si mohli všimnout výrazného míšení jazykových kódů ze všech možných variet českého jazyka, a to i cizojazyčných jazykových kódů, především angličtiny a slovenštiny. Pozoruhodná byla v zaznamenaném textovém materiálu jistá

rovnocennost jazykových kódů rozdílných jazyků vedle sebe. Na druhé straně je patrná příznakovost dialektů, kterým jsme se v praktické části také věnovali. I přes ohlašovaný sestup teritoriálních dialektů z primární komunikační funkce lze ve formální výstavbě komunikátů funkčního stylu prostěsdělovacího nadále možné nalézt jejich fragmentární reliky i celé (avšak příznakové) výpovědi v dialektech.

Všímalí jsme si osy spisovnosti a nespisovnosti, postavení obecné češtiny jako teritoriálně ohraničeného interdialektu v neformální komunikaci, pro internetové prostředí charakteristickou toleranci k pravopisným chybám, jazykové hře, aktualizaci i volnému pronikání zdánlivě cizorodých jazykových variet.

Při zpracování této práce jsem narazil na metodologické problémy, které znesnadňují uplatnění obecných definic: jedná se o individuální možnost realizace výpovědi, značná stylová rozrůzněnost a nejednotnost. Dalším úskalím byl problém kvantifikace zmiňovaných jevů. Tvrzení, že jeden jev se objevuje frekventovaně než druhý a v té či oné konkrétní komunikační situaci je těžko exaktně zhodnotitelné. Jazykový inventář se v této práci točí kolem výrazu typu "častější, hojnější, frekventovanější." Ale jaký se nabízí potenciál k získání relevantních dat, ze kterých bychom zjistili jak často se jednotlivé výrazy v praxi skutečně používají?

Domnívám se, že nárůst rozsahu působnosti prostěsdělovacího funkčního stylu byl umožněn především masivní nástupem sociálních sítí, které primárně slouží pro privátní a neformální mezilidskou komunikaci. Ty se progresivně rozšiřují i do sfér oficiální komunikace (citování textových stop na sociálních sítích ve veřejných sdělovacích prostředcích, propojenost moduly s diskusními portály).

Vybraná prostředí elektronické komunikace lze označit za rozhraní, která odpovídají vymezení stylového rozsahu prostěsdělovacího funkčního stylu. Primární cíl této práce byl naplněn úváděním celé řady konkrétních jednotlivostí z formální výstavby textů praxe současné internetové komunikace, které jej dokladují.

Použitá literatura

BĚLIČ J. Nástin české dialektologie. SPN, t. Tisk 1, Brno, 1972

BEČKA J. V. Česká stylistika. Academia, Praha 1992

BOGOCZOVÁ I.: Textová opora ke studiu mluveného českého jazyka a dialektologie. Ostravská univerzita 2009

CÉNKOVÁ A. Čeština na sociální síti Facebook, bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita: 2011

CVRČEK V. a kol.: Mluvnice současné češtiny I. Jak se píše a jak se mluví. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5

ČECHOVÁ, M. a kolektiv autorů. Současná česká stylistika. Praha: ISV nakladatelství, 2003

ČECHOVÁ, M., MINÁŘOVÁ E., KRČMOVÁ M. Současná česká stylistika. Praha. Nakladatelství Lidové noviny 2008

ČECHOVÁ, M. a kolektiv autorů. Čeština, řeč a jazyk. 2. přepracované vydání. Praha: ISV nakladatelství, 2000

ČECHOVÁ, M. Základní pojmy funkční stylistiky a jejich hierarchizace. In Sb. Z 30. Ročníku LŠSS. Praha: FF UK, 1988. Citováno dle: MINÁŘOVÁ, E. Současná česká stylistika. Praha: ISV nakladatelství, 2003

DOSTÁL J. Informační a počítačová gramotnost – klíčové pojmy informační výchovy, in Ingotech 2007 – moderní informační a komunikační technologie ve vzdělávání. Olomouc: Votobia, 2007

ERBAN, K. Parataxe v řeči lidové, Naše řeč, ročník 20 (1936), číslo 7

FILIPEC, J. a kolektiv autorů. Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. 4. vydání. Praha: Academia, 2007.

GIDDENS A. Sociologie. Praha: Argo, 1999

GREPL M., KARLÍK P. Skladba spisovné češtiny. Praha: SPN 1986

HELISOVA K.: Postoje studentů gymnázia k současné pravopisné normě. Bakalářská práce, Masarykova univerzita Brno, 2011

HLAVSA, Z. a kolektiv autorů. Pravidla českého pravopisu s Dodatkem Ministerstva

školy, mládeže a tělovýchovy České republiky. Praha: Academia, 1998.

HOFFMANOVÁ, J.: Stylistika a ... Současná situace stylistiky. Praha: Trizonia, 1997.
ISBN 80-85573-67-9

CHLOUPEK, J. Dichotomie spisovnosti a nespisovnosti. 1. vydání.
Brno: UJEP, 1986

CHLOUPEK, J. Aspekty dialektu. Brno: Universita J. E. Purkyně, 1971

JANDOVÁ, E.: Konverzace na WWW chatu, vyd. 1. Ostravská univerzita
v Ostravě, Filozofická fakulta, Ostrava: 2006, ISBN 978-80-7368-253-2

JANDOVÁ, E. Čeština na www chatu. 1. vydání. Ostrava: Repronis
Ostrava, 2006

JASÍČKOVÁ, A.: Jazykové prostředky užívané při komunikaci na
internetových diskusních fórech. Diplomová práce, Masarykova univerzita
Brno, 2011

KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (eds.). Encyklopedický
slovník češtiny. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-
484-X

KARLÍK, P., NEKULA, M., RUSÍNOVÁ, Z. (eds.). Příruční mluvnice češtiny. 2. doplněné
vydání. Praha: Lidové noviny, 1996.

KONEČNÁ, M. Specifika internetové komunikace v prostředí chatu. Olomouc: 2011

KOŘENSKÝ, J. Komplexní analýza komunikačního procesu a textu.
České Budějovice: Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích, 1987

KOPECKÝ, K.: Moderní trendy v elektronické komunikaci, vyd. 1., Hanex,
Olomouc, 2007, ISBN 978-80-85783-78-0

KUNCZIK M. Základy masové komunikace. Praha: Karolinum, 1995

LAMPRECHT A. a kol. České nářeční texty. Praha: SPN 1956

MARTINCOVÁ, O. a kol. Nová slova v češtině: slovník neologizmů. Praha: Academia,
1998.

MARTINCOVÁ, O. a kol. Nová slova v češtině: slovník neologizmů II.
Praha: Academia, 2004

MINÁŘOVÁ E. Stylistika češtiny. 1. vydání. Brno: Masarykova
univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4973-4

- MINÁŘOVÁ E. Současná česká stylistika. Praha: ISVN nakladatelství, 1997
- NOVOTNÝ, J. a kol. Mluvnice češtiny pro střední školy. Praha : Fortuna, 1992. ISBN 80-85298-32-5. s. 130
- PETR, J., et al. Mluvnice češtiny 1. Praha: Academia 1986.
- POLÁKOVÁ, L. Obecná čeština jako tzv. druhý standard. (Diplomová práce). Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2009.
- REIFOVÁ, I.: Slovník mediální komunikace, vyd. 1., Portál, Praha: 2004, ISBN 80-7178-926-7.
- RUNKEHL, J.; SCHLOBINSKI, P.; SIEVER, T. 1998. Sprache und kommunikation im Internet. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.
- ŠMAHEL, D.: Psychologie a Internet: děti dospělými, dospělí dětmi, vyd. 1, Triton s. r. o., Praha: 2003. ISBN: 80-7254-360-1
- VYBÍRAL, Z.: Psychologie komunikace, vyd. 2., Portál s. r. o., Praha: 2009, ISBN 978-80-7367-387-1
- ZIMA, J.: Expresivita slova v současné češtině. Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1961.

Internetové zdroje:

- AjaxDaddy Shoutbox [online] [cit. 2012 – 7 – 3] dostupné na WWW: <http://www.ajaxdaddy.com/demo-jquery-shoutbox.html>
- BARTONÍČEK, R.: Nářečí jsou na ústupu, ale bojují tvrdě. [online] [cit. 2012 – 6 – 4] dostupné na WWW: <http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2003082117>
- BEČKA, J.V. Subjektivnost a polarita výrazu. Naše řeč, ročník 58, 1975, číslo 1 [online] [cit. 2012 – 6 – 18] dostupné na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5805>
- BlueBoard chat, možný k zabudování na web [online] [cit. 2012 – 7 – 3] dostupné na WWW: <http://miniaplikace.blueboard.cz/sluzby-chat>
- ČERNÝ, J. Malé dějiny lingvistiky [online] [cit. 2012 – 5 – 4] dostupné na WWW: <http://www.ulozto.net/xW7uJDU/cerny-jiri-dejiny-lingvistiky-pdf>
- Čeština 2.0. Internetový slovník. [online] [cit. 2012 – 10 – 7] dostupné na WWW: <http://cestina20.cz>

ČMEJRKOVÁ, S.: Čeština v síti: Psanost či mluvenost? O stylu e-mailového dialogu. In: Naše řeč, ročník 80, 1997, číslo 5 [online] [cit. 2012 – 11 – 8] dostupný z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7410>>

Druh uspořádání klávesnice QWERTZ [online] [cit. 2012 – 7 – 8] dostupné na WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/QWERTZ>

ERBAN K.: Parataxe v řeči lidové, Naše řeč, ročník 20, 1936, číslo 7 [online] [cit. 2012 – 10 – 16] Dostupný na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3057>

Facebook: Newsroom [online] [cit. 2012 – 6 – 22] dostupné na WWW: <http://newsroom.fb.com/content/default.aspx?NewsAreaId=137>

Facebook, skupina Jazykové zajímavosti [online] [cit. 2012 – 6 – 27] dostupné na WWW: <http://www.facebook.com/pages/Jazykové-zajímavosti/168988373207843?ref=ts>

CHLOUPEK, J.: Funkční styly dnes:, Naše řeč, ročník 77, 1994, číslo 2 [online] [cit. 2012 – 10 – 5] Dostupný na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7174>

HLADIŠ, F.: K slovnědruhovému a stylovému uplatnění výrazu tak v mluvených projevech. Naše řeč, ročník 51, 1968 číslo 4, [online] [cit. 2012 – 5 – 19] dostupné na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5398>

Historie sítě internet [online] [cit. 2012 – 2 - 27] Dostupné na WWW: <http://ihistory.webzdarma.cz/chap/cr.php>

HORÁLEK, K.: Vilém Mathesius jako filosof jazyka, Naše řeč, ročník 59, 1976, číslo 4 [online] [cit. 2012 – 10 – 3] dostupné na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5924>

IM komunikace dnes není jen ICQ [online] [cit. 2012 – 6 – 18] dostupné na WWW: <http://www.eicq.cz/klienti.html>

Internet [online] [cit. 2012 – 2 - 16] Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>

MACHÁČKOVÁ, E.: K úloze některých spojovacích prostředků v textu (zvl. prostředků s významem odporovacím), Naše řeč, ročník 70, 1987, číslo 3 [online] [cit. 2012 – 11 – 8] dostupné na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6698>

MAREŠOVÁ, H.: Přednáška z dialektologie [online] [cit. 2012 – 7 – 1] dostupné na WWW: https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:DNoirFcSU44J:kcjl.upol.cz/zshml/dialektologie_prednaska.pdf+&hl=cs&gl=cz&pid=bl&srcid=ADGEEShksW89jUeYE3R3O0IRjb-IscIbBzNapOn-bCPavAcGf34f1OPVaX912UfQBknvPkJa-KEbI_vnj9xwyWu5LkI-1AUlxiSs84TSaQHgWsueM6vEvja7ejIX4HMCiHEYsGxBfRy&sig=AHIEtbRe51xXIrjYijqDTUTqej2BJD1HWg

MUSILOVÁ, K.: Slovakismy v současné češtině (sociolingvistický průzkum mezi vysokoškoly) [online] [cit. 2012 – 5 – 3] dostupné na WWW: http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Olostiak2/pdf_doc/36.pdf

OIKARINEN J.: Internet Relay Chat Protocol, 1993 [online] [cit.2012 – 3 - 6] dostupné na WWW: <https://tools.ietf.org/html/rfc1459#section-1>

OLIVA K.: Dialekty mizí, čeština se unifikuje [online] [cit. 2012 – 7 – 3] dostupné na WWW: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-52473700-dialekty-mizi-cestina-se-unifikuje-rika-odbornik-na-cesky-jazyk-karel-oliva>

Optimalizace pro internetový marketing [online] [cit. 2012 – 7 – 3] dostupné na WWW: <http://www.pevat.com/optimalizace-pro-vyhledavace-a-ostatni-sluzby/internetovy-marketing/facebook-na-webove-stranky-moduly-moznosti.htm#tosemilibi>

Přehled znaků ASCII [online] [cit. 2012 – 6 – 3] dostupné na WWW: <http://www.labo.cz/mft/matasciit.htm>

Rozhovor s Jarkko Oikarinenem [online] [cit. 2012 – 3 – 5] dostupné na WWW: <http://www.mirc.com/jarkko.html>

Rozhovor s Karlem Olivou v diskuzním fóru idnes.cz [online] [cit. 2012 – 4 – 14] dostupné na WWW: <http://zpravy.idnes.cz/jazykovy-expert-karel-oliva-dg1-/odpovedi.asp?t=192>

RŮŽIČKA, J. G. Stereotypy a klišé současné kultury. časopis A2, 2010, č. 4., ISSN 1803 6635 [online] [cit. 2012 – 11 – 19] dostupné na WWW: <http://www.advojka.cz/archiv/2010/4/stereotypy-a-klise-soucasne-kultury>

Slovníkové heslo k fenoménu trolling [online] [cit. 2012 – 5 – 23] dostupné na WWW: <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=trolling>

STICH, A.: Existuje u nás pocit ohrožení jazyka? Naše řeč, ročník 78, 1995, číslo 2 [online] [cit. 2012 – 7 – 3] dostupné na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7232>

SGALL, P.: K slovnědruhovému a stylovému uplatnění výrazu tak v mluvených projevech. Naše řeč, ročník 46, 1963 číslo 1, [online] [cit. 2012 – 7 – 8] dostupné na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4927>

SVOBODOVÁ, D.: Cizojazyčné lexikální přejímky v komunikaci na chatu. Naše řeč, ročník 90, 2007, číslo 2 [online] [cit. 2012 – 6 – 14] dostupné na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7933>

ŠINK, R.: Deminutiva v internetové komunikaci, příspěvek z konference [online] [cit. 2012 – 10 – 17] dostupné na WWW: <http://konference.osu.cz/cestina/dok/2009/sink->

[radim.pdf](#)

UTĚŠENÝ S.: 1979: O ústupu příznakových moravských jevů v běžném úzu, Naše řeč, ročník 62, 1979, číslo 5 [online] [cit. 2012 – 7 – 2] dostupné na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6154>

Vokabulář webový [online] [cit. 2012 – 6 – 24] dostupné na WWW: <http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>

Výklad zkratk [online] [cit. 2012 – 10 – 29] dostupné na WWW: <http://www.zkratky.cz/UTFG/15252>

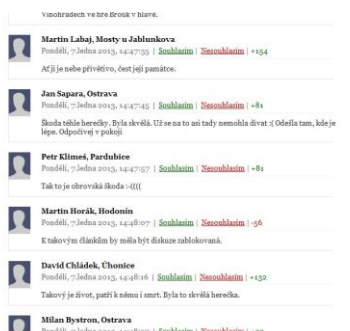
Vypatlátor. Překladač do experimentální podoby písma [online] [cit. 2012 – 5 – 21] dostupné na WWW: <http://vypatlator.towns.cz/>

Webová stránka o "english" [online] [cit. 2012 – 7 – 1] dostupné na WWW: <http://www.english.com/>

WEINGART, K.: Individuální slovník hovorové češtiny. Naše řeč, 1935, číslo 6 [online] [cit. 2012 – 9 – 4] dostupné na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=3129>

ZBIEJCZUK, J.: 2007: Web 2.0 [online] [cit. 2012 – 6 – 18] dostupné na WWW: <http://zbiejczuk.com/web20/02-web20.html>

Přílohy:

Příloha 1:

Ukázka současných diskusních fór ze serverů novinky.cz a idnes.cz. Diskuse není anonymní a místo klasického diskusního vlákna (threadu) připomíná spíše chat, a to i v syntaktické stavbě komunikátu.

Apocrypha: Felkuro a nechce ty delat vyvojare kdyz tak dobre vis co mame delat?	7. 01. v 22:29
Kredriel: *post	7. 01. v 22:29
Novalis: ok tohle možná vyznělo jinak, než sis to představoval v hlavě	7. 01. v 22:29
Kredriel: Díky za nabídku...beru port ingame GM	7. 01. v 22:29
Felkuro: Kdyby ses radši omluvil a mnohem víc opravoval :D	7. 01. v 22:28
Apocrypha: Zvykejte si ze ted vas budou mnohem vic chytat za prdel	7. 01. v 22:28
Lead: Velký bratr tě vidí!!!)	7. 01. v 22:28
Dudelaws: nova nápodobně	7. 01. v 22:27
Novalis: tohle mi chybělo	7. 01. v 22:27
Apocrypha: :)	7. 01. v 22:26
Felkuro: @Apocrypha už se mi omluvíš?	7. 01. v 22:26
Dudelaws: na to muže akorát odkaz odkaz GTF0 D	7. 01. v 22:26
Kredriel: hmm...chci být GM	7. 01. v 22:26
Retrak: Na jeho serveru se ti nebude omlouvat !!! :D	7. 01. v 22:26
Zerok: pak azs nejaky invis GM leavne arenu a arenu to skonci :D to uz jsme tu taky meli	7. 01. v 22:26
Apocrypha: Za jakékoli bugy vyhazov a sin body. Uvidime jak to zlepsí moralku pvp hracu	7. 01. v 22:25
Apocrypha: v invisible modu primo v arenach. Uzijte si to	7. 01. v 22:25
Felkuro: A prosimtě omluv se mi ju? Nazval jsi mě tu bugerem.	7. 01. v 22:25
Apocrypha: A od ted jsou na tyhle kontroly vyhrazene GM	7. 01. v 22:25
Felkuro: Tak to zavři, na co čekáš? :D	7. 01. v 22:24
Apocrypha: Kristie bugoval. Koholiv dalsiho GM chyti dostane dalsi tresty taky	7. 01. v 22:24
Dudelaws: odkaz odkaz	7. 01. v 22:24
Dudelaws: odkaz	7. 01. v 22:24

Příloha 2:

Ukázka modifikace webového chatu, tzv. shoutboxu.

The image shows a screenshot of the Facebook page for 'Celebs on Facebook'. The page header includes the Facebook logo, a search bar, and navigation links for Home, Profile, and Account. The main content area features a 'Wall' section with a poll titled 'What do you think Lady Gaga will wear to this year's GRAMMY Awards on Sunday Feb 13th?'. The poll options are: 1. Fire, 2. Feathers, 3. Pasta, and 4. Something even better!. Below the poll, it shows '213 people like this' and 'View all 188 comments'. Another post from 'Celebs on Facebook' mentions a new friend, Alyssa Milano, and includes a photo of her with the caption 'I Love Animals By: Alyssa Milano'. This post has '564,048 Impressions - 0.10% Feedback' and '599 people like this'. The left sidebar contains navigation options like Wall, Info, Other Pages, Facebook Live, Links, and Livestream, along with a 'Celebrities on Facebook' section showing 3,040,322 likes and a list of users who liked the page. The right sidebar features 'You and Celebs on Facebook' with 206 friends, 'Recommended Pages' including Tubing, and 'Sponsored' ads for Win Win and Drink Eat Play SF.

Příloha 3:

Náhled do rozhraní sociální sítě, facebooku.